

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Müzik Eğitimi Bilim Dalı

2000-2020 YILLARI ARASINDA KULLANILAN MÜZİK
DERS KİTAPLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET
EŞİTLİĞİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Sertan YAŞAR

Yüksek Lisans Tezi

VAN - 2010

2000-2020 YILLARI ARASINDA KULLANILAN MÜZİK DERS KİTAPLARININ
TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Sertan Yaşar

2022

Van, 2022

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Müzik Eğitimi Bilim Dalı

2000-2020 YILLARI ARASINDA KULLANILAN MÜZİK DERS KİTAPLARININ
TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

EXAMİNING OF MUSIC TEXT BOOKS USED BETWEEN
2000-2020 IN TERMS OF GENDER EQUALİTY

Sertan YAŞAR

Prof. Dr. Serap YÜKRÜK

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2022

ONAY SAYFASI

Sertan YAŞAR tarafından, Prof. Dr. Serap YÜKRÜK danışmanlığında hazırlanan “2000-2020 Yılları Arasında Kullanılan Müzik Ders Kitaplarının Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Açısından İncelenmesi” başlıklı bu çalışma, 30/06/2021 tarihinde Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun 30/06/2021 tarihli ve 2021/26-3 sayılı kararı ile Prof. Dr. Serap YÜKRÜK Başkanlığında, Prof. Dr. Nilgün SAZAK ve Dr. Öğr. Üyesi Y. Barış UZUN Jüri Üyeliğinde oluşturulan Tez Savunma Jürisi huzurunda savunularak Jüri tarafından Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili hükümleri kapsamında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Fuat TANHAN
Enstitü Müdürü

Öz

Bu çalışma, 2000-2020 yılları arasında İlköğretim ikinci kademedeki kullanılan 22 adet müzik ders kitabında yer alan eserlerin; aile içi iş bölümü, kadın ve erkeğin kamusal-özel alanda gösterilme durumları, kadın ve erkeğe yüklenen roller ve fiziksel özellikler çerçevesinde, toplumsal cinsiyet eşitliğini belirlemek amacıyla içerik analizi yöntemi ile yapılmıştır. Araştırmada yer alan müzik ders kitaplarının 5. sınıf seviyesinde 38 eser, 6.sınıf seviyesinde 61 eser, 7. sınıf seviyesinde 72 eser, 8.sınıf seviyesinde 78 eser incelenmiştir. Ders kitaplarında yer alan eserlerde erkek, Çamlıca yolunda, Çorum'a giderken, yolda, dağları aşan; çoban, asker, ağa, paşa, baba, efe olarak gösterilmiş; kişilik özellikleri olarak seven, sinirli, beklenen, meydan okuyan, kahraman, benzersiz, kıvanç veren, iyi, mert, namert, şiddet gösteren, büyük, cesur, kendini beğenen, kadını öpmek isteyen, aslan olarak anılmıştır. Uzun boylu, gür sesli fiziksel özellikleriyle de eserlerde öne çıkmaktadır. Kadın ise evde, pazarda, yaylada, suya giden; tohum eken, yemek yapan, misafir ağırlayan, çocuk bakan, uyuyan, gelin, gezen, anne, doğuran, un eleyen, erkeğe hizmet eden olarak anılmaktadır. Kişisel özellikler olarak cesaretli, zor istekleri olan, ağlayan, beklenilen, işveli, alınan, kaçırılan, eğlendiren, oynayan, ilgisiz, hayırsız, beddua eden, beceriksiz, yanlış yola giden, zavallı, ihanet eden, nazik, ocak söndüren, başa bela olarak gösterilmiştir. Erkeklerle oranla kadının fiziksel özelliklerine çok fazla vurgu yapıldığı görülmüştür. Kadının sıklıkla, boyu, saçı, beli, gözü, boynu, eli, dişi ve dudaklarından söz edilmiş; taze, öpücükleri derde şifa, öpülmek istenen, güzel, güvercine, kelebeğe, geyiğe benzeyen olarak anılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, cinsiyetlere yüklenen özelliklerin ders kitaplarına ve sınıf seviyelerine göre farklılık gösterdiği, kadının fiziksel özelliklerine erkeklerden daha çok atıf yapıldığı ve belirlenmiş toplumsal kalıp rollerin bütün seviyelerde önemli ölçüde vurgulandığı görülmüştür.

Anahtar sözcükler: Müzik ders kitapları, cinsiyet, toplumsal cinsiyet, cinsiyet eşitliği, kadın-erkek rolleri.

Abstract

The main purpose of this study is to determine gender equality by examining the works dealt with in 22 textbooks of music lesson for secondary school education in terms of the division of labor within the family, the representation of women and men in the public-private sphere, and personality traits within the framework of the roles attributed to women and men. For this purpose, the works in textbooks for the 5th, 6th, 7th, and 8th grades of primary education between the years 2000-2020 were analyzed through content analysis method. In the study group, 38 works at the 5th grade level, 61 works at the 6th grade level, 72 works at the 7th grade level and 78 at the 8th grade level of the textbooks of music lesson were examined. In these works, men are shown as follows; On the way to Camlica Province, While Travelling to Çorum Province, on the way, crossing the mountains; shepherd, soldier, agha, pasha, father, Efe. In terms of their personality traits, they are also known as loving, angry, expected, challenging, heroic, unique, proud, good, brave, craven, violent, big, brave, self-conceited, wanting to kiss a woman, and a lion. On the other hand, physical features such as tall and loud are also mentioned in the works. Women are mentioned as follows; at home, at market, at plateau, going to carry water, planting seeds, cooking, hosting guests, caring for children, sleeping, bride, traveling, mother, giving birth, sifting flour, and serving men. Personal characteristics are also shown as follows; courageous, demanding, crying, expected, lustful, taken, kidnapped, amusing, playing, indifferent, no good, cursing, incompetent, misguided, poor, betraying, kind, heartbreaking, troublesome. It has been observed that more emphasis is placed on the physical characteristics of women compared to men. The height, hair, waist, eyes, neck, hands, teeth, and lips of women are frequently mentioned and described as follows; fresh, his kisses are healing in trouble, desired to be kissed, beautiful, resembling a pigeon, butterfly, and deer. According to the results, it has been seen that the characteristics attributed to the genders differ according to the textbooks and grade levels, the physical characteristics of women are more cited than those of men, and the determined social stereotypical roles are emphasized significantly at all levels.

Keywords: music textbooks, gender, social gender, gender equality, male-female roles.

Teşekkür

Bu çalışmanın ortaya konmasında önemli katkıları bulunan, öncelikle değerli görüşlerinden, bilgi birikim ve donanımından istifade ettiğim danışmanım Prof. Dr. Serap Yükrük hocama, Tezin gerek taslak, düzen ve şekilsel açıdan ideal formata kavuşması, gerekse içerik olarak amaçlarına ulaşmasında değerli yardım ve katkılarını esirgemeyen Özge Odabaşı Koç, Münir Ecer, Büşra Çoktu, Siyar Köksal ve Yakup Yıldız hocalarıma, ayrı ayrı teşekkür ederim. Son olarak çalışmamın her aşamasında destek ve motivasyonları ile beni yalnız bırakmayan değerli eşim Tuba Yaşar'a ve çocuklarım Sonat ve Taha'ya teşekkürü özel bir borç bilirim.

“Bu çalışmayı anneme ithaf ediyorum.”

İçindekiler

Öz.....	ii
Abstract.....	iii
Teşekkür.....	iv
Tablolar Dizini.....	viii
Bölüm 1 Giriş.....	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi	3
Araştırma Problemi	4
Sayıtlar	5
Sınırlılıklar	5
Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temelleri ve İlgili Araştırmalar.....	6
Cinsiyet-Toplumsal Cinsiyet Ayrımı.....	6
İlgili Araştırmalar	7
Bölüm 3 Yöntem.....	14
Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	15
Veri Toplama Araçları	17
Verileri Toplama Süreci ve Verilerin Analizi	17
Bölüm 4 Bulgular ve Yorum.....	18
Araştırmada İncelenen İlköğretim 5. Sınıf Müzik Ders Kitaplarına İlişkin Bulgular	20
Araştırmada İncelenen İlköğretim 6. Sınıf Müzik Ders Kitaplarına İlişkin Bulgular	28
Araştırmada İncelenen İlköğretim 7. Sınıf Müzik Ders Kitaplarına İlişkin Bulgular	36
Araştırmada İncelenen İlköğretim 8. Sınıf Müzik Ders Kitaplarına İlişkin Bulgular	50
Araştırmada İncelenen İlköğretim 5.6.7 ve 8. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Tekrar Edilen Eserlere İlişkin Bulgular.....	68

Bölüm 5 Sonuç, Tartışma ve Öneriler	79
İlköğretim 5. sınıf müzik ders kitaplarında yer alan eserlerin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından incelenmesiyle elde edilen sonuç ve tartışma	79
İlköğretim 6. sınıf müzik ders kitaplarında yer alan eserlerin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından incelenmesiyle elde edilen sonuç ve tartışma	80
İlköğretim 7. sınıf müzik ders kitaplarında yer alan eserlerin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından incelenmesiyle elde edilen sonuç ve tartışma	81
İlköğretim 8. sınıf müzik ders kitaplarında yer alan eserlerin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından incelenmesiyle elde edilen sonuç ve tartışma	82
Öneriler	83
Kaynaklar	85

Tablolar Dizini

Tablo 1	<i>Araştırmada İncelenen Kitaplar</i>	15
Tablo 2	<i>Çalışmada İncelenen Ders Kitaplarındaki Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu</i>	18
Tablo 3	<i>2000 Yılı Basımı İlköğretim 5. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu</i>	20
Tablo 4	<i>2001-2002 Yılı Basımı İlköğretim 5. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu</i>	21
Tablo 5	<i>2004 Yılı Basımı İlköğretim 5. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu</i>	21
Tablo 6	<i>2020 Yılı Basımı İlköğretim 5. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu</i>	22
Tablo 7	<i>2000 Yılı Basımı İlköğretim 6. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu</i>	28
Tablo 8	<i>2001 Yılı Basımı İlköğretim 6. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu</i>	28
Tablo 9	<i>2001 Yılı Basımı İlköğretim 6. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu</i>	29
Tablo 10	<i>2005 Yılı Basımı İlköğretim 6. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu</i>	29
Tablo 11	<i>2020 Yılı Basımı İlköğretim 6. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu</i>	30
Tablo 12	<i>2000 Yılı Basımı İlköğretim 7. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu</i>	36
Tablo 13	<i>2001 Yılı Basımı İlköğretim 7. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu</i>	37
Tablo 14	<i>2001 Yılı Basımı İlköğretim 7. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu</i>	37
Tablo 15	<i>2002 Yılı Basımı İlköğretim 7. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu</i>	38
Tablo 16	<i>2005 Yılı Basımı İlköğretim 7. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu</i>	38

Tablo 17 2006 Yılı Basımı İlköğretim 7. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu.....	39
Tablo 18 2020 Yılı Basımı İlköğretim 7. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu.....	39
Tablo 19 2001 Yılı Basımı İlköğretim 8. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu.....	50
Tablo 20 2001 Yılı Basımı İlköğretim 8. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu.....	51
Tablo 21 2003 Yılı Basımı İlköğretim 8. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu.....	51
Tablo 22 2004 Yılı Basımı İlköğretim 8. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu.....	52
Tablo 23 2006 Yılı Basımı İlköğretim 8. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu.....	52
Tablo 24 2020 Yılı Basımı İlköğretim 8. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu.....	53
Tablo 25 Müzik Ders Kitaplarında Tekrar Eden Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu	68

Bölüm 1 Giriş

Eşit haklara sahip kadın ve erkek bireylerden oluşan bir toplum düzeni insan haklarının ve gelişmiş sosyal yapının en önemli kriteridir. Kadınların, sosyal hayatın her alanında katılımcı bir misyona sahip olması ve erkeklerle eşit haklara sahip olması uluslararası sözleşmelerin garantisi altında iken sosyal mekanizmada bu cinsiyet eşitliğinin sağlanamadığı nesnel bir gerçek olarak önümüzde durmaktadır. Çeşitli kanunlarla cinsiyet eşitliğinin yaygınlaştırılması hedeflenmiş ve bu doğrultuda pek çok yasal düzenlemeler yapılmış olsa da uygulama noktasında bazı sorun ve engellerle karşılaşmaktadır. Yasal haklar önüne engeller koyarak kadınların yasalarla korunan hakları bir şekilde işlevsiz kılınmakta kadına yönelik şiddet tüm dünyada ve ülkemizde gündemin ana sorunlarından biri olarak hala varlığını sürdürmektedir. Kendine özgü kuralları olan ve kendi işleyişi içerisinde bireyleri şekillendiren toplum aynı zamanda fertlere kendi yaşam pratiğini ve zihniyet dünyasını da aktararak kurumların aracılığıyla tüm bu dönüşümü gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Bir yandan ait olduğu topluma dönük mensubiyet biçimlerini devam ettiren birey bir yandan da bütüncül yargının içinde özgünlüğünü tesis etme çabası içerisinde. Toplumun cinsiyetçi yaklaşımlarında kadına biçtiği menfi tutum; onu yok sayma, tek başına kişiliğini ikame etme şansını elinden alma, önemsizleştirme ve erkek gücünün gölgesiyle yaşam bulacağına inanılan bir varlıkmiş gibi kabul etme biçimlerinde tezahür eder. Kadını toplumsal yapının en zayıf ve önemsiz zinciri olarak niteleme yanlışlığından süre gelen bu tutum, gerçek hayatta çok farklı olumsuz pratiklerle varlığını devam ettirmektedir. Kadının misyonu ev sınırları ile biçimlendirilen yahut onu çocuk doğuran ve ruhsuz bir makine derecesine düşüren bu zihniyet başta insan hakları evrensel beyannamesi olmak üzere anayasa yasalar, genelge ve yönetmeliklerin ruhunda mevcut olan kadını korumaya dönük yasal müdafaa sistematigiyle tamamen çelişmektedir. Pekin'de yapılan 4.Dünya Kadın Konferansı bildirgesinde öne çıkarılan biçimiyle tüm politikalar ve yerleşik uygulamaların kadın erkek eşitliğini tesis edecek bir kavrayış ve ruha sahip olması gerekmektedir.

Güçlü bir sosyo-ekonomik yapıya sahip toplumlar, bilgi çağında söz sahibi olmaya ve medeniyet yarışının baş unsurları olarak mevcudiyetlerini devam ettirmeye adaydır. Ancak bu gelişimin, eğitim hayatında kadına pozitif

ayrımcılık tanıyarak onları bilgi ve teknoloji çağının yükünü erkeklerle beraber sırtlayacak alanlara taşımasıyla imkân bulabileceği muhakkaktır. Kadını kısıtlayıcı, sınırlandırıcı, şekillendirici ve eğitim hayatından uzaklaştırıcı bir yönelim bilgi toplumunun temeline yönelik sarsıcı ve olumsuz faaliyetler bütünüdür ifade eder.

Toplum hayatında özellikle kültür ve sanat yaşamında bu tür durumlara ışık tutan ya da bizzat bu durumu ortaya koyan çok sayıda kültürel öğelere rastlamak mümkündür. Bu kültür alanlarından bir tanesi de fonetik sanatların en önemli dalı olan müziktir. Ülkemizde müzik alanında geleneksel yaklaşım, tutum, davranış, yaşayış vb. konuları en yalın haliyle ifade eden ve geleceğe taşıyan en önemli öğelerden biri de halk türküleridir.

Türkülerimiz genellikle ilk kimin ağzından çıktığı bilinmeyen yıllar geçtikçe eklemeler ve çıkarmalarla değişim gösteren koca bir ezgi çeşitliliğine sahip şiirin adıdır. Kökleri eskilere dayanan türkülerimiz Türk müziğinde sistematik bütünlüğü olan müzikal formdur. Türkü formu iki kaynaktan beslenir. Birincisi anonim türküler yani asıl türkülerdir. Bunlar söyleyeni unutulmuş halka mal olmuş türkülerdir. İkinci kaynaktan beslenen türküler ise âşıklardan veya herhangi bir icracının sazından ve dilinden dökülen nağme ve sözlerden oluşur.

Türküler bazen öğüt, yaşanan olayları, kahramanlıkları, dini konuları, geçim derdini; bazen de kınama ve sitem gibi kısacası hayatın her anını anlatan eğlendiren, düşündüren yaygın bir anlatım biçimidir.

Kadın ve erkeğe toplumda yüklenen roller, hayatın yansıması olan türkülerde kendini gösterir. Kadın, ayrılık acısı yaşatan, sadakatsiz, gönül eğlendirilecek, âşık, vefasız aşığı tarafından terk edilen, kaderine boyun eğen, âşıkları ayıran anne (Mirzaoğlu 2010), korunmaya muhtaç, cilveli, evlilikte söz sahibi olmayan, iradesiz, güzel, erkek tarafından seçilen (Erdal, 2011), duygusal, nazlı, tatlı dilli, güzel, boyun eğen, paraya değer veren (Erdir, 2016), bereket ve soyun devamlılığını sağlayan (Demir, 2017) cinsel obje olarak (İstanbullu ve Vural 2016; Yazıcı 2018) yer alırken erkek, kaba dil kullanan, çapkın, cinsel isteklerini söyleyen, güçlü, kadın sahibi ve kadının namusunu koruyan (Erdir, 2016), olarak anılmaktadır.

Özü bakımından estetik ve eğitsel özelliğiyle kökü eskilere dayanan müzik, bireyin gelişimi açısından büyük öneme sahiptir. İnsanlar arasında sevgi, hoşgörü, ritim duygusu ve müzikal duyumu geliştirmeyi hedefleyen birlikte şarkı söyleme süreci ise her yaştaki bireye zenginlik katmaktadır. Her yaşta farklı zekâ ve müzik yeteneğine sahip olan insanlar birlikte şarkı söyleme sayesinde kendi yeteneğinin farkına varma, sosyalleşme, iş birliği ve disipline olma gibi davranışlar kazanırlar.

Platon'un "Müzik, terbiyenin esaslı vasıtasıdır. Müzik bir eğlence aracı değil, güzellik, iyilik ve eğitim aracıdır" ifadesi de müziğin önemini vurgulamaktadır (Tozar, 2003). Aristo, "Duyguları tam olarak anlatma konusunda hiçbir şey ritim ve şarkı söyleme kadar güçlü değildir. Mademki bu o kadar güçlü bir etkidir, şu hâlde müzik çocukların eğitiminde mutlaka kullanılmalıdır." sözleriyle de eğitimde müziğin önemli bir yeri olduğunu belirtmiştir (Güler, 2008) şarkının önemi Şarkı öğretimi; kültürümüzün aktarılmasında önemlidir, sözleriyle ve onlara yüklenen mesajlar ile birçok değeri bünyesinde barındırmaktadır (Akarsu, 2015). Okuldaki müzik eğitimi bireyin kişisel gelişimine katkı sağladığı gibi bireyin de toplumsal, sosyal, kültürel gelişimine de katkı sağlar. Dolayısıyla toplumsal bir müzik gelişimi olduğu da savunulabilir (Aktaş 2008). Değerlerin, inançların, cinsiyetlere yüklenen anlamların taşınmasında gelecek kuşaklara aktarılmasında köprü olan (Erdi, 2016), türküler, yaşanılan ne varsa onu yansıtmada ayna niteliğindedir (Önal, 2013).

Yukarıda anlatılan bilgiler çerçevesinde bu çalışmanın problem cümlesi 5,6,7,8. Sınıf ders kitaplarında yer alan eserlerde toplumsal cinsiyet eşitliği nasıldır? Sorusuna cevap aranacaktır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışma, İlköğretim (5,6,7,8.) müzik ders kitaplarında yer alan eserlerde toplumsal cinsiyet rollerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Toplumun belirlediği, cinsiyetlere dair duygu ve düşünceleri yansıtan, içindeki mesajları nesilden nesile aktarma özelliği taşıyan ve müzik ders kitaplarında yer bulan eserlerin/türkülerin analiz edilmesi amaçlanmıştır.

Yapılan literatür taramalarında, Ders kitaplarını toplumsal cinsiyet çerçevesinde ele alan çeşitli çalışmalara rastlanmıştır. İlköğretim ders kitapları

(Gümüšoğlu, 1996; Özkan, 2013; Özmeriç Taştekin, 2019), İlköğretim 1. sınıf ders kitapları (Esen ve Bağlı, 2002; Asan, 2010), ilköğretim İngilizce ders kitapları (Sivaslıgil, 2006; Çubukçu ve Sivaslıgil, 2007), Sosyal Bilgiler ders kitapları (Demirel, 2010), İlköğretim, ortaokul Türkçe ders kitapları (Eyüp ve Kılıç, 2011; Çınar ve Yaylı, 2014; Güney, 2016), İlkokul ve Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitapları Görselleri vb. (Yıldız, 2013)

Müzik ders kitapları açısından bakıldığında sınıf öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak (Akpınar ve Karadaş, 2019), somut olmayan kültürel miras öğeleri bakımından (Köse ve Yüksel, 2019), öğretmen görüşlerini (Aslantaş ve Demirci, 2016) ele alan çalışmalar yapıldığı; şarkılar açısından bakıldığında ise eğitim müziği (Özparlak ve Sonsel, 2020; Çiftçi ve Köksal, 2020), dijital müzik yazılımları ile çok seslendirme analizi” (İlhan, 2018), müziksel amaçlar bakımından (Uluçay, 2012), müziksel özellikler ve değerler eğitimi açısından (Karakoç, 2019) incelendiği çalışmaların yapıldığı görülmüştür.

Yapılan incelemelerde, toplumsal cinsiyet ayrımcılığına ilişkin olarak çeşitli sosyal alanlarda yapılmış çalışmalara rastlanmakla birlikte, müzik eğitimi alanında yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma bu yönüyle ilk olma özelliği taşımaktadır. Bu çerçevede, araştırma, alanda ilk olma özelliği ile önemli görülmektedir.

Araştırma Problemi

Bu araştırma, “İlköğretim ikinci kademe (5,6,7,8.) Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Eserlerde Toplumsal Cinsiyet Roller Eşitlikçi Şekilde Yer Almış Mıdır?” temel problemi çerçevesinde ele alınmıştır.

Alt Problemler. Araştırmanın temel problemine dayanılarak, aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

1. Erkek ve kadının gösterildiği mekânlar toplumsal cinsiyet eşitliği yönünde midir?
2. Erkek ve kadına yüklenen kişilik özellikleri toplumsal cinsiyet eşitliği yönünde midir?
3. Erkek ve kadına yüklenen aile içi roller toplumsal cinsiyet eşitliği yönünde midir?

4. Erkek ve kadına yüklenen fiziksel özellikler toplumsal cinsiyet eşitliği yönünde midir?

Sayıtlılar

Bu araştırmada, kullanılacak kitap sayısının araştırma konusunu çözümlemede yeterli olacağı varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma; 2000 – 2020 yılları arasında MEB tarafından basılan 5'inci, 6'ncı, 7'nci ve 8'inci sınıf müzik ders kitaplarıyla ve bu ders kitaplarında yer alan Türkçe eserlerle sınırlandırılmış, Marşlar ve Atatürk temalı eserler değerlendirmeye alınmamıştır.

Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temelleri ve İlgili Araştırmalar

Cinsiyet-Toplumsal Cinsiyet Ayrımı

Cinsiyet kavramı, kişinin doğuştan var olan kadın ya da erkek olarak gösterdiği genetik, fizyolojik ve biyolojik özellikleridir. Toplumun iki ana unsuru olan kadın ve erkek biyolojik özellikleri bakımından birbirinden farklıdır (Akın ve Demirel, 2003).

Ayrımcılık, toplumdaki bireylerin bir kısmının sağlanan hak ve fırsatlardan yoksun bırakılmasıdır (Alptekin, 2014). Farklı toplumsal cinsiyet rolleri de temelde kültür üzerinden şekillenmekte, dolayısıyla da kültürler arasında farklılıklar bu rollerin değişimine neden olmaktadır (Turan, vd., 2011).

Toplumların, toplumsal değişim süreci içinde (geleneksel değerlerden modern değerlere geçiş süreci, kırdan kente göç, işsizlik, toplum yapısında meydana gelen değişimler vb.) hareket ettikleri ve söz konusu toplum içindeki bireylerin (erkek-kadın) kaçınılmaz olarak bu değişimden etkilendikleri kabul edilmektedir. Kadının da gerek aile içinde yeri ve konumu (eş, anne, abla, yenge vb.), gerekse de kimliği (zayıf, güçlü, çalışan kadın kimliği vb.) işlevleri ile değişmektedir. Söz konusu değişim süreci içinde, atfedilen rol ve statülerin kadın ve erkek kimliğinin inşasında belli kalıplar oluşturduğu ve yapı içinde farklılaşma taşıdığı anlaşılmaktadır. Bu süreçte, değişen kadın ve erkek kimliğine bağlı olarak, davranış kalıplarının da görece biçimlendiği kabul edilmektedir. Kadın ve erkeğin üstlendiği rollerine ilişkin yaratılan ayrımları ele alan kavram, “toplumsal cinsiyet” kavramıdır (Özdemir, 2009)

İnsan, binlerce yıldır ortaya koyduğu ürünlerle birikimli kültür oluşturan, akıllı bir varlıktır. İnsan kültürü ihtiyaçlarına göre şekillenir, genel olarak biyolojisinden bağımsız olarak kurulur. Şehirlerde yaşama, tarımı geliştirme ve modernleşme ile, medeniyetler ve kültür oluşturma hızımız insanlığın gelişimine paralellik göstererek sürekli olarak artmıştır. Toplumların kadının anatomik ve fizyolojik yapılarından ötürü tutunduğu tavır, onların iş yüküne katılımı, siyasal yaşama katılımı, liderlik unsurlarından uzak tutulma gibi, cinsiyet odaklı yaklaşımları ile eşitsizliğin önünü açmıştır. Toplumun kültürel yaklaşımlarının her iki cinsiyet içinde problem oluşturma bileceğini göz ardı etmemek gerekir. Bu yüzden toplumsal cinsiyetçilik konusuna sadece kadın ekseninde bakmak doğru

olmayacaktır. Örneğin Türk toplumunda erkek olmak ciddi sorumluluklar gerektirir. Erkek olarak dünyaya geldiğinizde, güçlü olmak, yüksek seviyede sorumluluğa sahip olmak, acil bir şekilde gelir sağlamak, ailenize bakmak gibi birçok sorumluluğu üstlenmeniz anlamına gelmektedir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet eşitliği konusu, cinsiyet farklılıkları düşünülerek asıl cinsiyetlerin insanın bedeninde kaldığı, yalnız yaşadığımız toplumlara göre kültürel ve sosyal ekonomik şartlar içerisinde her iki cinsiyete de hayatın çeşitli alanlarında, avantaj veya dezavantaj oluşturmaması gereken eşitlik temelinde düşünülmesi ve öğrenilmesi gereken kavramlar olarak düşünülmektedir.

İlgili Araştırmalar

Eğitim sisteminde yer alan ders kitaplarında, öğretmen açısından izlenmesi gereken eğitim programının hem tamamlayıcısı hem de uygulamalarda sınıf içi çalışmalara eşlik eden temel kaynak olması yönünden cinsiyet kalıp yargıların aşılmasında önem arz etmektedir. “Ders kitaplarında toplumsal cinsiyet eşitliği” ile ilgili araştırmalar yapılmıştır.

Gümüsoğlu (1996) tarafından yapılan “Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik” (1928-1995) adlı araştırmada, kadınların toplumsal yaşamda üretim hayatının dışında, özgür olmayı engelleyen, yaratıcı düşünce becerileri yok seviyesinde, sınırlı mesleklerde belirebilen, bilişsel hayatta ve politikada erkeğin gölgesinde oldukları tespit edilip vurgulanmaktadır. 1923-1945 yılları arasındaki ders kitaplarında toplum ve aile içi dayanışmayı güçlendirilirken, 1940’tan sonraki öğretim programlarında yer alan ders kitaplarında, cinsiyetçi yaklaşım temel alınarak belirlenmiş birçok görsel ve sözel vurgunun yer aldığı, iş bölümü konusunda cinsiyetler arasında belirgin bir farklılaşmanın başladığı, kadının sadece ev işleriyle meşgul olup kapalı alan işçisi vasıflarıyla nitelendirildiği görülmektedir. Söz konusu araştırmada yazar ayrıca 1994’e kadar ilköğretim müfredatında yer alan ders kitaplarında cinsiyetçi içeriğin çok fazla değişmediğini vurgularken, kadın ve erkek rollerine ilişkin tek tipler yapmak yoluyla ayrımcı cinsiyet ideolojilerinin sunulduğunu ileri sürmüştür.

Esen ve Bağlı (2002) tarafından yapılan “İlköğretim Ders Kitaplarındaki Kadın ve Erkek Resimlerine İlişkin İnceleme” adlı çalışmalarının amacıysa İlköğretim 1. Sınıf Abece ve Türkçe kitaplarında yer alan yetişkin figürlerinin, cinsiyetlerine göre, kimlerle birlikte gösterildiklerini, eylemlerini, içinde

bulundukları mekânları ve ilişkili oldukları nesneleri, belirlemek ve ortaya koymaktır. Araştırmanın, bulguları genel olarak şöyledir: Hem kadın hem erkek figürler, çocuk ve aile ile gösterilmektedir. Kadın; ev ve çevresinde, erkek ise ev dışı ortamlarda sergilenmektedir. Kadın çocuğa yönelik, erkek ise iş hayatıyla rol bulmaktadır. Bu tespitler, cinsiyet rollerine ilişkin kalıpların ders kitaplarına da yansıdığını ortaya koymaktadır.

“Türk Millî Eğitim Bakanlığı’nca Yayınlanan 6., 7. ve 8. Sınıf Ders Kitaplarında Cinsiyet İdeolojisi” adlı araştırmasında Sivaslıgil (2006), dili kullanmanın ideolojiler tarafından iletilen toplumsal bir süreç olduğu düşünce ve kabulünden yola çıkarak, İngilizce ders kitaplarında yer alan kadın ve erkek imgelerinin altındaki cinsiyetçiliği tespit etmeyi amaçlamaktadır. Özellikle bu ders kitaplarının seçilmesindeki neden, bu sınıflarda okuyan çocukların ergenlik döneminde olmalarından ötürü gelişimsel açıdan kritik çağda olmalarıdır. Elde edilen veriler bu ders kitaplarında erkeklerin daha çok görünür olmaları, daha üretken olmaları ve rollerini daha çok koruduklarını ortaya koymuştur. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet rollerinin biyolojik ayırma gittiği sonucuna ulaşılmıştır.

Çubukçu ve Sivaslıgil’in (2007), Yine ortak bir değerlendirme olan “7. Sınıf İngilizce Ders Kitaplarında Cinsiyet Kavramı” başlıklı çalışmada, 2006-2007 Eğitim-Öğretim yılından itibaren 6. sınıf İngilizce ders kitaplarında sunulan kadın ve erkek imgeleri cinsiyetçilik açısından araştırılmalıdır.

Asan (2010) tarafından yapılan ‘Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik ve Öğretmenlerin Cinsiyetçilik Algılarının Saptanması’ adlı çalışmada, ilköğretimde görev yapan öğretmenlerin cinsiyetçilik algıları ve 1-5. sınıflardaki kitapları cinsiyetçilik açısından araştırılmıştır ve ders kitaplarındaki resim ve metinler de cinsiyetçilik açısından değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler ışığında öğretmenlerin sosyolojik yapı, okul ortamı ve sınıf içi uygulamalarında ve bununla beraber ders kitaplarında cinsiyetçilik algısının mevcut olduğu görülmüştür. İncelemeye tabi tutulan kitaplarının da hem resimlerinde ve metinlerinde cinsiyetçi tutumların izleri saptanmıştır.

Demirel (2010) tarafından yapılan ‘Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Cinsiyet Ayrımcılığı’ adlı çalışma 1928-2008 yılları arasında, 6, 7 ve 8. sınıfların Sosyal Bilgiler dersi kitaplarını cinsiyetçilik açısından araştırmayı

amaçlamaktadır. Bu kitaplarda çalışma hayatı ve meslek edinmenin ehemmiyeti kabul edilmekle birlikte kadın ve erkekler için belirtilmiş olan veya tanımlanan mesleklerin tam anlamıyla birbirlerinin zıttı olduğu tespit edilmiştir. Kadın cinsiyet grubu bilimden; erkek grubu da edebî alan, çocuk gelişimi gibi alanlardan uzak tutulmuştur. Kadınların meslekleri oldukça sınırlıdır. Burada ev hanımlığı, öğretmenlik, çiftçilik, hizmetçilik, terzilik ve hemşirelik rolleri biçilmiştir. Erkekler bakıldığında ise kadınlardan daha çeşitlilik ve zenginlik arz eden meslek gruplarına rastlanmaktadır. Hemşireliğin dışında, hemen hemen tüm iş alanları erkekler için zikredilmiştir.

Eyüp ve Kılıç (2011) tarafından yapılan 'İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Ortaya Çıkan Toplumsal Cinsiyet Roller Üzerine Bir İnceleme' adlı çalışmada ilköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki toplumsal cinsiyet rolleri konu edilmiştir. 2007 ve 2008 öğretim yılından başlamak üzere beş yıl boyunca okutulan ders kitapları çalışma kitabı ele alınmıştır. Burada her iki cins için de yer alan toplumsal cinsiyet rollerinin, geleneksel anlayışın tesiri kaldığı tespit edilmiştir. Erkekler kadınlardan daha fazla ve ön planda yer almıştır. Meslek rolü açısından bir önceki çalışmada da olduğu gibi erkekler için daha çeşitli ve geniş bir meslek hayatı ve dalı biçilmiştir. Kişilik veya şahsiyetle ilgili cinsiyet rollerine bakıldığında ise kadınların zayıf ve pasif, erkeklerin ise güçlü, aktif ve zeki bir kişilik yapısına sahip olduğu öne sürülmeye çalışılmıştır.

Yıldız (2013) tarafından yapılan, 'İlkokul ve Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitapları Görsellerinin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi' adlı çalışmada 1980-2012 yılları arasındaki 15 ders kitabı ele alınmış ve incelenmiştir. Kitaplardaki resimlerde namazları kılmak veya dua etmek dışında kadınlara ait herhangi bir figürün yer almadığı, kadınların yine diğer benzer çalışmalarda da olduğu gibi genellikle evde, erkeklerin dışarıda gösterilmeye çalışıldığı, meslek dallarına ilişkin görsel ve resimlerin toplumdaki cinsiyet kimliklerine göre bir değerlendirme ile geleneksel bir yargıyı teşvik edip desteklediği çıkarımlar arasında yer almıştır. Bununla beraber diğer çalışmalardan farklılık arz eden bir yapı da mevcuttur. Buna göre görsel veya resimlerdeki kadın cinsine ait portre, kitabın hazırlandığı dönemdeki MEB politikalarına, kitabı hazırlayan yazar grubuna ve resimlerdeki çocuk veya yetişkin gelişim aşamasına göre değişkenlik arz ettiği belirlenmiştir.

Özkan (2013) tarafından yapılan ‘İlköğretim Ders Kitaplarında Kadın Figürü’ adlı çalışmada, ders kitaplarında kadın cinsiyet grubunun yer aldığı konum ve rolün belirlenmesi amaçlanmaktadır. 22 kitabın çalışma grubu olarak yer aldığı araştırmada, ders kitaplarındaki resim ve görsellerde kadın-erkek figürlerinin oranı; kadının konunun içeriğiyle tutarlı oluşu ve resimlerde cinsiyetçi bir ayrımcılığa gidilip gidilmediği gibi problem soruları irdelenmiştir. Çalışma grubunda yer alan kitaplarda yine erkek cinsiyete ait figürlerin oransal olarak kadınlara göre daha çok olduğu tespit edilmiştir. Mesleklerde de bu durumla karşılaşıldığı öne sürülmüştür. Bununla beraber figür seçiminde dikkat eksikliği ve rast gelmişlikte saptanmıştır.

Çınar ve Yaylı (2014) tarafından yapılan ‘Ortaokul Türkçe Ders Kitapları Görsellerinde Toplumsal Cinsiyet’ adlı araştırmada, Türkçe ders ve çalışma kitaplarının, içinde barındırdığı görseller esas alınarak toplumsal cinsiyet açısından bir incelemeyi konu almıştır. Elde edilen verilerde erkek ve erkek çocukların daha baskın bir şekilde yansıtıldığı, tiplene girişimlerinin toplumsal cinsiyet üzerine sabit bir yargıya uyumlu olarak görsel ve resimlere yansıtıldığı saptanmıştır. Bununla beraber diğer çalışmaların bulgularını da destekler nitelikte kadınlara ait meslek rolleri erkeklere göre daha sınırlı tutulmaya çalışılmıştır.

Güney 2016 yılında, “6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında toplumsal cinsiyet incelemesi” üzerine yapmış olduğu çalışmayla 2015-2016 eğitim-öğretim yılında okutulan, yine Türkçe ders kitabını ele alarak farklı bir şekilde metinler de mevcut olan cinsiyet eşitliğini incelemiştir. Çalışma grubundaki ders kitaplarında; cinsiyetlere biçilen meslek rolleri, cinsiyetlerin işlenme sıklığı, sergilenen davranışlar, aile içi mevcut rollerin cinsiyetlere göre farklılık veya benzerliği ve bu rollerin aile dışındaki durumu ele alınmıştır. Sonuç itibarıyla örneklem grubunda yer alan ve çalışmaya konu edilen kitapların toplumsal cinsiyet hakkında yeterli bir düzeye sahip olmadığı tespit edilmiştir. Buna göre incelenen değişkenlerde erkeklerin kadınlara oranla daha çok tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Odabaşı Koç (2017) “Lise sosyoloji ders kitaplarında toplumsal cinsiyet eşitliği” adlı çalışmasında 1931-2017 yılları arasında lise düzeyi öğretim kademelerinde kullanılan 22 sosyoloji ders kitabındaki metin ve görseli toplumsal cinsiyet eşitliği değişkeniyle ele almıştır. Bu ders kitaplarında görsellerde

erkeklerin daha çok yer aldığı, hem görsel hem de metinlerde erkeklere daha fazla meslek grubu sunulduğu ayrıca bilim, sanat, ticaret, politika ve spor gibi alanlarda erkeklerin ön planda tutulmaya çalışıldığı saptanmıştır, evin geçimi sadece erkeğe, çocuk hizmeti ve ev işleri de kadına yüklenmiş, dolayısıyla kamusal alanlarda erkek, ev işlerinde kadının olması gerektiğine dönük bir algının yaratılmaya çalışıldığı, erkeğin güven dolu, zeki ve güçlü; kadının ise hassas, güçsüz, çaresiz, şefkate muhtaç, nazik, irade gösteremeyen gibi özelliklerle ön plana çıktığı görülmektedir.

Sarıtaş ve Şahin'in (2018) "Hayat Bilgisi Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet Rollerini Üzerine Bir İnceleme" adlı çalışmalarının amacı 1. 2. ve 3.sınıf Hayat Bilgisi ders kitapları toplumsal cinsiyet rolü açısından ele alınarak meslekî alanlardaki çeşitlenmelerin gerçekleşme düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak kadın evin içiyle, erkek ise otoriter bir biçimde dışıyla ilişkilendirilmiş ve bu veriler ortaya konulmuştur.

Özdemir ve Balcı Karaboğa'nın (2019), "Ortaokul Matematik Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet" adlı çalışmalarında farklı bir şekilde sayısal bir alan konu edilerek ortaokul matematik ders kitaplarındaki görsel unsurlarda yer alan yetişkin erkek ve kadınlar ile erkek ve kız çocuklar üzerinde durulmuştur. Çalışmaya 2014-2015 eğitim-öğretim dönemine ait ders kitapları dahil edilmiştir. Çalışmada ortaokul matematik ders kitaplarında da cinsiyete ilişkin bir ayrımcılığın yer aldığı saptanmıştır. Görseller baz alındığında hem yetişkin hem de çocuk grubunda erkeklere daha fazla yer verildiği ortaya çıkmıştır. Bununla beraber kız ve erkek çocuklarının aynı karede yer aldığı görsellerden çok erkek çocukların daha ziyade bir arada yer aldığı karelerin daha fazla olduğuna rastlanmıştır.

Özmeriç Taştekin'in (2019) yapmış olduğu "İlkokul ders kitaplarında toplumsal cinsiyet temsilleri: Nicel bir içerik çözümlemesi" adlı çalışmada 2017-2018 eğitim öğretim döneminde online olarak sunulmuş olan ilkökul Hayat Bilgisi ve Türkçe ders materyalleri üzerinde durulmuştur.

Karaboğa'nın (2020) "Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Cinsiyet Rollerini" adlı çalışmasında söz konusu ders kitaplarında kadın ve erkeklerle ilgili incelemede farklı bir hususa dikkat çekilmiş ve burada erkeklerin ve kadınların;

ne tür bir fiilde bulundukları, kimlerle birlikte bulundukları, mesleklerinin ne olduğu gibi durumlar üzerinde durulmuştur. Çalışmada 2019-2020 eğitim öğretim yılında MEB tarafından 5, 6, ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında bulunan görsel ve resimler kullanılmıştır. Bu çalışma da yine toplumsal cinsiyet unsurlarının ihlal edildiği görülmüştür. Kız ve erkek çocukların sosyal bilgiler kitaplarında temsil edilme düzeyleri eşit veya yakın kabul edilmekle birlikte kız çocuklarının daha çok aile ile yansıtıldığı, erkeklerin ise yalnız olarak resmedildiği gözlemlenmiştir. Yetişkin durum çok daha yoğundur.

Mirzaoğlu'nun (2010) yaptığı 'Lirik Türkülerde Kadın Tipleri' adlı çalışmasında 300 adet türkü incelemeye tabi tutulmuş ve bu türkülerde yedi sıralı kadın tipi üzerinde durulduğu ortaya konulmuştur. Bu tipler ayrılık acısı yaşatan, sadık olmayan, gönül eğlendirmeye uygun, âşık, terk edilen, vefasız, kaderine boyun eğen, âşık olanları ayıran gibi olumsuz tipler olduğu üzerinde durulmuştur.

Erdal'ın (2011) yaptığı 'Erkek Ağızlı Türkülerde Kadın İmajı' çalışmasında erkeklerin söylemiş olduğu 30 adet türkü ele alınmış ve kadınlara olan bakış açıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Burada kadınların yine cilve sahibi, söz hakkı olmayan, iradesi zayıf, güzel, korunması gereken, erkeğin seçtiği tipler olduğu ortaya konmuştur.

Erdir 'in (2016) yaptığı 'Muğla Türkülerinde Kadın Erkek Temsillerinin ve Rollerinin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi' adlı araştırmada ise kadın ve erkeğe ait roller irdelenmeye çalışılmıştır. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre kadınlar ev işleriyle, erkekler ise geçim sağlamakla bir rol üstlendiği; erkek cinsiyet grubunun kaba, bozuk bir ağız kullanabildiği ve kadın grubunun ise daha ziyade çekingen, korku dolu bir dil veya ağza sahip olduğu gözlemlenmiştir.

İstanbulu ve Vural (2016) tarafından yapılan 'Cinsel Çağrışımlı Türkü Sözlerinin Bölgelere Göre Dağılımı' adlı çalışmada Türkiye'nin tüm bölgeleri ele alınmış ve rastgele 2030 türkü seçilerek incelenmiştir. Kadınların, nazik, güzel olarak vasıflandırıldığı, fakat bazı türkülerde elde edilmeye müsait potansiyel bir eşya olarak lanse edildiğine ilişkin söylemlere rastlanılmıştır. Türkülerde kadının vücudunun bazı bölümlerinin de kullanıldığına ilişkin ifadeler rastlanılmıştır.

Demir (2017) tarafından yapılan 'Toplumsal Cinsiyet Ekseninde Kınalı Kadın ve Müziği' adlı çalışmada 75 adet kına ile ilgili türkü, kınanın kültürel ve

toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi amacıyla ele alınmıştır. Kadının kendilerinin, kendi ağızlarıyla söylemiş olduğu türkülerde, sitem, ayrılık acısı, başka ailelere gönderilmesi veri olarak bulunmuştur.

Yazıcı (2018) tarafından yapılan ‘Adana Türkülerinde Kadın Teması’ adlı çalışmada 136 adet türkü ele alınarak olumlu ve olumsuz duygular uyandırabilecek kavramlar açısından değerlendirmeye alınmıştır. Çalışmada, türkülerde yer almış olan kadın temalarının sevgiliye methiye-özlem, kadının cinsel bir obje olarak lanse edilmesi, aşka dair acıların duyulması ve kadının istismarı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aslan ve Odabaşı Koç (2019) tarafından yapılan “Van Türkülerinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Açısından İncelenmesi” adlı çalışmada 100 adet Van türküsü incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, erkek, tarlada, kalede, farklı bazı illerde, merada, değirmende bulunurken; kadın, evde, su taşıma yolunda, çeşme başında, bağda ve bahçede bulunmuştur. Erkeğe para kazanma, ailenin geçimini görme, avcılık gibi roller yüklenirken kadına, evin temizliği, bebeğin bakımı, yemek yapma, su taşıma, örgü örme rolleri yüklenmiştir. Kişilik özellikleri açısından ise erkek, koruyan, yiğit, korkusuz, hassas olmayan, hoş, bilgi sahibi, güler yüzlü, zalim, nadir bir şekilde duygusal; kadın cinsiyet grubu ise güzel, kibar ve nazlı, korunmaya muhtaç, güçsüz, işve sahibi, şirin, kurnaz, akıllı, duygusal, kırılgan, aldatan, alınan eşya olarak vasıflandırılmıştır.

Bölüm 3 Yöntem

Bu araştırma, İlköğretim ikinci kademe (5,6,7,8.) müzik ders kitaplarında yer alan eserlerde toplumsal cinsiyet eşitliğini belirlemeye yönelik içerik analizidir. İçerik analizi, nitel veya nicel verilerle ve tümevarım veya tümden gelim yoluyla kullanılabilecek bir yöntemdir. İçerik analizi, kaydedilen metnin içeriği hakkında çıkarımlar yapmak için kullanılan dinamik bir tekniktir. İçerik analizi araştırmacıların içerik analizi yöntemlerini uygularken öncelikle cevaplandırması gereken 6 temel soru bulunmaktadır. Bunlar;

1. Hangi veriler analiz edilmektedir?
2. Bunlar nasıl tanımlanmaktadır?
3. Çalışılacak örneklem hangi araştırma evrenine aittir?
4. Verilerin analiz edildiği bağlam nedir?
5. Analizin sınırları nelerdir?
6. Yapılacak çıkarımların hedefi nedir? ((Krippendorff, 2012, akt: Güçlü, 2021).

İçerik çözümlemesinin 20. Yüzyılın başında, Columbia Gazetecilik Okulunun, gazetelerin nicel analizine ilişkin çalışmalarıyla ortaya çıktığı; bu alandaki önemli kişinin de H. Lasswell olduğu kabul edilmektedir (Öğülmüş, 1991).

Bu yöntem, iletişim materyallerini çözümlemeye dayanır. Belirli konular hakkında mahkeme kararlarının incelenmesi, gazete haberlerinin incelenmesi, çeşitli tarihler arasında tarih arşivlerinin incelenmesi, televizyon görüntülerinin nasıl yansıtıldığıнын incelenmesi, romanların incelenmesi vb. gibi konular örnek gösterilebilir.

İçerik analizi, genel anlamda kitle iletişim araçların içeriğinin tahlil edilmesine dayansa da metinlerin de ele alınıp belli bir konu etrafında derinlikli olarak analizine dayanan bir nitel araştırma desendir. İçerik analizi, sosyal bilimlerin alanları arasında yer alan basın, bilgi ve kütüphane bilimi, psikoloji, iletişim, bilgisayar destekli çalışmalar gibi birçok disiplinde aktif bir şekilde tercih edilen bir desen olarak araştırmacıların kullanımına sunulmuştur.

Araştırmacılar içerik analiz desenini kullanarak nitel bir verinin analizini gerçekleştirebilmektedir. Bununla beraber sadece nitel araştırmalarda değil yer yer nicel çalışmalarda da kullanılmaktadır (Güçlü, 2021).

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, 2000-2020 yılları arasında okutulan İlköğretim ikinci kademe müzik ders kitaplarında yer alan eserler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise 2000-2020 yılları arasında okutulan 22 adet İlköğretim ikinci kademe (5, 6, 7, 8) Müzik ders kitabında yer alan toplumsal cinsiyet rollerini içerdiği düşünülen eserler oluşturmaktadır. Araştırmada incelenecek kitap listesi Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Araştırmada İncelenen Kitaplar

NO	KİTAP ADI	YAYIN YILI	YAYINEVİ- YAYIN YERİ	YAZAR
1	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (5. Sınıf)	2001-2002	Pasifik Yayınları-Ankara	Salih AKKAŞ
2	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (5. Sınıf)	2000	Düzgün Yayıncılık -İstanbul	Ö. Faruk YURTOĞLU
3	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (5. Sınıf)	2004	Okyay Yayıncılık-Ankara	Osman ŞAHİN Nuray MELEK
4	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Müzik Ders Kitabı (5. Sınıf)	2020	Devlet Kitapları Çağlayan Matbaası-İzmir	Metin Çelik vd.
5	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (6. Sınıf)	2001-2002	Pasifik Yayınları-Ankara	Salih AKKAŞ
6	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (6. Sınıf)	2000	Düzgün Yayıncılık -İstanbul	Ö. Faruk YURTOĞLU

7	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (6. Sınıf)	2001	Özgün Matbaacılık-Ankara	Olcayto AYARMAN Bülent AKSAN
8	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (6. Sınıf)	2005	Elit Yayıncılık-Ankara	Kadir KARKIN
9	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Müzik Ders Kitabı (6. Sınıf)	2020	Devlet Kitapları Çağlayan Matbaası-İzmir	Elvan VURAL AKÇALI vd.
10	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (7. Sınıf)	2000	Düzygün Yayıncılık -İstanbul	Ö. Faruk YURTOĞLU
11	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (7. Sınıf)	2001-2002	Pasifik Yayınları-Ankara	Salih AKKAŞ
12	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (7. Sınıf)	2001	Sevgi Yayınları-Ankara	Refik SAYDAM
13	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (7. Sınıf)	2002	Küre Yayıncılık-Ankara	Zafer ÇETİNEL
14	İlköğretim Müzik (7. Sınıf)	2005	Gizem Yayıncılık-Ankara	Fevziye GÜLENÇ
15	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (7. Sınıf)	2006-2007	Doku Yayıncılık-Ankara	Kadir KARKIN vd.
16	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Müzik Ders Kitabı (7. Sınıf)	2020	Devlet Kitapları-Tuna Matbaacılık -Ankara	Zülküf BAŞTÜRK vd.
17	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (8. Sınıf)	2001-2002	Pasifik Yayınları-Ankara	Salih AKKAŞ
18	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (8. Sınıf)	2001-2002	Sevgi Yayınları-Ankara	Refik SAYDAM
19	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (8. Sınıf)	2003	Elit Yayıncılık-Ankara	Kadir KARKIN
20	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (8. Sınıf)	2004	Küre Yayıncılık-Ankara	Zafer ÇETİNEL

21	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (8. Sınıf)	2006	Doku Yayıncılık-Ankara	Kadir KARKIN vd.
22	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Müzik Ders Kitabı (8. Sınıf)	2020	Devlet Kitapları Çağlayan Matbaası-İzmir	Zülküf BAŞTÜRK vd.

Veri Toplama Araçları

Araştırma için kullanılan veriler, 2000 – 2020 yılları arasında kullanılan ve 5'inci, 6'ncı, 7'nci ve 8'inci sınıf ders kitaplarında yer alan ve toplumsal cinsiyet rolleri içeren bütün eserler içerik analizi tekniği ile incelenmiştir.

Verileri Toplama Süreci ve Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analiz sürecinde; ilk etapta kitaplarda yer alan eserler kadın ve erkeğin gösterildiği mekânlar, kadın ve erkeğe yüklenen roller çerçevesinde kişilik özellikleri, fiziksel özellikler, aile içi iş bölümü açısından değerlendirilmiştir. Çalışmaya konu olan eserler; sosyoloji ve edebiyat alanında uzman kişilerle birlikte incelenerek görüşleri alınmış ve uzmanlardan alınan görüşlerle belirlenen analiz sonuçları, literatürden elde edilen tarama sonuçları rapor haline getirilmiştir.

Bölüm 4 Bulgular ve Yorum

Bu bölümde 2000-2020 yılları arasında kullanılan 22 adet İlköğretim ikinci kademe (5, 6, 7, 8) Müzik ders kitaplarındaki toplumsal cinsiyet rollerini içeren eserlerin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından incelenmesiyle elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Araştırmada incelenen ders kitaplarındaki cinsiyet rollerini içeren eserlerin toplam eserler arasındaki dağılımına Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2

Çalışmada İncelenen Ders Kitaplarındaki Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu

No	Kitap Adı	Yayın Yılı	Yayınevi- Yayın Yeri	Yazar	Top. Eser	Cinsiyet Rollerini İçeren Eserler
1	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (5. Sınıf)	2000	Düzgün Yayıncılık - İstanbul	Ö. Faruk YURTOĞLU	60	20
2	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (5. Sınıf)	2001-2002	Pasifik Yayınları- Ankara	Salih AKKAŞ	46	9
3	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (5. Sınıf)	2004	Okyay Yayıncılık- Ankara	Osman ŞAHİN Nuray MELEK	42	9
5	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (6. Sınıf)	2000	Düzgün Yayıncılık - İstanbul	Ö. Faruk YURTOĞLU	59	15
6	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (6. Sınıf)	2001-2002	Pasifik Yayınları- Ankara	Salih AKKAŞ	38	7
7	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (6. Sınıf)	2001	Özgün Matbaacılık- Ankara	Olçayto AYARMAN Bülent AKSAN	69	20

8	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (6. Sınıf)	2005	Elit Yayıncılık- Ankara	Kadir KARKIN	55	18
9	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Müzik Ders Kitabı (6. Sınıf)	2020	Devlet Kitapları Çağlayan Matbaası- İzmir	Elvan VURAL AKÇALI vd.	35	9
10	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (7. Sınıf)	2000	Düzgün Yayıncılık - İstanbul	Ö. Faruk YURTOĞLU	55	9
11	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (7. Sınıf)	2001 - 2002	Pasifik Yayınları- Ankara	Salih AKKAŞ	43	17
12	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (7. Sınıf)	2001	Sevgi Yayınları- Ankara	Refik SAYDAM	44	11
13	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (7. Sınıf)	2002	Küre Yayıncılık- Ankara	Zafer ÇETİNEL	40	9
14	İlköğretim Müzik (7. Sınıf)	2005	Gizem Yayıncılık- Ankara	Fevziye GÜLENÇ	62	17
15	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (7. Sınıf)	2006 - 2007	Doku Yayıncılık- Ankara	Kadir KARKIN vd.	57	18
16	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Müzik Ders Kitabı (7. Sınıf)	2020	Devlet Kitapları- Tuna Matbaacılık - Ankara	Zülküf BAŞTÜRK vd.	43	16
17	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (8. Sınıf)	2001 - 2002	Pasifik Yayınları- Ankara	Salih AKKAŞ	34	6
18	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (8. Sınıf)	2001 - 2002	Sevgi Yayınları- Ankara	Refik SAYDAM	42	13
19	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (8. Sınıf)	2003	Elit Yayıncılık- Ankara	Kadir KARKIN	44	13

20	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (8. Sınıf)	2004	Küre Yayıncılık- Ankara	Zafer ÇETİNEL	37	13
21	İlköğretim Müzik Ders Kitabı (8. Sınıf)	2006	Doku Yayıncılık- Ankara	Kadir KARKIN vd.	46	17
22	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Müzik Ders Kitabı (8. Sınıf)	2020	Devlet Kitapları Çağlayan Matbaası-İzmir	Zülküf BAŞTÜRK vd.	57	27

Tablo 2'ye bakıldığında, toplam eser sayısına göre en fazla toplumsal cinsiyet rollerini içeren ders kitabı 2020 basım tarihli “Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 8. Sınıf Müzik Ders Kitabı olduğu görülmüştür. En az toplumsal cinsiyet rolü içeren ders kitabının ise, 2001 basım tarihli “İlköğretim 8. Sınıf müzik ders kitabı olduğu görülmüştür.

Araştırmada İncelenen İlköğretim 5. Sınıf Müzik Ders Kitaplarına İlişkin Bulgular

Bu bölümde, İlköğretim 5. sınıf müzik ders kitaplarında yer alan eserlerin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından incelenmesiyle elde edilen bulgulara ve eserlerden örneklerle yer verilmiştir. Yer verilen bu eserlerin listesi basım yıllarına göre Tablo 3, Tablo 4, Tablo 5, Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 3

2000 Yılı Basımı İlköğretim 5. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu

Sayı	Eser Adı	Yöresi	Yazar
1	Oturmuş Kapıya	Eskişehir	Anonim
2	Entarisi Dım Dım Yar	Sivas	Anonim
3	Delilo	Diyarbakır	Anonim
4	Mavi Yeleğin Oğlan	Tokat	Anonim
5	Ben Çaya İndim	Erzurum	Anonim
6	Üç Elma	Kars	Anonim

7	Sabahın Yemişı	Doğu Anadolu	Anonim
8	Dello Can	Elâzığ	Anonim
9	Çorum Yolu	Çorum	Anonim
10	O Kaş O Göz	Şenkaya	Anonim
11	Bu Bağ Bizim Olaydı	Gaziantep	Anonim
12	Çoban		Saip Egüz
13	Sarı Mendil	Sivas	Anonim
14	Mihriban	Kars	Anonim
15	Oy Kemeçe	Ordu	Anonim
16	Testiyi Aldım Ana	Erzurum	Anonim
17	Kapat Gözlerini		Mehmet Erbulan/Mustafa Seyran
18	Kilim		Fatih Kısaparmak
19	Bom Bili Bili Bom	Orta Anadolu	Anonim
20	Oy Güzeller	Tunceli	Anonim

Tablo 4

2001-2002 Yılı Basımı İlköğretim 5. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu

Sayı	Eser Adı	Yöresi	Yazar
1	Maçka Yolları	Trabzon	Anonim
2	Üç Elma	Kars	Anonim
3	Çorum Yolu	Çorum	Anonim
4	Sarı Mendil	Sivas	Anonim
5	Gel Seninle	-	Muammer Sun
6	Çoban	-	Saip Egüz
7	Ekin	Çorum	Anonim
8	Nanayda	Artvin	Anonim
9	Kapat Gözlerini	-	Mehmet Erbulan/Mustafa Seyran

Tablo 5

2004 Yılı Basımı İlköğretim 5. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu

Sayı	Eser Adı	Yöresi	Yazar
1	Birini De Yavrum Birini	Kastamonu	Anonim
2	Haylim Yar	Sivas	Anonim
3	Bebeğim	-	Sefai Acay

4	Cilveloy	Artvin	Anonim
5	Kiremite Su Düştü	Rize	Anonim
6	Annemize Türkü	-	Muammer Sun
7	Hekimoğlu	Ordu	Anonim
8	O Kaş O Diş	Erzurum	Anonim
9	Kağızman'a İsmarladım	Erzurum	Anonim

Tablo 6

2020 yılı basımı İlköğretim 5. sınıf Müzik ders kitaplarında yer alan cinsiyet rollerini içeren eser durumu

Sayı	Eser Adı	Yöresi	Yazar
1	Kara Basma İz Olur	Bayburt	Anonim
2	Bizim Eller Ne Güzel Eller	Van	Anonim
3	Makaram Sarı Bağlar	Diyarbakır	Anonim
4	Hey Onbeşli On Beşli	Tokat	Anonim
5	Bahçalarda Börülce	Tekirdağ	Anonim
6	Ha Buradan Aşağı	Karadeniz	Anonim
7	Meşeli Dağlar Meşeli	Bursa	Anonim

Cinsiyetlerin Gösterildiği Mekânlar

Erkek. “Oturmuş Kapiya” türküsünün “Oturmuş kapiya, portakal soyar/Soyma oğlan soyma elini boyar” (Yurtoğlu, 2000, s.19) dizelerinde erkek kapı eşiğinde gösterilmiştir.

“Çorum Yolu” türküsünün “Gidiyorum Çorum’a da” (Yurtoğlu, 2000, s.41) erkek Çorum’a giderken anılmıştır.

“Gel Seninle” şarkısının “Gel seninle birlikte kol kola dans edelim/Şarkılarla türkülerle oynayıp eğlenelim” (Akkaş 2001, s.58) dizelerinde erkek, kadınla kol kola girme isteğiyle anılmış.

Kadın. “Testiyi Aldım Ana” türküsünün “Testiyi aldım ana/Çeşmeye vardım ana” (Yurtoğlu, 2000, s.70) dizelerinde kadın çeşmeye giden olarak gösterilmiş, testiyle anılmıştır.

“Birini de Yavrum Birini” türküsünün “Birini de yavrum birini/Harmana serdim kilimi” (Şahin ve Melek, 2004, s.22) dizelerinde erkek ve kadın harmanda birlikte anılmış.

“Annemize Türkü” türküsünün “Evine tapar anne” (Şahin ve Melek, 2004, s.63) dizesinde kadın evde gösterilmiş.

Cinsiyetlere Yüklenen Aile İçi Roller

Erkek. “Oturmuş Kapiya” türküsünün “Oturmuş kapiya, portakal soyar/Soyma oğlan soyma elini boyar” (Yurtoğlu, 2000, s.19) dizelerinde erkek portakal soymaktadır.

“Sabahın Yemişi” türküsünün “Sabahın yemişi bir tene vişne/Giderim giderim ardıma düşme ay Osman” (Yurtoğlu, 2000, s.37) dizelerinde kadın erkeğin kendisinden uzak durmasını istemiş.

“Bu Bağ Bizim Olaydı” türküsünün “Bu bağ bizim olaydı/Koruk Üzüm olaydı/O yar bize gelse de/Gece vakti olaydı” (Yurtoğlu, 2000, s.48) dizelerinde erkek kavuşmak isteyen, bekleyen kişi olarak anılmış.

“Çoban” şarkısının “Ey çoban nedir kederin/ Yalnızlık buymuş kaderin” (Yurtoğlu, 2000, s.50) dizelerinde, erkek çoban ve kederli olarak gösterilmiş.

“Haylim Yar” türküsünün “Bir oda yaptırdım da safi mercandan/İçini döşedim de mavi Fincandan” (Şahin ve Melek, 2004, s.23) dizelerinde erkek ev yapma işiyle anılmış.

“Haylim Yar” türküsünün “Aşağıdan geliyor allı makına/Koy verin kır atı girsin ekine” (Şahin ve Melek, 2004, s.23) dizelerinde erkek tarla işlerinde gösterilmiş.

“Bebeğim” şarkısının “Bebeğim kocaman onu tutamam/Ninni söylerim hiç uyutamam” (Şahin ve Melek, 2004, s.33) dizelerinde kadın, bebek büyüten anne rolünde gösterilmiştir.

Kadın. “Dello Can” türküsünün “Elmayı bıçakladım dello can/Suyunu saçakladım sazını elinden aldım” (Yurtoğlu, 2000, s.38) dizelerinde kadın elma suyunu çıkarırken anılmaktadır.

“Sabahın Yemişi” türküsünün “Sabahın yemişi bir tane elma/İlahi canım al yârimi alma ay Osman” (Yurtoğlu, 2000, s.37) dizelerinde kadın yari için canını feda etmeyi göze alan olarak anılmış.

“Oy Güzeller” türküsünün “Gelin kızlar oynayak/Bu oyuna doymayak” (Yurtoğlu, 2000, s.77) dizelerinde kadın oyun oynayan olarak anılmış.

“Annemize Türkü” türküsünün “Güneşin alası çok/Her evin çilesi çok/Analar çeker yükü/Kimsenin bilesi yok” /.../ “Çocuğa bakar anne” /.../ “Anamız başımızda/Her öğün aşımızda” (Şahin ve Melek, 2004, s.63) dizelerinde kadın çile çeken, çocuk bakma sorumluluğu olan ve yemek yapma işi ile gösterilmiş.

“Kağızman’a İsmarladım” türküsünün “Erzurum’a ismarladım kazanı /Ben sevirem hem okuyup yazanı” (Şahin ve Melek, 2004, s.75) dizelerinde kadının okuma ve yazmayı bilmesiyle sevineceğine vurgu yapılmıştır.

“Kara Basma İz Olur” türküsünün “Gündüz gelme gece gel/Eller duyar söz olur” (Çelik vd., 2020, s.34) dizesinde kadın dedikodusu yapılan olarak anılmış.

“Makaram Sarı Bağlar” türküsünün “Makaram sarı bağlar/Kız söyler gelin ağlar” (Çelik vd., 2020, s.54) dizelerinde kadın gelin olarak anılmış, ağlama duygusu kadında gösterilmiş.

“Hey Onbeşli Onbeşli” türküsünün “Fistan aldım endazesini on yediye” (Çelik vd., 2020, s.58) dizesinde erkek tarafından kadına kıyafet alınmış ve fiyatı söylenmiş.

“Ha Buradan Aşağı” türküsünün “Ay doğar çini çini de öpsem elin içini/Dün gece neredeydin de gönlümün güvercini” (Çelik vd., 2020, s.73) dizelerinde kadının gece nerede olduğu sorulmuş.

Cinsiyetlere Yüklenen Kişilik Özellikleri

Erkek. “Çorum Yolu” türküsünün “Kolum sarılmak ister/Yârin ince beline” (Yurtoğlu, 2000, s.41) dizelerinde erkek, kadının bedenine dair istekte bulunmuş.

“O kaş O göz” türküsünün “Yanarım ağlarım on üç on dört çağında” (Yurtoğlu, 2000, s.44) dizelerinde ağlama duygusu erkekte anılmış.

“Kapat Gözlerini” şarkısının “Kapat gözlerini kimse görmesin/Yalnız benim için bak yeşil yeşil” (Yurtoğlu, 2000, s.71) dizelerinde erkek kıskanç olarak nitelendirilmiş.

“Hekimoğlu” türküsünün “Konaklar yaptırdım mermer direkli/Hekimoğlu dediğinde narinim aslan yürekli” (Şahin ve Melek, 2004, s.71) dizelerinde erkek aslan yürekli, cesur olarak nitelendirilmiş.

“Bizim Eller Ne Güzel Eller” türküsünün “Oynasın koç yiğitler” (Çelik vd., 2020, s.35) dizesinde erkek koç yiğit olarak anılmış.

“Makaram Sarı Bağlar” türküsünün “Kabahat sende değil/Sana gönül verende” /.../ “Niye ben ölmüşmiyim lo /Asya’m karalar bağlar” (Çelik vd., 2020, s.54) dizelerinde erkek pişman olma davranışıyla ve özgüvenli karakterde anılmış.

“Meşeli Dağlar Meşeli” türküsünün “Kül oldum aşka düşeli/A benim esmer güzeli” /.../ “Yârimle kol kola gezeli/A benim esmer güzeli” (Çelik vd., 2020, s.75) dizelerinde âşık olma duygusu erkekte gösterilmiş ve erkeğin kadınla kol kola gezme arzusu olduğu görülmüş.

Kadın. “Sabahın Yemişi” türküsünün “Yörü ha Yörü küsmüşem senden/Ayrılık şerbetin içmişem elden ay Osman” (Yurtoğlu, 2000, s.37) dizelerinde kadın küsen, ayrılan olarak anılmış.

“Çorum Yolu” türküsünün “Tez gelirim demiştin/Tez gelişin bu mudur” (Yurtoğlu, 2000, s.41) dizelerinde kadın sözünde durmayan olarak anılmıştır.

“O kaş O göz” türküsünde “O kaş O göz O dil O diş/gül açmış yanağında/ballar var dudağında” (Yurtoğlu, 2000, s.44) dizelerinde kadının vücudundan bahsedilmiş bitki ve yiyeceklerle betimlenmiştir.

“Üç Elma” türküsünün “Daldan düşen al alma/Daldan düşen al alma/Söyle güzel söyle güzel söyle güzel kalır mı” (Yurtoğlu, 2000, s.37) dizelerinde kadın güzel olarak anılmıştır.

“Oy Güzeller” türküsünün “Sonradan gelenleri/Aramıza koymayak” (Yurtoğlu, 2000, s.77) dizelerinde bencil olma davranışı kadında gösterilmiştir.

“Birini de Yavrum Birini” türküsünün “Birini de yavrum birini/Harmana serdim kilimi/Takıver zillerin birini/Dönü ver de meydan senindir aman” (Şahin ve Melek, 2004, s.22) dizelerinde kadın zil takan, başkalarını eğlendiren olarak anılmış.

Annemize Türkü” şarkısının “Analar çeker yükü/Kimsenin bilesi yok” (Şahin ve Melek, 2004, s.63) dizelerinde kadın doğru anlaşılmayan olarak anılmış.

“Annemize Türkü” şarkısının “Yarını yapar anne” (Şahin ve Melek, 2004, s.63) dizesinde kadın gelecek ile ilgili plan yapan olarak gösterilmiş.

“Kara Basma İz Olur” türküsünün “Hop ninnayı ninnayı/Gel oynayı oynayı” (Çelik vd., 2020, s.34) dizelerinde kadın oyun oynayan olarak anılmış.

“Makaram Sarı Bağlar” türküsünün “Niye ben ölmüşmiyim lo /Asya’m karalar bağlar” /.../ “Sarı gülü derende/İnsaf senin nerende” (Çelik vd., 2020, s.54) dizelerinde kadın dertli olarak gösterilmiş ve acımasız olma özelliği kadına yüklenmiş.

“Hey Onbeşli Onbeşli” türküsünün “Hey onbeşli onbeşli Tokat yolları taşlı/Onbeşliler gidiyor kızların gözü yaşlı” /.../ “Giderim elinizden kurtulam dilinizden/Yeşilbaş ördek olsam su içmem gölünüzden” (Çelik vd., 2020, s.58) dizelerinde ağlama duygusu kadınla belirtilmiş ve kadın çok konuşan bıkkınlık veren olarak anılmış.

“Bahçalarda Börülce” türküsünün “Bahçalarda börülce oynar gelin görümce/Oynasınlar bakalım bir araya gelince” (Çelik vd., 2020, s.61) dizelerinde kadın, sürekli oynayan olarak gösterilmiş.

“Ha Buradan Aşağı” türküsünün “Ha buradan aşağı da ben inemem inemem/Küçücüksün Fadime’m de sözüne güvenemem” (Çelik vd., 2020, s.73) dizelerinde kadın sözüne güvenilmeyen olarak anılmış.

Cinsiyetlere Yüklenen Fiziksel Özellikler

Kadın. “Çorum Yolu” türküsünün “Kolum sarılmak ister/Yârin ince beline” (Yurtoğlu, 2000, s.41) dizelerinde kadın ince belli olarak anılmıştır.

“Kapat Gözlerini” şarkısının “Kapat gözlerini kimse görmesin/Yalnız benim için bak yeşil yeşil” (Yurtoğlu, 2000, s.71) dizelerinde kadının yeşil gözlü olduğuna vurgu yapılmış.

“Oy Güzeller” türküsünün “Oy güzeller güzeller/Gerdana gül dizerler” (Yurtoğlu, 2000, s.77) dizelerinde kadın, boynunda gül ile anılmış.

“Kağızman’a İsmarladım” türküsünün “Gümüş kemer ince bele /Dar gele dar gele oy” /.../ “Benim yârim inci takar /Gerdana gerdana oy” (Şahin ve Melek, 2004, s.75) dizelerinde kadının belinin ince olduğu vurgulanmış, gümüş kemer ve boynunda inciyle anılmış.

“Kara Basma İz Olur” türküsünün “Güzellerde naz olur” (Çelik vd., 2020, s.34) dizesinde kadın güzel ve nazlı olarak anılmış.

“Bizim Eller Ne Güzel Eller” türküsünün “Bu dağda maral gezer/Zülfünü tarar gezer” (Çelik vd., 2020, s.35) dizesinde kadın dişi geyiğe benzetilmiş, saçlarını taradığı vurgulanmış.

“Makaram Sarı Bağlar” türküsünün “Makarada ipliğim /Asya benim keklğim” (Çelik vd., 2020, s.54) dizelerinde kadın keklğe benzetilmiş.

“Ha Buradan Aşağı” türküsünün “Ay doğar çini çini de öpsem elin içini/Dün gece neredeydin de gönlümün güvercini” (Çelik vd., 2020, s.73) dizelerinde kadın güvercine benzetilmiş.

“Meşeli Dağlar Meşeli” türküsünün “Kül oldum aşka düşeli/A benim esmer güzeli” /.../ “Bursa’nın ufak tefek taşları/Keman olmuş o yârimin kaşları” /.../ “Bir omuzdan bir omuza saçları/A benim esmer güzeli” (Çelik vd., 2020, s.75) dizelerinde kadın esmer güzeli olarak anılmış, kaşları kemana benzetilmiş ve uzun saçlı olduğuna vurgu yapılmış.

5. sınıf ders kitaplarından elde edilen bulgular kapsamında cinsiyetlerin gösterildiği mekânlar temasında kadınların erkeklere göre daha az yerde anıldığı ortaya çıkmaktadır. Bununla beraber aile içi rollerde kadına biçilen ana roller evin içindeki işlerle sınırlandırılmıştır. Cinsiyetlere yüklenen kişilik özellikleri bağlamında kadınların erkeklere oranla daha çok anıldığı tespit edilmiştir. Bununla beraber kadınlara yüklenen karakter özellikleri genellikle erkeğin bakış açısıyla değerlendirilmekte ve kadınların özel bir değerlendirmesi yer almamaktadır. Fiziksel özelliklere bakıldığında, aile içi rollere kıyasla kadının fiziksel veya bedensel özelliklerinin daha çok öne çıkarıldığı görülmüştür. Bununla beraber fiziksel özellikler cinsiyet kategorisi bağlamında değerlendirildiğinde kadının erkeğe nazarla daha çok bedensel özellikleriyle anıldığı görülmüştür.

Araştırmada İncelenen İlköğretim 6. Sınıf Müzik Ders Kitaplarına İlişkin Bulgular

Bu alt bölümde İlköğretim 6. sınıf müzik ders kitaplarında yer alan eserlerin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından incelenmesiyle elde edilen bulgulara ve eserlerden örneklerle yer verilmiştir. İlköğretim 6. sınıf müzik ders kitaplarında yer alan toplumsal cinsiyet rollerini içeren eserlerin listesi basım yıllarına göre Tablo 7, Tablo 8, Tablo 9, Tablo 10, Tablo 11’ de verilmiştir.

Tablo 7

2000 Yılı Basımı İlköğretim 6. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu

Sayı	Eser Adı	Yöresi	Yazar
1	Çorum Halayı	Çorum	Anonim
2	Güzel Müzik	-	Ömer Faruk Yurtoğlu
3	Dağlar	-	Saip Egüz
4	Bilmem Şu Feleğin	-	Anonim
5	Daldalan	Erzurum	Anonim
6	Terazi Tartayorum	Karadeniz	Anonim
7	Kalenin Başında	Sivas	Anonim
8	Maçka Yolları	Maçka	Anonim
9	Gelin Ayşe	-	Anonim
10	Ekin	-	Anonim
11	Kemençe	Ordu	Anonim
12	Ah Dede	-	Engin Evin
13	Ben Çaya İndim	Erzurum	Anonim
14	Kaleden Kaleye	Adıyaman	Anonim
15	Vay Sürmeli	İstanbul	Anonim

Tablo 8

2001 Yılı Basımı İlköğretim 6. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu (Salih Akkaş)

Sayı	Eser Adı	Yöresi	Yazar
1	Ah Dede	-	Engin Evin
2	Cenge Giderken	-	İzzettin Hümayi Elçioğlu
3	Yenice Yolları	Adana	Anonim

4	Oy Liman Büyük Liman	Karadeniz	Anonim
5	Bak Yine Geçti Bahar	-	Nihat Etiz- İzzet Altınbaş
6	Kilim	-	Fatih Kısaparmak
7	Deniz Üstü Köpürür	Muğla	Anonim

Tablo 9

2001 Yılı Basımı İlköğretim 6. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu (Olcayto Ayarman-Bülent Aksan)

Sayı	Eser Adı	Yöresi	Yazar
1	Bakkal Oldum	-	Yalçın Tura
2	Tren Gelir	Diyarbakır	Anonim
3	Gidiyorum Çorum'a	Çorum	Anonim
4	Sarı Mendil	Ergani	Anonim
5	Ninni	-	Ahmet Muhtar Ataman
6	Maçka Yolları	Trabzon	Anonim
7	Oy Liman Büyük Liman	Karadeniz	Anonim
8	Şirin Nar	Gaziantep	Anonim
9	Dağlar	-	Saip Egüz
10	Yenice Yolları	Adana	Anonim
11	Saray Yolu	Elâzığ	Anonim
12	Eminem	Tokat	Anonim
13	Evlerinin Önü Yoldur (Al Fadimem)	Afyon-Emirdağ	Anonim
14	Karlı Dağı Aştım Geldim	-	Rıfat Bey
15	Yemeni Bağlamış	-	Avni Ozan-Ali Ulvi Baradan
16	Ceylan	-	Grup Ayna
17	Şarkımı Senin İçin Yazdığımı Bilseydin	-	Ülkü Aker-İrfan Özbakır
18	Toyçular	Van	Anonim
19	Bom Bili Bom	Tokat	Anonim
20	Kırlara Doğru	-	Ziya Aydın

Tablo 10

2005 Yılı Basımı İlköğretim 6. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu

Sayı	Eser Adı	Yöresi	Yazar
1	Sarı Mendil	Ergani	Anonim
2	Oy Milli	Artvin	Anonim
3	Kalenin Bedenleri	Tokat	Anonim
4	Delilo	Diyarbakır	Anonim
5	Mavi Yeleğin Oğlan	Tokat	Anonim
6	Oy Kemençe	Ordu	Anonim
7	Bingöl Halayı	Bingöl	Anonim
8	Benim Annem	-	Ahmet Muhtar Ataman
9	Ha Un Ele	Çankırı	Anonim
10	Menekşe Buldum Derede	Adana	Anonim
11	Ağrı Dağı'ndan Uçtum	Ağrı	Anonim
12	Halaylı	Sivas	Anonim
13	Madımak	Sivas	Anonim
14	Kilim	-	Fatih Kısaparmak
15	Aşşahdan Gelirem	Erzurum	Anonim
16	Dut ağacı	-	Anonim
17	Silifke'nin Yoğurdu	İçel-Silifke	Anonim
18	Samanyolu	Metin Bükey	Anonim

Tablo 11

2020 Yılı Basımı İlköğretim 6. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu

Sayı	Eser Adı	Yöresi	Yazar
1	Yörük Ali	Nazilli	Anonim
2	Güzel Yurdum	-	Hamdi Tuncer-Salih Aydoğan
3	Deniz Üstü Köpürür	Muğla-Ula	Anonim
4	Sen Bu Yaylaları Yayliyamazsun	Trabzon	Anonim
5	Otomobil Uçar Gider	-	Vecdi Bingöl-Münir Nurettin Selçuk
6	Nar Danesi	-	Neşet Ertaş
7	Tiridine Bandım	Kastamonu-Tosya	Anonim
8	Çemberimde Gül Oya	Çanakkale-Biga	Anonim
9	Sobalarında Kuru Meşe Yanıyor	Denizli	Anonim

Cinsiyetlerin Gösterildiği Mekânlar

Erkek. “Bakkal Oldum” türküsünün “Bakkal oldum dükkân açtım” (Ayarman ve Aksan 2001, s.11) dizesinde erkek bakkal işiyle gösterilmiş.

“Oy Liman Büyük Liman” türküsünün “Oy liman büyük liman da yok mu yârimi bulan” (Ayarman ve Aksan 2001, s.45) dizelerinde erkek kaybolan sevdiğini limanda aradığı belirtilmiştir.

“Şirin Nar” türküsünün “Bize Antepli derler” (Ayarman ve Aksan 2001, s.46) dizelerinde erkek Gaziantep’li olarak anılmış.

“Ceylan” şarkısının “Gurbette yorgun düştüm be Ceylan” (Ayarman ve Aksan 2001, s.673) dizelerinde erkeğin sevdiğinden uzak gurbette olduğu belirtilmiş.

Kadın. “Vay Sürmeli” türküsünün “Kaleden indim iniş ben bilmem ayırıyam/Mendilim dolu yemiş” (Yurtoğlu, 2000, s.77) dizelerinde kadın kalede gösterilmiştir.

“Şarkımı Senin İçin Yazdığımı Bilseydin” şarkısının “Şarkımı senin için yazdığımı bilseydin/Dünyanın bir ucundan kalkıp gelseydin” (Ayarman ve Aksan, 2001, s.77) dizelerinde kadının çok uzaklarda olduğu belirtilmiş.

“Bingöl Halayı” türküsünün “Kim sorarsa Bingöl’ü /Deriley deriley destaney /Sevdiğim var içinde” (Karkın,20021s.28) dizelerinde kadın Bingöl’de gösterilmiş.

“Sen Bu Yaylaları Yayliyamazsun” türküsünün “Sen bu yaylaları yayliyamazsun” (Akçalı-Vural vd., 2020, s.58) dizelerinde kadın yaylada anılmış.

Cinsiyetlere Yüklenen Aile İçi Roller

Erkek. “Bilmem Şu Feleğin” türküsünün “Gittim padişaktan ferman getirdim/Herkes sevdiğine canım sarılsın diye” (Yurtoğlu, 2000, s.40) dizelerinde erkek öncülük eden, arabuluculuk yapan olarak gösterilmiş.

“Terazi Tartayorum” türküsünün “Terazi tartayorumda alırım darasını/Yolla bağa bir mendilde verirum parasını” /.../ “Yeni bitiyor yenide derelerin ormanı/Hasretlikten çesuldide dizlerimin dermanı” (Yurtoğlu, 2000, s.47) dizelerinde erkek para ve özlem duyma davranışı ile anılmış.

“Kalenin Başında” türküsünün “Yar bana göndermiş ayva ile narı/Oy Temur ağam yan Temur ağam” /.../ “Yâre şeker ezdim/şerbet içirdim/öyle olur böyle olur Türkmen güzeli edası hoş olur/Türkmen gelini” (Yurtoğlu, 2000, s.48) dizelerinde erkek ağa rolünde gösterilmiş, şeker ezme, şerbet yapma eylemiyle anılmış.

“Aşşahdan Gelirem” türküsünün “Aşşahdan Gelirem yüküm eriktir/Eriğin dalları delik deliktir” (Karkın, 2001, s.72) dizelerinde erkek yük taşıma işiyle anılmış.

Kadın. “Bilmem Şu Feleğin” türküsünün “Sanki benim mor sümbüllü bağım var/Zemheri ayında gül ister benden” (Yurtoğlu, 2000, s.40) dizelerinde kadın yerine getirilmesi imkânsız isteklerde bulunduğu belirtilmiştir.

“Güzel Müzik” şarkısının “Annenin ninnisinde sen/Kalbimin sevgisinde sen hey” (Yurtoğlu, 2000, s.64) dizelerinde kadın anne rolünde gösterilmiş.

“Gelin Ayşe” türküsünün “Gelin Ayşe suya gitmiş/yanı çiftte kuzu ile” (Yurtoğlu, 2000, s.61) dizelerinde kadın suya gitme eyleminde gösterilmiştir.

“Al Fadime’m” türküsünün “Gurban olam sarı gelin/Gel testini bizden doldur” (Ayarman ve Aksan 2001, s.67) dizelerinde sutaşıma işini kadının yaptığı gösterilmiş.

“Ninni” türküsünün “Uyu bebeğim benim nazlı meleğim” (Ayarman, Aksan, 2001, s.31) dizesinde kadın anne rolünde ve çocuğunu uyutma davranışıyla gösterilmiş.

“Ha un ele” türküsünün “Kapıda görmüş fişekte /Dumanı direk direkte /Ha, ha da ha yavruya ha, ha da ha güzele /Ha, ha da ha un ele ha ha da ha da dön ele ha” (Karkın, 2005, s.42) dizelerinde kadının unelediği belirtilmiştir.

“Otomobil Uçar Gider” şarkısının “Direksiyon yar elinde/Gönlüm ardına koşulu/” (Akçalı-Vural vd., 2020, s.65) dizelerinde kadının otomobil sürmesinden bahsedilmiş.

Cinsiyetlere Yüklenen Kişilik Özellikleri

Erkek. “Bilmem Şu Feleğin” türküsünün “Yorulduğum da yol üstüne oturdum/Güzeller başıma toplansın diye” (Yurtoğlu, 2000, s.40) dizelerinde erkek ilgi duyulan olarak anılmış.

“Tren Gelir” türküsünün “Bugün yar bize gelmiş/ley ley limi limi ley/sefa gelmiş hoş gelmiş/mini mini güzel gel bize” (Ayarman ve Aksan, 2001, s.14) dizelerinde erkeğin kadına kavuşma sevinci dile getirilmiştir.

“Şirin Nar” türküsünün “Gül alıp koklamadan ayrılık geldi gene” (Ayarman ve Aksan, 2001, s.46) dizelerinde erkeğin sevdiğine kavuşamadan ayrıldığı belirtilmiştir.

“Yenice Yolları” türküsünün “Yiğidin sevdiği güzel olursa /Ömrü arkasından sökülür gider” (Ayarman ve Aksan, 2001, s.55) dizelerinde güzel kadınlarla daha iyi ömür geçirildiğine vurgulanmıştır.

“Saray Yolu” türküsünün “Saray yolu ne taşlı /O yârin gözü yaşlı” (Ayarman ve Aksan 2001, s.58) dizesinde ağlama duygusu kadında gösterilmiş.

“Al Fadime’m” türküsünün “Şu dağların burcu musun yar boynumun borcu musun” (Ayarman ve Aksan 2001, s.67) dizelerinde erkek kadını sevmeyi kendine zorunluluk saymıştır.

“Ceylan” şarkısının “Ne yalnızlık ne hüzn/Ne o eski şarkılar/Hiçbiri dokunmuyor /Senin yokluğun kadar” /.../ “Yeniden düştüm yollarına/Vardım geldim ellerine/Yitik buruk bir çocuğum ben/Koyma beni hasretine” (Ayarman ve Aksan 2001, s.73) dizelerinde yalnızlık, hasret çekmek, üzgün olmak ve kavuşmak istemek gibi duygular erkekte gösterilmiş.

“Oy Liman Büyük Liman” türküsünün “Alacaksan al beni de sonra olursun pişman” (Ayarman ve Aksan 2001, s.45) dizelerinde erkek kendini beğenen olarak anılmıştır.

“Ha un ele” türküsünün “El yârine kavuşmuştu /Darısı bize felekte” (Karkın, 2001, s.42) dizelerinde erkeğin sevdiğine kavuşma isteği vurgulanmıştır.

“Nar Danesi” türküsünün “Sevdan olmasaydı da /Gönüle dolmasaydı /Dünya neye yarardı da /Güzeli olmasaydı” /.../ “O yar zülfünü darar da gönül dengini arar /Bu dünyada sevmeyende ahrette neye yarar” (Akçalı-Vural vd., 2020, s.58) dizelerinde erkek yaşamın tüm güzelliğinin karşı cinse olan ilgiye bağlamış, kendine uygun eş seçilmesi gerektiğini söylemiş ve sevmeyen insanın pişman olacağını vurgulamış.

“Sobalarında Guruda Meşe” türküsünün “Aslanımda efeler vay” (Akçalı-Vural vd, 2020, s.53) dizesinde erkeğe aslan nitelemesi yapılmış.

Kadın. “Kalenin Başında” türküsünün “Yar bana göndermiş ayva ile narı/Oy Temur ağam yan Temur ağam” (Yurtoğlu, 2000, s.48) dizelerinde kadına hediye gönderen olarak anılmış.

“Gelin Ayşe” türküsünün “Aman Ayşe yaman Ayşe/Dağlar başı duman Ayşe” (Yurtoğlu, 2000, s.61) dizelerinde kadının yaman olduğuna değinilmiştir.

“Cenge Giderken” şarkısının “Dağlar başı duman olsun/Arkamdaki ağlayanım yar olsun” (Akkaş, 2001, s.34) dizelerinde ağlama duygusu kadında gösterilmiş.

“Şarkımı Senin İçin Yazdığımı Bilseydin” şarkısının “Şarkımı senin için yazdığımı bilseydin/Dünyanın bir ucundan kalkıp gelseydin/ Benim gibi özlesen benim gibi sevseydin/Dünyanın bir ucundan kalkıp bana gelseydin” (Ayarman ve Aksan,2001, s.77) dizelerinde ilgisiz duyarsız olma özelliği kadına yüklenmiş.

“Madımak” türküsünün “Selvi boylum gelince şen olur benim de gönlüm” (Karkın, 2005, s.65) dizelerinde kadını sevdiği gelince mutlu olduğu gösterilmiştir.

“Sen Bu Yaylaları Yayliyamazsun” türküsünde “Sen bu yaylaları yayliyamazsun gülüm /Derindir gölleri boyliyamzsun /O ellerin kınalidur oyniyamazsun” /.../ “Ağan var midur/Paşan var midur/Seni bana methettiler /Asli var midur” (Akçalı-Vural vd., 2020, s.58) dizelerinde kadın beceriksiz olarak anılmış ve övüldüğü halde erkeğin ona güveninin olmadığına vurgu yapılmış.

“Sobalarında Guruda Meşe” türküsünün “Sobalarında guruda meşe yanıyor efem /Yanıyor da Memed efemde üşümüş donuyor /Boncukluda gelin orta yerde dönüyor da dönüyor” (Akçalı-Vural vd., 2020, s.104) dizelerinde kadın erkeğe sürekli hizmet eden olarak anılmış.

Cinsiyetlere Yüklenen Fiziksel Özellikler

Erkek. “Ah Dede” türküsünün “Bende dedeme çekmişim bilmem ki neden/Bir elmanın yarısı o elmanın yarısı da ben /Ağzım burnum gözlerim tıpatıp aynı/Hık demişte burnundan düşmüşüm sanki” (Akkaş,2001s.26) dizelerinde erkek dedesine benzemesiyle anılmış.

“Madımak” türküsünün “Madımak oylum oylum/geliyor selvi boylum” (Karkın, 2005, s.65) dizelerinde erkek uzun boylu olarak anılmış.

Kadın. “Daldalan” türküsünün “Daldalan, daldalan daldan aşağı saçları dökülür belden aşağı” (Yurtoğlu, 2000, s.46) dizelerinde kadının saçlarının uzunluğuna değinilmiştir.

“Vay Sürmeli” türküsünde “Elleri kınalı” (Yurtoğlu, 2000, s.77) dizelerinde kadın elleri kınalı olarak anılmış.

“Şirin Nar” türküsünün “Biz güzeli severiz” (Ayarman ve Aksan, 2001, s.46) dizesinde güzel kadınların daha çok sevildiğine vurgu yapılmıştır.

“Yenice Yolları” türküsünün “Zülûf ak gerdana dökülür gider” (Ayarman ve Aksan, 2001, s.55) dizelerinde kadının saçlarının uzun olduğuna, boynunun beyaz olduğuna vurgu yapılmıştır.

“Al Fadime’m” türküsünün “Al Fadime’m bal Fadime’m yanakları gül Fadime’m” (Ayarman ve Aksan 2001, s.67) dizelerinde kadının gül yanaklı olarak anılmış.

“Bom Bili Bom” türküsünde “Aman aman aman/ Fatma gözlerin çakır/Aman aman aman hey hey çakır gözlüm” (Ayarman ve Aksan, 2001, s.78) dizelerinde kadının renkli gözlü olduğu vurgulanmış.

“Silifke’nin yoğurdu” türküsünün “Seni doğuran ana /Bal ile mi, yoğurdu (Karkın,2005s.77) dizelerinde kadının güzelliği tatlı olarak anlatılmıştır.

“Kalenin Bedenleri” türküsünün “İpek bürük bürünmüş yar yar yar yandım/Niksar’ın fidanları ninanay yavrum ninanaynay” (Karkın, 2005, s.18) dizelerinde, kadın ipek çarşaf ile gösterilmiş ve kadına fidan boylu benzetmesi yapılmış.

“Ha un ele” türküsünün “Çıra çaktım yanmadı da /Meyil verdim olmadı da ha, ha da ha /Yavruya ha, ha daha günele” (Karkın, 2001, s.42) dizelerinde kadının güzel olduğuna değinilmiş.

“Menekşe Buldum Derede” türküsünün “Üç beş güzel bir arada /Dilber dilber canım dilber /Canım yaylası dilber” (Karkın, 2001, s.46) dizelerinde kadına dilber, yani alımlı güzel kadın sıfatı kullanılmış.

“Halaylı” türküsünün “Halay başı kim çeker /Bir edalı kız çeker” (Karkın, 2005, s.56) dizelerinde kadından gösterişli kişilik olarak bahsedilmiş.

“Nar Danesi” türküsünün “Güzellerin İçinde de /Sevdiğim Bir danesi” /.../ “O yar zülfünü darar da gönül dengini arar /Bu dünyada sevmeyende ahrette neye yarar” (Akçalı-Vural vd., 2020, s.67) dizelerinde kadın en güzel olarak nitelenmiş ve saçlarını taramasından bahsedilmiştir.

6. sınıf için incelenen ders kitaplarından elde edilen bulgular kapsamında cinsiyetlerin gösterildiği mekânlar temasında kadınların yine erkeklere göre daha az mekânlarda anıldığı belirlenmiştir. Bu anlamda, erkekler daha ziyade dışarıda, kadınlar da içeride değerlendirilmiştir. Aile içi rollere bakıldığında, cinsiyetlerin gösterildiği mekânlarla uyumlu bulgular elde edilmiştir. Bu kapsamda kadın, daha çok evin içindeki işlerle anılmıştır. Cinsiyetlere yüklenen kişilik özellikleri kategorisine bakıldığında bu bağlamda erkeklere daha çok anıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu karakter özellikleri erkeğin bakış açısıyla değerlendirilmektedir. Fiziksel özelliklere bakıldığında, aile içi rollere kıyasla kadının fiziksel veya bedensel özelliklerinin daha çok öne çıkarıldığı görülmüştür. Bununla beraber fiziksel özellikler cinsiyet kategorisi bağlamında değerlendirildiğinde kadının erkeğe nazarla daha çok bedensel özellikleriyle anıldığı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca bu bedensel özellikler erkeğin bakış açısına göre değerlendirilmiştir.

Araştırmada İncelenen İlköğretim 7. Sınıf Müzik Ders Kitaplarına İlişkin Bulgular

Bu alt bölümde İlköğretim 7. sınıf müzik ders kitaplarında yer alan eserlerin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından incelenmesiyle elde edilen bulgulara ve eserlerden örneklerle yer verilmiştir. İlköğretim 7. sınıf müzik ders kitaplarında yer alan toplumsal cinsiyet rollerini içeren eserlerin listesi basım yıllarına göre Tablo 12, Tablo 13, Tablo 14, Tablo 15, Tablo 16, Tablo 17, Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 12

2000 Yılı Basımı İlköğretim 7. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu

Sayı	Eser Adı	Yöresi	Yazar
1	Habudi Yar	-	Anonim
2	Yağmur Yağar Taş Üstüne	-	Anonim
3	Gitmesin Gözlerinden Pırıl Pırıl Arzular	-	Necdet Tokatlıoğlu
4	Yemeni Bağlamış	-	Ali Ulvi Baradan
5	Sarı Mendil	Sivas	Anonim
6	Bahçemizde Gül Açar	-	Ahmet Muhtar Ataman
7	Ağrı Dağı'ndan Uçtum	Ağrı	Anonim
8	Zekiye'm	Tokat	Anonim
9	Karlı Dağı Aştım Geldim	-	Rıfat Bey

Tablo 13

2001 Yılı Basımı İlköğretim 7. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu (Refik Saydam)

Sayı	Eser Adı	Yöresi	Yazar
1	Oyunun Şarkısı	-	Aydın Doğan-Refik Saydam
2	Çorum Halayı	Çorum	Anonim
3	Allı da Yemenim	Gaziantep	Anonim
4	Elinde Düdük Kaval	Kemaliye	Anonim
5	Bahçemizde Gül Açar	-	Ahmet Muhtar Ataman
6	Kapı Önünde Durdum	Şanlıurfa	Anonim
7	Şapkamın Tereği Düz	Trabzon	Anonim
8	Maden Dağı Dumandır	Diyarbakır	Anonim
9	İzmir'in Kavakları	İzmir	Anonim
10	Haberim Dağlardan Al	-	Anonim
11	Yağmur Yağar Taş Üstüne	-	Anonim
12	Çamlıca Yolunda	-	Halil Nuri Poyraz
13	Nazlı Osman	-	Anonim
14	Memiş	-	Ziya Aydıntan
15	Yörük Ali	Aydın	Anonim
16	Evreşe Yolları Dar	Gelibolu	Anonim
17	Mert Dayanır Namert Kaçar	Kars	Anonim

Tablo 14

2001 Yılı Basımı İlköğretim 7. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu (Salih Akkaş)

Sayı	Eser Adı	Yöresi	Yazar
1	Denizciler	-	Faik Canselen
2	Emine'm	Tokat	Anonim
3	Çanakkale Türküsü	Kastamonu	Anonim
4	Çok Uzaklarda	-	Kayahan
5	Sarı Zeybek	Burdur	Anonim
6	Kırlara Doğru	-	Ziya Aydınlan
7	Uzun İnce Bir Yoldayım	-	Âşık Veysel Şatıroğlu
8	Annem	-	Nejat Sefercioğlu-Taner Ergin
9	Kâtip	İstanbul	Anonim
10	Kemençe	Ordu	Anonim
11	Kara Hisar Kalesi	Afyon	Anonim

Tablo 15

2002 Yılı Basımı İlköğretim 7. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu (Zafer ÇETİNEL)

Sayı	Eser Adı	Yöresi	Yazar
1	Yedi Cüce	-	Muammer Sun
2	Karadeniz Türküsü	Trabzon	Anonim
3	Ben Yemenimi	-	Anonim
4	Yağmur Yağar Taş Üstüne	-	Anonim
5	Gül Ağacı Değilem	-	Necip Mirkelamoğlu
6	Yemeni Bağlamış Telli Başına	-	H. Avni Ozan-Ali Ulvi Baradan
7	Şapkamın Tereği Düz	Ordu	Anonim
8	Al Mendili Mendili	-	Anonim
9	Başına Döndüğüm Kurban Olduğum	Kars	Anonim

Tablo 16

2005 Yılı Basımı İlköğretim 7. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu (Fevziye GÜLENÇ)

Sayı	Eser Adı	Yöresi	Yazar
1	Bebek	Elâzığ	Anonim
2	Oy Kemençe	Ordu	Anonim
3	Çanakkale Türküsü	Kastamonu	Anonim
4	Emine'm	Tokat	Anonim

5	Halay Başı Kim Çeker	Sivas	Anonim
6	Ela Gözlerini Sevdığım Dilber	Tunceli	Anonim
7	Şapkamın Tereği Düz	Trabzon	Anonim
8	Şu Gelen Kayık Mıdır?	Rize	Anonim
9	Kemençemin Telleri	Ordu	Anonim
10	Bir Fındığın İçini	Giresun	Anonim
11	Gül Ağacı	-	Necip Mirkelamoğlu
12	Işıl Işıl Gözlerinde	-	Erol Sayan
13	Dut Ağacı	-	Muammer Sun
14	Kaleden Kaleye	Adıyaman	Anonim
15	Oy Milli	Artvin	Anonim
16	Kilo Kilo Elmalar	Amasya	Anonim
17	Karlı Dağı Aştım Geldim	-	Rıfat Bey

Tablo 17

2006 Yılı Basımı İlköğretim 7. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu

Sayı	Eser Adı	Yöresi	Yazar
1	Cilveloy	Artvin	Anonim
2	Çanakkale Türküsü	Kastamonu	Anonim
3	Dut Ağacı	-	Muammer Sun
4	Erzurum Çarşı Pazar	Erzurum	Anonim
5	Habudi Yar	-	Anonim
6	Dağlar	-	Saip Egüz
7	Yaylalar	Erzurum	Anonim
8	Kiremite Su Düştü	Rize	Anonim
9	Çayır Çimen Geze Geze	Isparta	Anonim
10	Dere Geliyor Dere	Lüleburgaz	Anonim
11	Yağmur Yağar Taş Üstüne	-	Anonim
12	Gitmesin Gözlerinden Pırıl Pırıl Arzular	-	Necdet Tokatlıoğlu
13	Çamlıca Yolunda	-	Anonim
14	Sarı Mendil	Ergani	Anonim
15	Bahçemizde Gül Açar	-	Ahmet Muhtar Ataman
16	Bulut Gat Gat Olmuş	Sivas	Anonim
17	Zekiye'm	Tokat	Anonim
18	Karlı Dağı Aştım Geldim	-	Anonim

Tablo 18

2020 Yılı Basımı İlköğretim 7. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu

Sayı	Eser Adı	Yöresi	Yazar
1	Kavurma Koydum Tasa	Erzurum	Anonim
2	Sarı Çizmeli Mehmet Ağa	-	Barış Manço
3	Kiremide Su Düştü	Rize	Anonim
4	Toycular	Van	Anonim
5	Entarisi Dım Dım Yar	Sivas	Anonim
6	Kırlara Doğru	-	Ziya Aydın
7	Açılır Gonca Gül Yar	-	Erol Sayan
8	İndim Havuz Başına	İstanbul	Anonim
9	Dere Geliyor Der	Kırklareli	Anonim
10	Yemen Türküsü	Muş	Anonim
11	Uzun İnce Bir Yoldayım	Sivas	Âşık Veysel Şatıroğlu
12	Bahçada Yeşil Çınar	Diyarbakır	Anonim
13	Erik Dalı Gevrek	Burdur	Anonim
14	Nemrut'un Kızı	Urfa	Anonim
15	Sevda Olmasaydı	Kırşehir	Anonim
16	Yemeni Bağlamış	-	Ali Ulvi Baradan

Cinsiyetlerin Gösterildiği Mekânlar

Erkek. “Kapı Önünde Durdum” türküsünde “Kapı önünde durdum/Şapkamı yere vurdum” (Saydam, 2000-2001, s.36) dizesinde erkek kapı önünde gösterilmiş.

“Çamlıca Yolunda” türküsünde “Çamlıca yolunda/Aşığı kolunda” (Saydam, 2000-2001, s.52) dizesinde erkeğin ve kadının Çamlıca yolunda olduğu vurgulanmıştır.

“Haberim Dağlardan Al” türküsünde “İşte ben gidiyorum/Haberim dağlardan al” (Saydam,2000-2001, s.49) dizelerinde erkek dağa giden olarak anılmış.

“Çamlıca Yolunda” şarkısında “O benim sağımda ben onun solunda” (Saydam,2000-2001, s.52) dizesinde, erkek ile kadın birlikte anılmış.

“Sarı Zeybek” türküsünün “Sarı zeybek şu dağlara yaslanır” (Akkaş, 2001-2002, s.44) dizesinde erkeğin dağda gösterilmiş.

Kadın. “Çok Uzaklarda” şarkısında “Özlediğim şimdi çok uzaklarda” (Akkaş,2001-2002, s.41) dizesinde kadın uzakta ve özlenen olarak anılmış.

“Kara Hisar Kalesi” türküsünde “Yayladan gel allı gelin yayladan” (Akkaş, 2001-2002, s.74) dizesinde kadın yaylada anılmış.

“Bulut Gat Gat Olmuş” türküsünde “Geyin elbiseni gidek düğüne” (Karkın, vd., 2006, s.77) dizesinde kadın düğüne çağrılmış.

“Erzurum Çarşı Pazar” türküsünde “Erzurum çarşı pazar/İçinde bir kız gezer” (Karkın, vd., 2006, s.27) dizesinde kadın pazarda anılmış.

“Açılır Gonca Gül Yar” şarkısının “Seni kırlarda görmüşler saçına tel örmüşler” (Baştürk, vd., 2020 s.52) dizesinde kadın kırdan gösterilmiş.

“İndim Havuz Başına” şarkısının “İndim havuz başına bir kız çıktı karşıma” (Baştürk, vd., 2020 s.54) dizesinde kadın havuz başında gösterilmiş.

Cinsiyetlere Yüklenen Aile İçi Roller

Erkek. “Elinde Düdük Kaval” türküsünün “Elinde düdük kaval/Önünde sürü davar” (Saydam, 2000-2001, s.34) dizlerinde erkeğin çobanlık yaptığı söylenmiş.

“Ben Yemenimi” türküsünde “Ben yemenimi al isterim /Ortasında dal isterim” (Çetinel, 2002-2003, s.52) dizesinde erkek hediye alan kişi olarak anılmış.

“Çanakkale” türküsünün “Analar babalar ümidi kesti” (Gülenç, 2005, s23) dizlerinde erkek baba rolünde anılmış.

“Şu Gelen Kayık mıdır?” türküsünün “Dağ başında eriğin kim kızı bir dalini/Ben dökeyim sen yıka o güzel ellerini” (Gülenc, 2005, s.49) dizlerinde erkek kadının eline su dökme davranışıyla anılmış.

“Şu Gelen Kayık mıdır?” türküsünün “Akçaabat’tır yolumuz para tutmaz elimiz/Olmasa güzel kızlar ne olurdu halimiz” (Gülenç, 2005, s.49) dizlerinde erkek para ve savurganlık ile anılmış.

“İşıl İşıl Gözlerinde” şarkısının “Ben aşkı sende buldum/Evet desen şad olurum/Naat edişin hiç bitmez mi/Söyle bana cici kız” (Gülenç, 2005, s.66) dizlerinde evlenme isteği erkekte gösterilmiş.

“Kilo Kilo Elmalar” türküsünün “Bahçelere kar gelir/Kilo kilo nar gelir/Amasya’nın erleri /akşam eve er gelir” (Gülenç, 2005, s.79) dizelerinde erkeğin eve erken geldiği vurgulanmış.

“Çanakkale” türküsünün “Anne ben gidiyom düşmana karşı “(Gülenç, 2005, s.23) dizede erkek asker olarak anılmış.

“Kavurma koydum Tasa” türküsünün “Kavurma koydum tasa ağıam yar paşam yar” (Baştürk, vd., 2020 s.17) dizesinde erkeğe ağa, paşa diyerek hitap edilmiş.

Kadın. “Evreşe Yolları Dar” türküsünde “Arkandaki yeleği /Ben örmedim mi yârim/Kızlarla konuşurken/Ben görmedim mi yârim” /.../ “Bir fırın yaptırdım /Doldurdum ekmekleri /Gel beraber yiyelim /Yaptırdım börekleri” (Saydam, 2000-2001, s.61) dizelerinde kadın örgü örme işi ile anılmış, kadının ekmek pişirdiğinden, börek yaptığından bahsedilmiş.

“Annem” şarkısında “Yanımda yoksan eğer/ Uyuyamam ben annem” (Akkaş,2001-2002, s.59) kadın anne olarak anılmış.

“Çanakkale” türküsünün “Anne ben gidiyom düşmana karşı “(Gülenç, 2005, s.23) dizesinde kadın anne rolünde anılmış.

“Erzurum Çarşı Pazar” türküsünün “Sarı gelin” /.../ “Elinde divit kalem /Dertlere derman yazar” (Karkın, vd., 2006, s.27) dizesinde kadın gelin olarak elinde kalem ve çareler sunan kişi olarak anılmış.

“Yaylalar” türküsünün “Komşu kızını zapt eyle yaylalar yaylalar /Bizim oğlan âşıktır dilo dilo yaylalar” (Karkın, vd., 2006, s.44) dizelerinde kadın kontrol altına alınmak isteğiyle anılmış.

“Dere Geliyor Dere” türküsünün “Al dere götür beni yelelel yalelel/Yârin olduğu yere yalelellim” /.../ “Ben armudu dişledim yelelel yalelel /Sapını gümüşledim yalelellim” “Amanın aman aman zamanın zaman zaman /Bizim düğün ne zaman yalelellim” (Karkın, vd., 2006, s.54) dizelerinde kadın sevdiğine gitmek isteğiyle ve gümüş ile anılmış, evlenme isteği kadında gösterilmiş.

Gitmesin Gözlerinden Pırıl Pırıl Arzular” şarkısının “Tuttuğun altın olsun gönlün neşeyle dolsun” (Karkın, vd., 2006, s.65) dizesinde kadın altın ile anılmış.

“İndim Havuz Başına” şarkısının “Aç kolların sar boynuma/Üşüdüm üşüdüm saramam ben” (Baştürk, vd., 2020 s.54) dizesinde kadından sarılma isteğinde bulunulmuş.

“Nemrut’un Kızı” türküsünün “Nemrut’un kızı yandırdı bizi” (Baştürk, vd., 2020 s.106) dizesinde kadın zalim biri olan Nemrut’un kızı olarak gösterilmiş.

Cinsiyetlere Yüklenen Kişilik Özellikleri

Erkek. “Oyun şarkısı” şarkısında “Deli oğlanı görmeye” (Saydam,2000-2001, s10) dizesinde erkeğe oğlan tabiri ile anılmıştır.

“Kapı Önünde Durdum” türküsünde “Kapı önünde durdum/ Şapkamı yere vurdum” (Saydam, 2000-2001, s.36) dizesinde kızgın olma davranışı erkekte gösterilmiş.

“Memiş” türküsünde “Dağları aştın geldin Memiş” / “Herkes Seni bekler Memiş” / “Memiş Memiş/ Yiğit Memiş/ Senin eşin görülmemiş/ Bize kıvanç verdin Memiş” (Saydam, 2000-2001, s.57) dizelerinde erkeğin güçlük çektiğine değinilmiş, erkek beklenen olarak gösterilmiş, erkek kahraman, cesur, benzersiz, gurur veren sıfatlarıyla anılmış.

“Kapı önünde durdum” türküsünde “Ben Urfa’nın içinde/Gülü kıza vuruldum” (Saydam, 2000-2001, s.36) dizesinde erkeğin âşık olduğu vurgulanmış.

“Mert Dayanır Namert Kaçar” türküsünde “Mert dayanır namert kaçar” (Saydam, 2000-2001, s.63) dizesinde mert olma ve namert olma özelliği erkekte gösterilmiş.

“Nazlı Osman’a” türküsünde “Benden selam edin nazlı Osman’a” (Saydam, 2000-2001, s.55) dizesinde erkek nazlı biri olarak anılmış.

“İzmir’in Kavakları” türküsünde “Bize de derler çakıcı.../Yıkarız konakları” (Saydam, 2000-20001, s.43) dizesinde erkeğin şiddete meyilli olduğu gösterilmiş.

“Kapı Önünde Durdum” türküsünde “Güllü kıza vuruldum” (Saydam, 2000-2001, s.36) dizesinde, erkeğin âşık olunduğu vurgulanmış.

“Maden Dağı Dumandır” türküsünde “Beni yardan /Evine figan düşe” /.../ “Yaş gözüme dolandı “(Saydam, 2000-2001, s.41) dizelerinde, erkek beddua eden kişi olarak anılmış, ağlama duygusu erkekte gösterilmiş.

“Nazlı Osman’a” türküsünde “Ne dedim de durdum yolar üstünde” (Saydam,2000-2001, s.55) dizesinde erkeğin yollarda beklediği gösterilmiş.

“Şapkamın Tereği Düz” türküsünün “Beğenmezsen beğenme beğenenler var beni” (Gülenç, 2005, s.48) dizesinde erkek özgüvenli olarak anılmış.

“Memiş” türküsünde “Memiş Memiş /Koca Memiş” (Saydam ,2000-2001, s.57) dizesinde erkek büyük olarak anılmış.

“Denizciler” türküsünün “Korku bilmez gemici /Derler bize Türk genci” (Akkaş, 2001-2002, s.32) dizelerinde gemici Türk erkeklerin cesur olduğu vurgulanmış.

“Sarı Zeybek” türküsünün “Sarı zeybek şu dağlara yaslanır/Yağmur yağar silahları ıslanır” (Akkaş, 2001-2002, s.44) dizelerinde erkek silah ile anılmış.

“Kâtip” şarkısında “Kâtip benim ben kâtibin el ne karışır” / “Kâtibimi arar iken yanımda buldum” (Akkaş,2001-2002, s.60) dizesinde kadın, erkeğin kendisine ait olduğunu vurgulamış, erkek aranan kişi olarak anılmış.

“Başına Döndüğüm Kurban Olduğum” türküsünde “Eksik olmaz bu sinemde yâreler” (Çetinel, 2002-2003, s.81) dizesinde erkek sürekli acılar çeken olarak anılmış.

“Yedi Cüce” şarkısının “Var mı bize yan bakan hey” (Çetinel, 2002-2003, s.46) dizesinde erkek meydan okuyarak gösterilmiştir.

“Başına Döndüğüm Kurban Olduğum” türküsünde “Çoktan beri terk etmişem yâri /Hasta yüreğim çıkmıyor zari /Yanar oldu sönmez yüreğim nari/dağlar dolanıram yar deyi deyi” (Çetinel, 2002-2003, s.81) dizesinde erkek, aşk acısı çeken, üzüntülü, sevdiğini unutamayan olarak anılmış.

“Al Mendili” türküsünün “Hasretlik yeter oldu “(Çetinel, 2002-2003, s.74) dizesinde erkek ayılığa dayanmayan olarak anılmış.

“Oy Kemence” türküsünün “Atar kırarım seni de / eğlencesin eğlence” / “Bana Ordulu derler de ben ordudan ayrılamam” / “Yanık yanık çalarsın da

benden sevdalı mısın” (Gülenc, 2005, s.21) dizelerde erkek kemençe kırma eyleminde anılmış, erkek inatçı karakterle anılmış, erkeğin sevdalı olduğu gösterilmiştir.

“Şu Gelen Kayık mıdır?” türküsünün “Şu gelen kayık mıdır /Yelkene layık mıdır /Herkes aldı yârini/Ben alsam ayıp mıdır” (Gülenc, 2005, s.49) dizelerinde erkeğin evlenmesinin ayıplandığına vurgu yapılmış.

“Kemençemin Telleri” türküsünün “Kemençemin taşları eriktendir erikten/Yar ben nasıl ayrıldım senin gibi ferikten” (Gülenc, 2005-2006, s.50) dizelerinde pişmanlık duygusu erekte gösterilmiş.

“Bir Fındığın İçini” türküsünün “Bir fındığın içini /Yar senden ayrı yemem/ Yar senden ayrı yemem” / “Bugün gördüm ben yâri / Ölürsem de gam yemem” (Gülenc, 2005, s.52) dizelerinde paylaşma duygusu erekte gösterilmiş, üzülmeme, dert etmeme duygusu erekte gösterilmiş.

“Çanakkale” türküsünün “Anne ben gidiyom düşmana karşı “(Gülenç, 2005, s.23) dizesinde kadın anne rolünde anılmış.

“Halay Başı Kim Çeker” türküsünün “Halay başı kim çeker/bir edalı kız çeker” (Gülenç, 2005, s.44) dizede kadın halayın başında olduğu anılmış. “Halay Başı Kim Çeker” türküsünün “O kız yolunu şaşırmış” (Gülenç, 2005, s.44) dizelerinde kadın yanlış yöne giden olarak anılmış.

“Şu Gelen Kayık mıdır?” türküsünün “Gidiyorum Tonya’ya okumaya Tonya’ya /Tonya’dan bir kız aldım keteni dokumaya” (Gülenc, 2005, s.49) dizelerinde kadın çalıştırılmak için alınacağına vurgu yapılmış.

“Şapkamın Tereği Düz” türküsünde “Çıkmayasun aklımdan ne gece ne gündüz” (Gülenç, 2005, s.48) dizesinde erkeğin hep kadını düşündüğü vurgulanmıştır.

“Erzurum Çarşı Pazar” türküsünde “Seni vermem ellere /Niceki bu canım sağ” (Karkın, vd., 2006, s.27) dizesinde erkek sevdiğini kimse ile paylaşmayacağını belirtmiş.

“Yaylalar” türküsünün “Ay akşamdan aş da gel yaylalar yaylalar /Cılga yola düşte gel dilo dilo yaylalar /Eğer annen goymazsa /Vicdana danışta gel” (Karkın, vd., 2006, s.44) dizelerinde kadının erkek tarafından kaçırılmak istenmiş.

“Bulut Gat Gat Olmuş” türküsünün “Ölem ben ölem gız gurban olam” (Karkın, vd., 2006, s.77) dizesinde erkek kadına aşırı sevgisinden bahsetmiş.

“Zekiye’m” türküsün “Sen benden geçtin aman/Ben senden geçemiyom” (Karkın, vd., 2006, s.78) dizelerinde erkek kadın için ısrarcı olarak anılmış.

“Gitmesin Gözlerinden Pırıl Pırıl Arzular” şarkısının “Sana olan bu aşkım inan hiç bitmeyecek” (Karkın, vd., 2006, s.65) dizesinde erkek sevgisinde samimi olarak anılmış.

“Nemrut’un Kızı” türküsünün “Dünya gözümde Kerbela’dır /Allahtan bulasın” (Baştürk, vd., 2020 s.106) dizesinde erkek beddua eden olarak anılmıştır.

“İndim Havuz Başına” şarkısının “Gelemem ben gidemem ben/Her güzele gönlümü veremem ben” (Baştürk, vd., 2020 s.54) dizelerinde erkek seçici olma özelliği ile anılmış.

“Bahçada Yeşil Çınar” türküsünün “Bahçalarda gül varı / Var git ellerin yâri/Sen bana yar olmazsın/Yüzüme gülme bari” /.../ “Ben seni gizli sevdim/Bilmedim âlem duyar” (Baştürk, vd., 2020 s.100) dizelerinde kadının başkasını sevdiğine, ihanet içinde olduğuna, ikiyüzlü olduğuna vurgu yapılmış ve kadını sevmenin kimse tarafından bilinmemesi istenmiş.

“Erik Dalı” türküsünün “Elkızı naziktir /Amanın basmaya gelmez” (Baştürk, vd., 2020 s.102) dizelerinde kadının nazik olduğuna ve zorlanmaması gerektiğine vurgu yapılmış.

Kadın. “Allıda Yemenim” türküsünde” Ben kaybettim eşimi” (Saydam, 2000-2001, s.31) dizesinde erkeğin sevdiğini kaybettiğine değinilmiştir.

“Maden Dağı Dumandır” türküsünde” Maden dağı dumandır /De loy loy de loy loy/ Kibar yârim” (Saydam, 2000-2001, s.41) dizelerinde kadının kibar olduğuna değinilmiş.

“Evreşe Yolları dar” türküsünde “Evreşe yolları dar /Bana bakma benim yârim var” /.../ “Arkadaki yeleği /Ben örmedim mi yârim /Kızlarla konuşurken/Ben görmedim mi yârim” (Saydam, 2000-2001, s.61) dizelerinde kadının birini sevdiği vurgulanmış ve kıskançlık duygusu kadında gösterilmiş.

“Annem” şarkısında “Elim senin kolum senin /Doğrulukta yolum sen” (Akkaş, 2001-2002, s.59) dizelerinde, kadın ihtiyaç duyulan ve dürüstlükte rol model olarak anılmış.

“Çok Uzaklarda” şarkısının “O da beni özlüyormuş” (Akkaş, 2001-2002, s.41) dizesinde kadın özlenen olarak anılmış.

“Kara Hisar Kalesi” türküsünde “Ver elini karlı dağlar aşalım” (Akkaş, 2001-2002, s.74) dizisinde erkeğin kadının elini tutma isteğinden bahsedilmiş.

“Başına Döndüğüm Kurban Olduğum” türküsünde “Çoktan beri terk etmişim yâri” (Çetinel,2002-2003, s.81) dizesinde kadın terk edilen olarak anılmış.

“Ela Gözlerini Sevdğim Dilber” türküsünün “Buselerin derde derman dilber” (Gülenç, 2005, s.46) dizesinde kadının öpücükleri derde şifa olarak anılmış.

“Işıl Işıl Gözlerinde” şarkısının “Sevimlisin hem de tatlı/Güler yüzün ömre bedel /Sözlerinde gerçek yok mu? /Söyle bana cici kız” (Gülenç, 2005, s.66) dizelerinde kadın sözüne güvenilmeyen, tatlı, sevimli, güler yüzlü olarak gösterilmiş.

“Kilo Kilo Elmalar” türküsünün “Penceresi perdeli oldum /Oldum bende bir deli /Yârim küsmüş gidiyor/Mecnun oldum dön geri” (Gülenç, 2005, s.79) dizelerinde küsme davranışı kadında gösterilmiş.

“Şapkamın Tereği Düz” türküsünün “Dünya dolu yar olsa bir tanesin bir tane” (Gülenç, 2005, s.48) dizesinde kadın bir tane olarak ifade edilmiş.

“Gitmesin Gözlerinden Pırıl Pırıl Arzular” şarkısının “Ağartmasın saçını şu geçen zalim yıllar” /.../ “Seni üzüp ağlatan /Hasret kalsın gülmeye” (Karkın, vd., 2006, s.65) dizesinde kadın öğüt alan kişi olarak gösterilmiş ve kadın ağlayan olarak anılmış.

“Kavurma koydum Tasa” türküsünün “Haydi haydi hopla gel di gel gel/ Fistanını topla gel di gel gel” (Baştürk, vd., 2020 s.17) dizelerinde kadın gelmesi beklenen olarak anılmış.

“Açılır Gonca Gül Yar” şarkısının “Seni kırlarda görmüşler saçına tel örmüşler/Yedi gün düşünmüşler bana layık görmüşler” (Baştürk, vd., 2020 s.52) dizelerinde kadını erkeğe layık görmek için yedi gün düşünüldüğüne vurgu yapılmış.

“İndim Havuz Başına” şarkısının “Havuz başında durma/Çapkın karşımda durma” (Baştürk, vd., 2020 s.54) dizelerinde kadın çapkın olarak anılmış.

“Nemrut’un Kızı” türküsünün “Ocağım söndü nasıl beladır” (Baştürk, vd., 2020 s.106) dizesinde kadın ocak söndüren başa bela olarak anılmış.

Cinsiyetlere Yüklenen Fiziksel Özellikler

Erkek. “Memiş” türküsünde “Sesin dağlar aştı Memiş” (Saydam, 2000-2001, s.57) dizesinde erkeğin sesinin gür olduğuna değinilmiştir.

“Kâtip” şarkısının “Kâtibimin setresi uzun eteği çamur” (Akkaş, 2001-2002, s.60) dizesinde erkeğin uzun ceketine vurgu yapılmış.

Kadın. “İzmir’in Kavakları” türküsünde “Yar fidan boyluyum” (Saydam,2000-2001, s.43) dizesinde kadın fidan boylu olarak anılmış.

“Yağmur Yağar Taş Üstüne” türküsünde “İnce kalem kaş üstüne” (Saydam, 2000-2001, s.51) dizesinde kadın ince kaşlı olarak anılmış.

“Kara Hisar Kalesi” türküsünde “Kâkülü boynuna dökülür gelir” (Akkaş, 2001-2001, s.74) dizesinde, kadının saçlarından bahsedilmiştir.

“Halay Başı Kim Çeker” türküsünün “Halay başı kim çeker /Bir edalı kız çeker” (Gülenç, 2005, s.44) dizelerinde kadından edalı olarak bahsedilmiş.

“Ela Gözlerini Sevdığım Dilber” türküsünün “Ela gözlerini sevdiğim dilber” (Gülenç, 2005, s.46) dizesinde kadın ela gözlü olarak anılmış.

“Şu Gelen Kayık mıdır?” türküsünün “Dağ başında eriğin kim kırdı bir dalini /Ben dökeyim sen yıka o güzel ellerini” /.../ “Akçaabat’tır yolumuz para tutmaz elimiz/Olmasa güzel kızlar ne olurdu halimiz” (Gülenç, 2005, s.49) dizelerinde kadının ellerinin güzel olduğu vurgulanmış, güzel olma sıfatı kadında gösterilmiş.

“Kemençemin Telleri” türküsünün “Kemençemin taşları eriktendir erikten/Yar ben nasıl ayrıldım senin gibi ferikten” /.../ “Kemençemin yayına süreceğim reçine /Yaz gelince sevdiğim benzersin güvercine” (Gülenç, 2005, s.50) dizelerinde kadın taze, genç olarak anılmış ve güvercine benzetilmiş.

“Işıl Işıl Gözlerinde” şarkısının “Işıl ışı gözlerinde siyah saçın rengi mi var/Yoksa gizli sevda mı ne söyle bana/söyle bana cici kız” (Gülenç, 2005, s.66) dizelerinde kadının gözlerinin parlıtlı olduğuna ve saçının renginin siyah olduğuna vurgu yapılmış.

“Erzurum Çarşı Pazar” türküsünün “Sarı gelin” dizesinde (Karkın, vd., 2006, s.27) dizesinde kadının teninin rengine vurgu yapılmış.

“Gitmesin Gözlerinden Pırıl Pırıl Arzular” şarkısının “Eksilmesin yüzünden o tebessüm o bahar” /.../ Sen güzel bir kelebek/Sen nadide bir çiçek” (Karkın, vd., 2006, s.65) dizelerinde kadın güleç yüzlü olarak anılmış, kelebeğe ve çok görülmeyen bir çiçek türüne benzetilmiş.

“Zekiye’m” türküsünde “Bak güzelin boyuna” (Karkın, vd., 2006, s.78) dizesinde kadının güzelliğine ve boyuna değinilmiştir. “Zekiye’m” türküsünde “Zekiye’mın saçları /Dökülüyor boynuna” (Karkın, vd., 2006, s.78) dizesinde kadın uzun saçlı anılmış.

“Kavurma koydum Tasa” türküsünün “Benim yârim çok güzel ağam yar paşam yar/Azıcık boydan kısa di gel gel” (Baştürk, vd., 2020 s.17) dizelerinde kadının güzel ama kısa boylu olduğuna vurgu yapılmış.

“Açılır Gonca Gül Yar” şarkısının “Kaşların gözlerin sözlerin ne güzel” (Baştürk, vd., 2020 s.52) dizesinde kadının kaşlarının, gözlerinin ve sözlerinin güzel olduğu söylenmiş.

“İndim Havuz Başına” şarkısının “Kirpiklerin ok olmuş/ Yeter kalbime vurma” (Baştürk, vd., 2020 s.54) dizelerinde kadının kirpiklerinin ok olduğuna vurgu yapılmıştır.

“Bahçada Yeşil Çınar” türküsünün “Bahçada yeşil çınar/Boyu boyuma uyar” (Baştürk, vd., 2020 s.100) dizelerinde kadının boyuna dikkat edildiğine vurgu yapılmış.

7. sınıf ders kitaplarından elde edilen bulgulara göre, cinsiyetlerin gösterildiği mekânlar temasında erkeklerin kadınlara göre daha çok yerde anıldığı veya yakıştırıldığı tespit edilmektedir. Kadınlar ise daha az ve sınırlandırılmış mekânlarda anılmıştır. Aile içinde cinsiyetlere yüklenen rollerde kadına yakıştırılan ana roller genellikle kendisinin evin içindeki işlerle sınırlı

bırakıldığı yönündedir. Elde edilen bu bulgu, cinsiyetlerin anıldığı mekânlarla örtüşmektedir. Cinsiyetlere yüklenen kişilik özelliklerine gelindiğinde, yine kadınların erkeklere kıyasla daha çok zikredildiği ortaya çıkmaktadır. Öte yandan diğer sınıflardaki ders kitaplarında elde edilen bulgularda da olduğu gibi burada yine kadınlara yüklenen karakter özelliklerinin genellikle erkeğin bakış açısıyla belirlendiği ve yakıştırmaların erkek cinsiyet grubunun seçimine göre öne çıkarıldığı görülmektedir. Bu anlamda, kadınların kendi karakter özelliklerine ilişkin özel bir değerlendirmesi yer almamaktadır. Fiziksel özelliklere bakıldığında, cinsiyetlerin anıldığı mekânlar ve aile içi roller temaları ile yapılan bir karşılaştırmada kadının fiziksel özelliklerinin daha çok öne çıkarıldığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca kadınlar için anılan bedensel ve fiziksel özellikler, erkeklere kıyasla daha fazladır.

Araştırmada İncelenen İlköğretim 8. Sınıf Müzik Ders Kitaplarına İlişkin Bulgular

Bu alt bölümde İlköğretim 8. sınıf müzik ders kitaplarında yer alan eserlerin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından incelenmesiyle elde edilen bulgulara ve eserlerden örneklerle yer verilmiştir. İlköğretim 8. sınıf müzik ders kitaplarında yer alan toplumsal cinsiyet rollerini içeren eserlerin listesi basım yıllarına göre Tablo 19, Tablo 20, Tablo 21, Tablo 22, Tablo 23, Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 19

2001 Yılı Basımı İlköğretim 8. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu (Salih Akkaş)

Sayı	Eser Adı	Yöresi	Yazar
1	Karlar Düşer	-	Selçuk Özgürdal
2	Bebek	Elâzığ	Nihat Etiz-İzzet Altınbaş
3	Bak Yine Geçti Bahar	-	Anonim
4	Sarı Çizmeli Mehmet Ağa	-	Barış Manço
5	Gülpembe	-	Barış Manço
6	Samanyolu	-	Metin Bükey

Tablo 20

2001 Yılı Basımı İlköğretim 8. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu (Refik Saydam)

Sayı	Eser Adı	Yöresi	Yazar
1	Ela Gözlerini	Tunceli	Anonim
2	Divane Âşık Gibi	Karadeniz	Anonim
3	Samanyolu	-	Metin Bükey
4	Canım Annem	-	Asuman Ambarcı-Salih Aydoğan
5	Çamlar Altına	Tokat	Anonim
6	Sıla Hasreti	-	Saip Egüz
7	Hanım Kızlar	Tokat	Anonim
8	Dalda Çıkmış Bir Elma	İstanbul	Anonim
9	Güzel Yurdum	-	Hamdi Tuncer-Salih Aydoğan
10	Bugün Bayram Günüdür	-	Hasan Özçivi
11	Ah Elmadan Elmadan	Kemaliye	Anonim
12	Gel Gidelim Sevdığım	Hınıs	Anonim
13	Halay Başı Kim Çeker	Sivas	Anonim

Tablo 21

2003 Yılı Basımı İlköğretim 8. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu

Sayı	Eser Adı	Yöresi	Yazar
1	Kars'a Giderim	Kars	Anonim
3	Bom Bili Bili Bom	Tokat	Anonim
4	Karlar Düşer	-	Selçuk Özgürdal
5	Samanyolu	-	Metin Bükey
6	Şirin Nar	Gaziantep	Anonim
7	Çamlar Altına	Tokat	Anonim
8	Yayla	-	Saip Egüz
9	Yemeni Bağlamış	-	Ali Ulvi Baradan
10	Gül Ağacı Değilem	-	Necip Mirkelamoğlu
11	Anneciğim	-	Melahat Uğurlu-Gökçe Engin
12	Karahisar Kalesi	Afyon	Anonim
13	Bağa Girdim Ay Çıktı	-	Sadi Hoşses

Tablo 22

2004 Yılı Basımı İlköğretim 8. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu

Sayı	Eser Adı	Yöresi	Yazar
1	Bir Bülbül	Erzurum	Anonim
2	Başındaki Tellere	Diyarbakır	Anonim
3	Vur Davulcu	Doğu Anadolu	Anonim
5	Aşağıdan Gelir Türkmen Goyunu	Kastamonu	Anonim
6	Yemen Türküsü	Elâzığ	Anonim
7	Ben Olayım	-	Sadettin Öktenay-Sevim Yücealp
8	Hicaz Türkü	-	Anonim
9	Tamburamın İnce Kıvrak Beli Var	-	Sadettin Kaynak-Refik Ahmet Sevengil
10	Ayşe'm	-	Anonim
11	Dillala	Tokat	Anonim
12	Boran Geldi	-	Anonim
13	Karlar Düşer	-	Anonim

Tablo 23

2006 Yılı Basımı İlköğretim 8. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu

Sayı	Eser Adı	Yöresi	Yazar
1	Deniz Üstü Köpürür	Muğla	Anonim
2	Çayır Çimen Geze Geze	Isparta	Anonim
3	Oy Trabzon Trabzon	Trabzon	Anonim
4	Güllerin İçinden	-	Mazhar Alanson
5	Annem	-	Saip Egüz
6	Karadeniz Türküsü	Karadeniz	Anonim
7	Ağrı Dağı'ndan Uçtum	Ağrı	Anonim
8	Armudu Taşlayalım	Malatya	Anonim
9	Çorum Halayı	Çorum	Anonim
10	Bom Bili Bili Bom	Orta Anadolu	Anonim
11	Yemeni Bağlamış	-	Ali Ulvi Baradan
12	Gül Ağacı Değilem	-	Necip Mirkelamoğlu
13	Ben Yaralı Ceylanım	-	Zeki Duygulu

14	Bahçemizde Gül Açar	-	Ahmet Muhtar Ataman
15	Gönül Beni	-	La Edri
16	Ağrı Sallaması	Ağrı	Anonim
17	Senden Başka	-	Şerif Yüzbaşıoğlu

Tablo 24

2020 Yılı Basımı İlköğretim 8. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu

Sayı	Eser Adı	Yöresi	Yazar
1	İzmir'in Kavakları	İzmir	Anonim
2	Kahveyi Kavururlar	Eskişehir	Anonim
3	Çambaşı'na Çıktım	Ordu	Anonim
4	Aş Rüya'dır Çok Zaman	-	Yalçın Benlican-Turhan Taşan
5	Kır Atıma Bineyim	-	Nasibin Mehmet Yürü
6	Ne Olursun Güzelim Sevsen Beni	-	Rüştü Demirci
7	Yörük Ali	Nazilli	Anonim
8	Dargın Ayrılmayalım	-	Yusuf Nalkesen
9	Seherde Bir Bağa Girdim	Tercan-Erzincan	Anonim
10	Akasyalar Açarken	-	Yesari Asım Arsoy
11	Bahçe Duvarından Aştım	-	Neşet Ertaş
12	Ordu'nun Dereleri	Ordu	Anonim
13	Gesi Bağları	Kayseri	Anonim
14	Garip Bir Kuştı Gönüm	Şanlıurfa	Anonim
15	Ben Seni Sevdiğimi	Trabzon	Anonim
16	Çemberimde Gül Oya	Biga-Çanakkale	Anonim
17	Beyaz Giyme Toz Olur	Bolu	Anonim
18	Evlerinin Önü Yıldız Piyade	Çerkeş-Çankırı	Anonim
19	Mihriban	-	Abdurrahim Karakoç-Musa Eroğlu
20	Bak Yine Geçti Bahar	-	M.Nihat Etiz-İzzet Altınbaş
21	Nar Tanem Bir Tanem	-	Yusuf Nal Kesen
22	Rüzgâr Susmuş Ses Vermiyor	-	Halit Çelikoğlu-Ziya Taşkent
23	Konma Bülbül Konma	Eleşkirt-Ağrı	Anonim

24	Gül Yüzün Soldukça		Hikmet Münir Ebcioglu-Vecihe Daryal
25	Ayva Çiçek Açmış		Anonim
26	İğdir'in Al Alması	İğdir	Anonim
27	Zeytin Gözlüm Sana Meylim Nedendir		Hüceste Aksavrin-Selahattin İçli

Cinsiyetlerin Gösterildiği Mekânlar

Erkek. “Divane Âşık Gibi” türküsünün “Divane âşık gibi dolanırım yollarda /Kız senin sebebine kaldım İstanbullarda” (Saydam, 2000, s.13) dizelerinde erkek İstanbul’da anılmış.

“Sıla Hasreti” şarkısının “Gurbet elden kurtulsam /Bir kurtulsam oy aman oy” (Saydam, 2000, s.39) dizelerinde, erkek evinden uzakta gösterilmiş.

“Hanım Kızlar” türküsünün “Sen orada ben burada /Geçti cahil ömrümüz” (Saydam, 2000, s.49) dizelerinde erkek kavuşamadığından yakınan olarak anılmış.

“Ah Elmadan” şarkısının “Kemerim yele yele/Yolladım gurbet ele” (Saydam, 2000, s.39) dizelerinde kadın gurbette gösterilmiş.

“Gel Gidelim Sevdığım” türküsünün “Gel gidelim sevdiğim çiçekli yaylalara” (Saydam, 2000, s.59) dizesinde erkeğin kadını yaylaya çağırdığı görülmüş.

“Kars’a Giderim” türküsünün “Kars’a giderim Kars’a ağam hey çavuş hey” (Karkın, 2003, s.10) dizelerinde erkek Kars’ta gösterilmiş.

“Tamburamın İnce Kıvrak Beli Var” şarkısının “Fidan diktim bayırlara sel aldı” (Çetinel, 2004, s.61) dizesinde erkek bayırda gösterilmiş.

“Çambaşı’na Çıktım” türküsünün “Çambaşı’na çıktım aman/Çıram yanmadı aman çıram yanmadı” (Baştürk vd., 2020 s.19) dizelerinde, erkek Çambaşı’nda gösterilmiş.

“Seherde Bir Bağa Girdim” türküsünün “Seherde bir bağa girdim/Ne bağ duydu ne bağ bancı” (Baştürk vd., 2020 s.71) dizelerinde, erkek bağda gösterilmiş.

“Akasyalar Açarken” şarkısının “Yârim gelir yanıma/Kanı kaynar kanıma/Neşe katar canıma/Akasyalar açarken” (Baştürk vd., 2020 s.73) dizelerinde erkek ve kadın birlikte gösterilmiş.

“Bahçe Duvarından Aştım” türküsünün “Bahçe duvarından aştım/Sarmâşık güle dolaştım” (Baştürk vd., 2020 s.77) dizelerinde, erkek bahçede gösterilmiş.

“Ben Seni Sevduğumi” türküsünün “En dereye dereye/Al dereden taşları” (Baştürk, Candan, Gönül, Öztürk, Tezcan, 2020 s.86) dizelerinde erkek ve kadın dereye gösterilmiş.

“Nar Tanem Bir Tanem” şarkısının “Ben her eylül o parkta/O çamların altında” (Baştürk vd., 2020 s.118) dizelerinde erkek parkta, çam ağcının altında anılmış.

“Konma Bülbül Konma” türküsünün “Eleşkirt’ten çıktım yüküm eriktir” (Baştürk vd., 2020 s.122) dizelerinde erkek Eleşkirt’te gösterilmiş.

Kadın. “Bugün Bayram Günüdür” şarkısının “Bugün bayram günüdür yârim köyün gülüdür” dizesinde (Saydam, 2000, s.52) dizesinde, kadının köyde olduğu söylenmiş.

“Karahisar Kalesi” türküsünün “Yayladan gel allı gelin” (Karkın, 2003, s.51) dizesinde kadın yaylada gösterilmiş.

“Bağa Girdim Ay Çıktı” şarkısının “Bağa girdim ay çıktı ah karşıma bir yar çıktı” (Karkın, 2003, s.53) dizesinde kadın bağda gösterilmiş.

“Kahveyi Kavururlar” türküsünün “Kadınım aman aman /Saraylar kıymetlisi” (Baştürk vd., 2020 s.18) dizelerinde, kadın sarayda gösterilmiş.

“Dargın Ayrılmayalım” şarkısının “Dargın ayrılmayalım diye koştum sana dün/Gözlerim vagonları dolaştı üzgün üzgün” (Baştürk vd., 2020 s.68) dizelerinde kadın, trende gösterilmiş.

Cinsiyetlere Yüklenen Aile İçi Roller

Erkek. “Sarı Çizmeli Mehmet Ağa” şarkısının “Sarı Çizmeli Mehmet Ağa/bir gün öder hesabı” (Akkaş, 2001, s.51) dizelerinde erkek ağa, hesap ödeyen olarak anılmış.

“Gel Gidelim Sevdiğim” türküsünün “Gel çıkalım sevdiğim /Böyle bekâr gezilmez” (Saydam, 2000, s.59) dizesinde erkeğın evlenme isteğinde olduğu gösterilmiş.

“Kars’a Giderim” türküsünün “Kars’a giderim Kars’a /Ağam hey avuş hey” (Karkın, 2003, s.10) dizelerinde erkek ağa, avuş rolünde nitelendirilmiş.

“Karahisar Kalesi” türküsünün “Ver elini karlı dağlar aşalım bayramlaşalım” (Karkın, 2003, s.51) dizesinde kadın erkek tarafından götürölen olarak anılmıştır.

“Başındaki Tellere” türküsünün “Ağam o yar elinden /Paşam o yar elinden” /.../ “İçen içen mest olun lo /İçme demedim mi” (etinel, 2004, s.15) dizelerinde erkek ağa, paşa olarak nitelendirilmiş ve iki içen olarak anılmış.

“Dillala” türküsünün “Dillala dillala para verdim tellala” (etinel, 2004, s.70) dizesinde erkek para ile anılmış. “Dillala” türküsünün “Dillala dillala para verdim tellala” (etinel, 2004, s.70) dizesinde erkek tellal olarak anılmış.

“Karadeniz Türküsü” türküsünün “Yarın sabah erkenden /çıkacağım paluğa” (Karkın, vd., 2006 s.33) dizelerinde erkek balık tutan olarak anılmış.

“Ben Yarlı Ceylanım” şarkısının “Beni bir avcı vurdu yaralı ceylan” (Karkın, vd., 2006 s.49) dizesinde erkek avcı olarak anılmış.

“Çambaşı’na çıktım” türküsünün “Mektup saldım yâre aman/Mektup varmadı” /.../ “Etrafıma baktım aman/Kimse kalmadı anam kimse kalmadı” (Baştürk vd., 2020 s.19) dizelerinde, erkek mektup gönderme eyleminde bulunmuş, yalnız bırakıldığından yakınan olarak anılmış.

“Aşk Rüyadır ok Zaman” şarkısının “Tek sen misin ayrılan/Üzüldüğün şeye bak” (Baştürk vd., 2020 s.55) dizelerinde erkek ayrılan, üzülen olarak anılmış.

“Kır Atıma Bineyim” türküsünün “Kır atıma bineyim/Yar yoluna gideyim” /.../ “Beni aşka düşüren/Göl yüzünü göreyim” /.../ “Ey dağlar ulu dağlar/ Yüreciğim kan ağlar” (Baştürk vd., 2020 s.56) dizelerinde erkek ata binen kadını görme isteğinde ve acı çeken olarak anılmış.

“Ne Olursun Güzelim Sevsen Beni” şarkısının “Ne olursun güzelim sevsen beni/Yar deyip sinene sarsan beni” /.../ “Binlerce güzel sevdim de /En son sana

vuruldu" (Baştürk vd., 2020 s.58) dizelerinde erkek, kadına kendisini sevmesi için talepte bulunmuş ve seçim yapan olarak anılmış.

"Dargın Ayrılmayalım" şarkısının "Dargın ayrılmayalım diye koştum sana dn/Gözlerim vagonları dolaştı zgn zgn" /.../ "Yolcular arasında aradım seni bir bir/Elimde kaldı ieklerinle mendil" (Baştürk vd., 2020 s.68) dizelerinde erkek zlme davranışıyla, iek ve mendil ile anılmış, hediye alan olarak gösterilmiş.

"Seherde Bir Baĝa Girdim" türküsünün "El sundum gllerin derdim/Ne baĝ duydu ne baĝ bancı" (Baştürk vd., 2020 s.71) dizelerinde, erkek gl koparma eylemiyle anılmış.

"Akasyalar Açarken" şarkısının "Yar yolunu kolladım/Beyaz mendil salladım/Ona iek yolladım/Akasyalar açarken" (Baştürk vd., 2020 s.73) dizelerinde erkek, sevdiĝini bekleyen olarak anılmış, elinde mendil ile gösterilmiş, iek alma eyleminde bulunmuş.

"Ordunun Dereleri" türküsünün "Vermem seni ellere/Ordu üstüme aksa" /.../ "Oy baĝlamam baĝlamam/Zerdali dalı mısın/Garip garip alarsın/Benden sevdalı mısın" (Baştürk vd., 2020 s.81) dizelerinde, erkek kadını alma isteĝinde bulunmuş ve elinde baĝlama ile anılmış.

"Beyaz Giyme Toz Olur" türküsünün "Gel beraber gezelim/Muradımız tez olur/Salınada salınada gel hadi yavrum/Dn dolaş yine bana gel" /.../ "Zaten bende talih yok/Seni benden alırlar" (Baştürk vd., 2020 s.111) dizelerinde erkek, kadınla gezmeye isteĝinde bulunmuş, kadına yavrum diye seslenmiş ve talihsiz olma zelliĝi ile anılmış.

"Evlerinin n Yıldız Piyade" türküsünün "Annen baban sevmez benden ziyade" /.../ "Anadan geçilir yardan geçilmez" (Baştürk vd., 2020 s.112) kadına olan sevgi anne, baba sevgisinin üstünde anılmış ve erkek sevdiĝi için her şeyi göze alan kişi olarak gösterilmiş.

"Konma Bülbül Konma" türküsünün "Eleşkirt'ten çıktım yüküm eriktir" (Baştürk vd., 2020 s.122) dizelerinde erkek erik taşıyan olarak gösterilmiş.

"Ayva iek Açmış" şarkısının "Ayaş yollarında kervanın mı var/Beni öldürmeye fermanın mı var" (Baştürk vd., 2020 s.125) dizelerinde erkek kervancılık ile anılmış.

Kadın. “Gülpembe” şarkısının “Sen gelince bahar gelir Gülpembe/Dereler seni çağlar sevinirdik Gülpembe” (Akkaş, 2001, s.69) dizelerinde kadın ihtiyaç duyulan olarak anılmış.

“Canım Annem” şarkısının “Annem annem canım annem” (Saydam, 2000, s.26) dizesinde kadın anne rolüyle anılmış.

“Hanım Kızlar” türküsünün “Fındık fıstık olur mu /Ateş yastık olur mu /Selam söyle yârime /Böyle dostluk olur mu” (Saydam, 2000, s.49) dizelerinde kadın kendisine güvenilmeyen olarak gösterilmiş.

“Dalda Çıkmış Bir Elma” türküsünün “Senin kaderin /Benim tecellim” /.../ “Seni seven yok/Beni seven çok” (Saydam, 2000, s.50) dizelerinde kadın seçme hakkı olmayan kişi olarak ve sevilmeyen kişi olarak anılmış.

“Gel Gidelim Sevdığım” türküsünün “Yağmur yağar sürülmez/Yollar çamur geçilmez/Gel çıkalım sevdiğim/böyle bekâr gezilmez” (Saydam, 2000, s.59) dizelerinde kadın gezen, evlenilmek istenen olarak gösterilmiş.

“Anneciğim” şarkısının “Anneciğim seni ben/Çiçeklerden yemiştin/Sarı saçlı bebekten/Canımdan çok severim” (Karkın, 2003, s.46) dizelerinde kadın anne rolünde anılmış.

“Karahisar Kalesi” türküsünün “Yayladan gel allı gelin” (Karkın, 2003, s.51) dizesinde kadın gelin olarak anılmış.

“Karadeniz Türküsü” türküsünün “Sıra sıra dizerek/Kızart onu tavada” /.../ “Misafirin gelirse/Hiç düşünme onu ver/Evde bir şey yok ise/O yüzünü ak eder” (Karkın, vd., 2006 s.33) dizelerinde yemek yapma işi kadına yüklenmiş ve evde misafir ağırlayan rolünde gösterilmiş.

“Akasyalar Açarken” şarkısının “Yar yolunu kolladım/Beyaz mendil salladım” /.../ “Yârim gelir yanıma/Kanı kaynar kanıma/Neşe katar canıma/Akasyalar açarken” (Baştürk vd., 2020 s.73) dizelerinde kadın, sevdiğini bekleyen olarak anılmış ve yakınlık gösteren içten seven, erkeği mutlu eden olarak nitelendirilmiştir.

“Ordunun Dereleri” türküsünün “Oy Mehmed'im Mehmed'im/Sana küstüm demedim/Seni bana geçmişler/Vallahi ben demedim” (Baştürk vd., 2020 s.81) dizelerinde, kadın iradesi hiçe sayılmış, zorla erkeğe verilmiş.

“Beyaz Giyme Toz Olur” türküsünün “Beyaz giyme toz olur/Siyah giyme söz olur” (Baştürk vd., 2020 s.111) dizelerinde kadının, elbise renginin seçimine yön verilmiş, nasihat alan olarak gösterilmiş.

“Evlerinin Önü Yıldız Piyade” türküsünün “On yük şeftaliye kızlar ahtım var ahtım var” (Baştürk vd., 2020 s.112) dizesinde kadına eşya ile değer biçilmiştir.

“Konma Bülbül Konma” türküsünün “Demeyin demeyin aman/Yârin vuruldi kanı duruldi/Köye duyuldi” (Baştürk vd., 2020 s.122) dizelerinde kadın öldürülmekle kan ile anılmış.

“Gül Yüzün Soldukça” şarkısının “Ey kader kıskanma aşkıma günahımdır benim/Merhamet bekler gönül çoktan unutmuş sevmeyi” (Baştürk vd., 2020 s.121) dizelerinde kadın, günaha girme sebebi olarak anılmıştır.

Cinsiyetlere Yüklenen Kişilik Özellikleri

Erkek. “Karlar Düşer” şarkısının “İnşallah sende ol böyle /Âşık ol da gör birine” dizelerinde (Akkaş, 2001, s.22) erkek beddua eden olarak anılmış.

“Sarı Çizmeli Mehmet Ağa” şarkısının “Yaz dostum güzel sevmeyene adam denir mi?” (Akkaş, 2001, s.51) dizesinde güzel kadın sevene yücelik atfedilmiş.

“Gülpembe” şarkısının “Güz yağmurlarıyla bir gün göçtün gittin/İnanamadık Gülpembe” (Akkaş, 2001, s.69) dizelerinde erkek kadının gidişini kabullenmeyen olarak anılmış.

“Ela Gözlerini” türküsünün “Seni saran yiğit ölmez dediler” / “Seni saran yiğit ölmez dediler /Gerçek mi cananım sormaya geldim” (Saydam, 2000, s.10) dizelerinde, erkek yiğit olarak anılmış, erkek kadına sarılma isteğinde bulunmuş.

“Divane Âşık Gibi” türküsünün “Divane âşık gibi dolanırım yollarda” (Saydam, 2000, s.13) dizelerinde erkek aklını yitirmiş kaçık biri olarak anılmış.

“Sıla Hasreti” şarkısının “Gurbet elden kurtulsam /Bir kurtulsam oy aman oy” (Saydam, 2000, s.39) dizelerinde, erkek gurbette zorlanan olarak anılmış.

“Dalda Çıkmış Bir Elma” türküsünün “Seni seven yok /Beni seven çok” (Saydam, 2000, s.50) dizelerinde erkek çok sevilen olarak anılmış kibirli tutum göstermiş.

“Gel Gidelim Sevdığım” türküsünün “Atımın zincirini/Suya batıramadım/Şu divane gönlümü/Yola getiremedim” (Saydam, 2000, s.59) dizelerinde erkek duygularına söz geçiremeyen karakterde gösterilmiş.

“Sıla Hasreti” şarkısının “Aylar oldu mektup yok /Herkesten de derdim çok” (Saydam, 2000, s.39) dizelerinde, erkek ilgisiz bırakılan, dertli olarak anılmış.

“Vur Davulcu” türküsünün “Gel gülüm gel canım/Seni severem diley /Saram kollarıma /Sensiz beterem” (Çetinel, 2004, s.16) dizelerinde erkek kadına sahip olma isteğiyle anılmış.

“Ben Olayım” şarkısının “Dudaklarımda arzu kollarında yalnız ben/Sana bakan bir çift göz ben olayım sevgilim” /.../ “Sana âşık yalnız ben/Ben olayım sevgilim” /.../ “Bütün ömür boyunca kalbinde sevgilim ben/Benliğinde yalnız ben, ben olayım sevgilim” (Çetinel, 2004, s.57) dizelerinde erkek kadına sahip olma isteğiyle, âşık olma duygusuyla ve kadının sevgisinin sadece kendine ait olmasını istemesiyle anılmış.

“Seherde Bir Bülbül” türküsünün “Yanarım ağlarım on üç on dört çağında” (Çetinel, 2004, s.12) dizesinde erkek ağlayan olarak anılmış.

“Başındaki Tellere” türküsünün “Ele demedim mi ben /Sana demedim mi ben /İçen içen mest olun lo /İçme demedim mi” (Çetinel, 2004, s.15) dizelerinde erkek nasihat eden olarak gösterilmiş.

“Ayşe’m” türküsünün “Ayşe’m gelir Uşaktan” (Çetinel, 2004, s.67) dizesinde kadın Uşak’ta gösterilmiş.

“Oy Trabzon Trabzon” türküsünün “Pencereden aşağı/Ver boncuklu elini” (Karkın, vd., 2006 s.14) dizesinde erkek kadının elini tutma isteğinde bulunmuş.

“Güllerin İçinden” şarkısının “Güllerin içinden canım/Koşarak koşarak gel bana gel” (Karkın, vd., 2006 s.24) dizelerinde erkek kadının yanına gelmesi isteğinde bulunmuş.

“Ağrı Sallaması” türküsünün “Ekmek buldum katık yok /Katık buldum ekmek yok” (Karkın, vd., 2006 s.24) dizesinde erkek, ihtiyaçları karşılama rolünde gösterilmiş.

“Gönül Beni” şarkısının “Gönül beni bir güzele kul ettin” (Karkın, vd., 2006 s.57) dizesin erkek, gönlüne söz geçiremeyen anılmış.

“Senden Başka” şarkısının “Senden başka senden başka/Sevemem ben hiç kimseyi/Senden başka senden başka/Olamam senden başkasıyla” (Karkın, vd., 2006 s.76) dizelerinde erkek sevgisinde kararlı olarak anılmış.

“Zeytin Gözlüm Sana Meylim Nedendir” şarkısının “Zeytin gözlüm özlem ektim yollara/Rast gelirsene halimi sor onlara/Zeytin gözlüm uzaklarda işin ne” (Baştürk vd., 2020, s.127) dizelerinde özlem duyma duygusu erkekte gösterilmiş.

“Aşk Rüya'dır Çok Zaman” şarkısının “Tek sen misin ayrılan/Üzüldüğün şeye bak” /.../ “Bakıp bakıp resmine/Türkü yakıp ismine/Dert ekleyip derdine/Üzüldüğün şeye bak” (Baştürk vd., 2020 s.55) dizelerinde erkek üzülen hasret çeken dertlenen olarak anılmış.

“Ne Olursun Güzelim Sevsen Beni” şarkısının “Bir gün öldüreceksin en sonunda sen beni/En sonunda sen beni” /.../ “Binlerce güzel sevdim de /En son sana vuruldum” /.../ “Yaktın, yıktın, kül ettin, erittin beni/Mecnuna çevirdin mahvettin beni (Baştürk vd., 2020 s.58) dizelerinde erkek, sayısal olarak çok kadını sevmesiyle ve kötü muamele görmesiyle anılmış.

“Dargın Ayrılmayalım” şarkısının “Dargın ayrılmayalım diye koştum sana dün/Gözlerim vagonları dolaştı üzgün üzgün” (Baştürk vd., 2020 s.68) dizelerinde, erkek küsmeyen, üzgün olarak anılmış.

“Bahçe Duvarından Aştım” türküsünün “Öptüm sevdim helalleştim/Sarmâşık güle dolaştım” (Baştürk vd., 2020 s.77) dizelerinde, erkek kadını öptüğü görülmüş.

“Garip Bir kuştı Gönüm” türküsünün “Garip bir kuştı gönüm/Elimden uçtu gönüm/Saçının tellerine vay/Kapıldı düştü gönüm” (Baştürk vd., 2020 s.85) dizelerinde erkek, gönlüne söz geçiremeyen olarak anılmış.

“Nar Tanem Bir Tanem” şarkısının “Ne hayaller kurarım/Sanki varsın yanımda” / “Seni kaybettiğime nar tanem bir tanem/Pişmanım yanıyorum” (Baştürk vd., 2020 s.118) dizelerinde hayal kurma duygusu erkekte gösterilmiş, erkek pişman olma duygusuyla gösterilmiş.

“Rüzgâr Susmuş Ses Vermiyor” şarkısının “Sen gideli hayat benim çilemdir” (Baştürk vd., 2020 s.121) dizesinde çile çekme duygusu erkekte gösterilmiştir.

“Konma Bülbül Konma” türküsünün “Eleşkirt’ten çıktım yüküm eriktir/Açmayın yaremi delik deşiktir” (Baştürk vd., 2020 s.122) dizelerinde erkek acı çeken üzülen kişi olarak anılmış.

“Ayva Çiçek Açmış” şarkısının “Yandım Allah yandım yandırma beni/Seviyorum diyerek kandırma beni” (Baştürk vd., 2020 s.125) dizelerinde erkek sözüne güvenilmeyen kişi olarak gösterilmiş.

“İğdir’ın Al Alması” türküsünün “İğdir’dan alma aldım ay balam/Yârimi yola saldım/Yar gelenden sonra/Ayva gibi sarardım” / “Deryada deryalıklar ay balam/Suda oynar balıklar /Ne bu sevda olaydı/Ne de bu ayrılıklar” (Baştürk vd., 2020 s.126) dizelerinde ayrılık acısı çekme fizikken sararma duygusu erkekte anılmış, pişmanlık duygusu erkekte anılmış.

Kadın. “Karlar Düşer” şarkısının “İnşallah sende ol böyle/Âşık olda gör birine /Ben oldum da ne oldu sanki/Senin gibi birisine” dizelerinde (Akkaş, 2001, s.22) kadın sevgide aşıkta küçümsenerek anılmış.

“Dalda Çıkmış Bir Elma” türküsünün “Dalda çıkmış bir elma /Elmalı yar cilveli yar” (Saydam, 2000, s.50) dizelerinde kadın erkeğe hoş görünme davranışıyla anılmış.

“Ela Gözlerini” türküsünün “Buselerin derman dediler /Gerçek mi sevdiğim sormaya geldim” /.../ “Senin âşıkların gülmez dediler /Ağlayıp yaşını silmez dediler” (Saydam, 2000, s.10) dizelerinde, kadın öpücükleriyle çare olan, erkeği üzen ve ağlatan kişi olarak anılmış.

“Canım Annem” şarkısının “Annem annem canım annem /Benim tatlı melek annem” /.../ “Korksam yanımda beklersin /Üşüsem yorgan örtersin” (Saydam, 2000, s.26) dizelerinde kadın meleğe benzetilmiş ve koruyucu kollayıcı kişi olarak anılmış.

“Hanım Kızlar” türküsünün “Yârimin bakışları /Cana değişiyor cana” (Saydam, 2000, s.49) dizelerinde kadının bakışının etkili olduğundan bahsedilmiş.

“Karahisar Kalesi” türküsünün “Kesme ümidini kadir Mevla’dan” (Karkın, 2003, s.51) dizesinde kadın çaresiz olduğu gösterilmiş.

“Yayla” şarkısının “Çam dibi ne serin /Yar uyur bir yanda ne derin” (Karkın, 2003, s.36) dizelerinde kadın uyuyan olarak anılmış.

“Ben Olayım” şarkısının “Gününe gecene eş /Gözünde yaş yine ben” (Çetinel, 2004, s.57) dizelerinde kadın ağlayan taraf olarak gösterilmiş.

“Vur Davulcu” türküsünün “Kız oğlanı sevmiş, dünya malı neylesin” (Çetinel, 2004, s.16) dizesinde kadının erkeği sevmesi anlatılmış.

“Yemen Türküsü” türküsünün “Yemene gidene ağlıyor kızlar” (Çetinel, 2004, s.36) dizesinde ağlama eylemi kadına yüklenmiş.

“Ben Olayım” şarkısının “Gününe gecene eş /Gözünde yaş yine ben” (Çetinel, 2004, s.57) dizelerinde ağlama özelliği kadına yüklenmiş.

“Ayşe’m” türküsünün “Bende seni bilemedim /Yandım çakır Ayşe’m belindeki kuşaktan” (Çetinel, 2004, s.67) dizesinde kadın belinde kuşak ile anılmış.

“Dillala” türküsünün “Kızına meyil verdim/Etrafında alıcı” /.../ “Kızına meyil verdim/Darılma hanım bacı” (Çetinel, 2004, s.70) kadının birden fazla isteyeninin olduğu belirtilmiş ve küsme davranışıyla anılmış.

“Başındaki Tellere” türküsünün “Nasıl edem nere gidem /Şu zalimin elinden” (Çetinel, 2004, s.15) dizelerinde zalim olma özelliği kadına yüklenmiş.

“Hicaz Türkü” türküsünün “Sandalım geliyor yarda/Vefa olmaz hiçbir yarda” /.../ “Sandalımın kürekleri/Yar yakıyor yürekleri” (Çetinel, 2004, s.59) dizelerinde kadınlar genel olarak vefa bilmeyen olarak anılmış ve çok beğenilme duygusu kadına yüklenmiş.

“Tamburamın İnce Kıvrak Beli Var” şarkısının “Ben büyüttüm nazlı yârî /El aldı aman el aldı” (Çetinel, 2004, s.61) dizelerinde kadın alınan, nazlı olarak anılmış.

“Boran Geldi” türküsünün “Kar yağar kar üstüne/Yar sevmem yar üstüne” (Çetinel, 2004, s.72) dizelerinde erkek sevgisinde sadık olarak anılmış.

“Oy Trabzon Trabzon” türküsünün “Pencereden aşağı/Ver boncuklu elini” (Karkın, vd., 2006 s.14) dizesinde kadın elinde boncukla anılmış.

“Güllerin İçinden” şarkısının “Bu küskün yüzün gayrı gülsün canım/Gülerek gülerek gel bana gel” / “Dayanamadım gayrı döndüm canım/Diyerek diyerek gel bana gel” (Karkın, vd., 2006 s.24) dizelerinde kırılğan olma küsme duygusu kadına yüklenmiş, pişman olma özelliği kadına dayatılmış.

“Armudu Taşlayalım” türküsünün “Aldım beş okka kiraz/O da yâre az geldi” (Karkın, vd., 2006 s.36) dizelerinde kadın açgözlü olarak nitelendirilmiş.

“Ben Yarlı Ceylanım” şarkısının “Senin gibi avcıya fedadır canım/ Yeter ki sen benim ol dökülsün kanım” (Karkın, vd., 2006 s.49) dizesinde kadının, sevdiği için ölümü göze alabileceği vurgulanmış.

“Gönül Beni” şarkısının “Benden ayrıldın kaçtın/Beni de böyle esir diye mi sattın” (Karkın, vd., 2006 s.57) dizelerinde kadından, terk eden sözüne güvenilmeyen olarak bahsedilmiş.

“Kahveyi Kavururlar” türküsünün “Haydi yârim neylemeli neylemeli /Güzel yârin gönlünü eylemeli” / “Kadınım aman aman /Saraylar kıymetlisi” (Baştürk vd., 2020 s.18) dizelerinde, kadın zor ikna edilen özelliğiyle anılmış; kadın, ayrıcalıklı olarak övgüyle anılmış.

“Çambaşı’na Çıktım” türküsünün “Ağlama gelinim ağlama aman/Beni yolumdan eyleme” (Baştürk vd., 2020 s.19) dizelerinde, ağlama özelliği kadına yüklenmiştir.

“Kır Atıma Bineyim” türküsünün “Aman aman ben yandım/Bana yar olur sandım” (Baştürk vd., 2020 s.56) dizelerinde kadın hayal kırıklığı olarak anılmış.

“Ne Olursun Güzelim Sevsen Beni” şarkısının “Ne Olursun Güzelim Sevsen Beni” /.../ “Bir gün öldüreceksin en sonunda sen beni/En sonunda sen beni” /.../ “Binlerce güzel sevdim de /En son sana vuruldum” /.../ “Yaktın, yıktın, kül ettin, erittin beni/Mecnuna çevirdin mahvettin beni”/.../“Dalgalandım da duruldum/Koştum ardından yoruldum” (Baştürk vd., 2020 s.58) dizelerinde kadın, öldürmekle zulmetmekle, kendisine âşık olunmasıyla, yakma, yıkma, mahvetme gibi olumsuz olaylarla anılmış ve peşinden koşulan kişi olduğu vurgulanmış.

“Dargın Ayrılmayalım” şarkısının “Çıkmadın pencereye/Ne göründün ne güldün ah” (Baştürk vd., 2020 s.68) dizelerinde kadın, kendini gizleyen, inatçı ve somurtkan olarak gösterilmiş.

“Gesi Bağları” türküsünün “Hey Allah’tan korkmaz/Sana bana ölüm var” / “Halimden bilmiyor /Ben o yâri neyleyim” (Baştürk vd., 2020 s.71) dizelerinde kadın Allahtan korkmayan olarak anılmış, kadın halden anlamayan düşüncesiz olarak anılmış.

“Ordunun Dereleri” türküsünün “Kalk gidelim sevdiğim/Anam evde ağlıyor” /.../ “Oy Mehmed’im Mehmed’im/Sana küstüm demedim” (Baştürk vd., 2020 s.81) dizelerinde, ağlama özelliği ve küsme davranışı kadına yüklenmiş.

“Ben Seni Sevdiğimi” türküsünün “Ben seni sevdiğimi dünyalara bildurdum/ Endurdun kaşlarını babanı mı eldurdum” (Baştürk vd., 2020 s.86) dizelerinde sinirli olma davranışı kadınla anılmış.

“Beyaz Giyme Toz Olur” türküsünün “Beyaz giyme tanıklar/Seni yolcu sanıklar/Zaten bende talih yok/Seni benden alırlar” (Baştürk vd., 2020 s.111) dizelerinde kadın kolay elde edilen olarak anılmış.

“Evlerinin Önü Yıldız Piyade” türküsünün “Yaşı küçük amma akli ziyade” (Baştürk vd., 2020 s.112) dizesinde kadının yaşına göre çok bilgili olduğu vurgulanmış.

“Rüzgâr Susmuş Ses Vermiyor” şarkısının “Yollarına ümit ekim çürüdü/Hayatımı bir ıstırap bürüdü” (Baştürk vd., 2020 s.121) dizelerinde kadın kendisine güvenilmeyen, erkeğe ıstırap eden olarak anılmış.

“Gül Yüzün Soldukça” şarkısının “Gül yüzün soldukça ömrümden siler her neşeyi” /.../ “Yıldıran hırçın felaket istiyor bilmem neyi” (Baştürk vd., 2020 s.121) dizelerinde somurtkanlık davranışı kadınla anılmış ve kadın tüm olumsuz davranışların sebebi olarak gösterilmiş.

“Ayva Çiçek Açmış” şarkısının “Ağlamaya sızlamaya dermanım mı var/” (Baştürk vd., 2020 s.125) dizelerinde ağlama sızlanma özelliği kadında gösterilmiş.

"Zeytin Gözlüm Sana Meylim Nedendir" şarkısının "Zeytin gözlüm uzaklarda için ne/Şarkıları düşürürüm peşine" (Baştürk vd., 2020 s.127) dizelerinde kadın hesaba çekilen olarak anılmış.

"İğdir'ın Al Alması" türküsünün "Yar gelenden sonra yaramın sağılması" (Baştürk vd., 2020 s.126) dizesinde kadın dertlere derman olduğu vurgulanmış.

Cinsiyetlere Yüklenen Fiziksel Özellikler

Erkek. "Karahisar Kalesi" türküsünün "Ben bir koyun olayım sende bir kuzu" (Karkın, 2003, s.51) dizesinde erkek koyuna benzetilmiş.

Kadın. "Ela Gözlerini" türküsünün "Ela gözlerini sevdiğim dilber" (Saydam, 2000, s.10) dizelerinde, kadın gözlerinin rengi ile anılmış.

"Ah Elmadan" şarkısının "Kemerim yele yele/Yolladım gurbet ele/Yolladıysam kemeri/Götür ver ince bele" (Saydam, 2000, s.39) dizelerinde kadının belinin ince olmasından bedeninden bahsedilmiş.

"Kara Hisar Kalesi" türküsünün "Ben bir koyun olayım sende bir kuzu" /.../ "Kâkülü boynuna dökülür gelir" (Karkın, 2003, s.51) dizelerinde kadın kuzuya benzetilmiş ve kadının saçlarından bahsedilmiş.

"Seherde Bir Bülbül" türküsünün "Gümüştan kemeri /İncecik bellerinde /O kaş, o dil, o diş /Kına var ellerinde" (Çetinel, 2004, s.12) dizelerinde kadın, gümüş, kına ve bedensel özellikleriyle anılmış.

"Aşağıdan Gelir Türkmen Goyunu" türküsünün "Aşağıdan gelir Türkmen goyunu /Selviye benzettim yârin boyunu" (Çetinel, 2004, s.35) dizelerinde kadının boyundan bahsedilmiş.

"Tamburamın İnce Kıvrak Beli Var" şarkısının "Tamburamın ince kıvrak beli var/Sırma saça benzer ipek teli var" (Çetinel, 2004, s.61) dizelerinde kadın eşya olarak anılmış.

"Ayşe'm" türküsünün "Bende seni bilemedim /Yandım çakır Ayşe'm" (Çetinel, 2004, s.67) dizesinde kadın çakır gözlü olarak anılmış.

"Güllerin İçinden" şarkısının "O güzel gözlerini canım/Süzerek süzerek gel bana gel" (Karkın, vd., 2006 s.24) dizelerinde kadının gözlerinin olmasına değinilmiş.

“Ben Yaralı Ceylanım” şarkısının “Beni bir avcı vurdu yaralı ceylan” /.../ “Kaşı gözü sürmeli karalı ceylan” (Karkın, vd., 2006 s.49) dizelerinde kadın ceylana benzetilmiş ve bedensel özelliklerinden söz edilmiş.

“Senden Başka” şarkısının “Benden sorsan ummanlardır derdim/Hani gözlerin var ya” /.../ “Katmer katmer gül açar gönlümde /Hani gülüşün varya/Bülbülleri susturup dinlerdim/Tatlı sözlerin var ya” (Karkın vd., 2006 s.76) dizelerinde, kadının gözleri okyanusa benzetilmiş, gülüşünden ve sözlerinden övgüyle bahsedilmiş.

“Bahçe Duvarından Aştım” türküsünün “Acem şalı ince bele” (Baştürk vd., 2020 s.77) dizesin, kadın şal ile anılmış ince belli olduğundan söz edilmiş.

“Nar Tanem Bir Tanem” şarkısının “Nar tanem bir tanem/Sanki varsın yanımda” (Baştürk vd., 2020 s.118) dizelerinde kadın nar tanesine benzetilmiş.

“Rüzgâr Susmuş Ses Vermiyor” şarkısının “Gökyüzünde duman duman bulutsun” (Baştürk vd., 2020 s.121) dizesinde kadın buluta benzetilmiş.

“Konma Bülbül Konma” türküsünün “Benim sevdiceğim taze feriktir” / “Bende kurban olam fidan boyuna” (Baştürk vd., 2020 s.122) dizelerinde kadın keklik yavrusuna benzetilmiştir, kadın fidan boyulu olarak anılmış.

“Zeytin Gözlüm Sana Meylim Nedendir” şarkısının “Zeytin gözlüm sana meylim nedendir/Sevmenin kabahati kimdedir” /.../ “Gül olmuşun dikenlerin bendedir/Zeytin gözlüm uzaklarda işin ne” (Baştürk vd., 2020 s.127) dizelerinde kadının gözleri zeytine benzetilmiş, kadın dikenli güle benzetilmiştir.

8. sınıf ders kitaplarından elde edilen bulgulara göre, cinsiyetlerin gösterildiği mekânlar bağlamında yine kadınların erkeklere göre daha az yerde anıldığı ortaya çıkmaktadır. Kadın için daha çok ev içi hayat ile sınırlandırılmış bir alan çizilmekte ve bu yönde bir yakıştırma yapılmaktadır. Aile içi rollerde kadına biçilen ana özellikler de yine evin içindeki işlerle anılmıştır. İlk iki temaya ilişkin bulgular karşılaştırıldığında bu bulguların birbiri ile örtüşen sonuçlar ortaya koyduğu görülmektedir. Bu durum, kadınların gösterildiği mekânlar daha çok evin etrafında çerçeve çizen bir özellik arz etmekte iken kadının aile içi rolleri de yine evin etrafında dönmektedir. Bununla beraber erkek daha geniş bir yelpazeye sahip, evin dışındaki hayatının hemen her alanında zikredilmektedir. Cinsiyetlere

yüklenen kişilik özellikleri açısından bakıldığında kadınların erkeklere göre daha çok zikredildiği tespit edilmiştir. Öte yandan kadınlara yüklenen karakter özellikleri genellikle erkeğin bakış açısıyla değerlendirilmekte ve kadınların özel bir değerlendirmesi yer almamaktadır. Ayrıca, kadına yüklenen karakter özellikleri genel anlamda kötümser birtakım özellikler de taşımaktadır. Fiziksel özelliklere bakıldığında, aile içi rollere kıyasla kadının fiziksel veya bedensel özelliklerinin vurgulandığı ve bu özelliklerin öne çıkarılmaya çalışıldığı ortaya çıkmaktadır. Öte yandan bedensel özellikler olarak kadınlardan daha çok söz edilmiştir.

Araştırmada İncelenen İlköğretim 5.6.7 ve 8. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Tekrar Edilen Eserlere İlişkin Bulgular

Bu alt bölümde İlköğretim 5.6.7 ve 8. sınıf müzik ders kitaplarında tekrar edilerek yer alan eserlerin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından incelenmesiyle elde edilen bulgulara ve eserlerden örneklerle yer verilmiştir. Ders kitaplarında yer alan toplumsal cinsiyet rollerini içeren eserlerin listesi Tablo 25'te alfabetik sıra ile verilmiştir.

Tablo 25

Müzik Ders Kitaplarında Tekrar Eden Cinsiyet Rollerini İçeren Eser Durumu

Sayı	Eser Adı	f	Yöresi	Yazar
1	Ağrı Dağından Uçtum	2	Ağrı	Muzaffer Sarısözen
2	Bahçemizde Gül Açar	2	-	Ahmet Muhtar Ataman
3	Bak Yine Geçti Bahar	2	-	M. Nihat Etiz-İzzet Altınbaş
4	Bebek	2	Elâzığ	Nihat Etiz-İzzet Altınbaş
5	Ben Çaya İndim	2	Erzurum	Anonim
6	Bom Bili Bili Bom	2	Orta Anadolu	Anonim
7	Cilveloy	2	Artvin	Anonim

8	Çayır Çimen Geze Geze	2	Isparta	Anonim
9	Çemberimde Gül Oya	2	Çanakkale-Biga	Anonim
10	Çorum Halayı	2	Çorum	Anonim
11	Dağlar	3	-	Saip Egüz
12	Delilo	2	Diyarbakır	Anonim
13	Deniz Üstü Köpürür	2	Muğla	Anonim
14	Dut Ağacı	2	-	Anonim
15	Ekin	2	-	Anonim
16	Emine'm	2	Tokat	Anonim
17	Entarisi Dım Dım Yar	2	Sivas	Anonim
18	Gül Ağacı	2	-	Necip Mirkelamoğlu
19	Güzel Yurdum	2	-	Hamdi Tuncer-Salih Aydoğan
20	Habudi Yar	2	-	Anonim
21	Kaleden Kaleye	2	Adıyaman	Anonim
22	Karlı Dağı Aştım Geldim	2	-	Rıfat Bey
23	Kırlara Doğru	2	-	Ziya Aydınlan
24	Kilim	2		Fatih Kısaparmak
25	Kiremite Su Düştü	2	Rize	Anonim
26	Maçka Yolları	2	Trabzon	Anonim
27	Mavi Yeleğin Oğlan	2	Tokat	Anonim
28	Mihriban	2	Kars	Anonim
29	Oy Kemeçe	3	Ordu	Anonim
30	Oy Milli	2	Artvin	Anonim
31	Saman yolu	2	Metin Bükey	Anonim
32	Sarı Mendil	3	Ergani	Anonim
33	Şirin Nar	2	Gaziantep	Anonim
34	Toyçular	2	Van	Anonim
35	Uzun İnce Bir Yoldayım	2	-	Âşık Veysel Şatıroğlu
36	Yemeni Bağlamış	3	-	Avni Ozan-Ali Ulvi Baradan

Toplumsal cinsiyet rollerini içeren eserlere, aynı sınıfın farklı basım yıllarında ve farklı sınıf düzeylerinde yer verilmiştir.

Cinsiyetlerin Gösterildiği Mekânlar

Erkek. “Ağrı dağından uçtum” türküsünün “ağrı dağından uçtum çayır çimene düştüm” (Karkın, 2001, s.47) dizelerinde erkek ağrı dağında gösterilmiştir.

“Ben Çaya İndim” türküsünün “Ben çaya indim/Oy Çaykara taşlar” (Yurtoğlu, 2000, s.35) dizelerinde erkek çayda gösterilmiştir.

“Çorum Halayı” türküsünde “ben gidiyorum çoruma” (Saydam (2000-2001, s.21) dizesinde erkeğin çoruma gittiği vurgulanmış.

“Delilo” türküsünün “Dam başında hezen var/Hezen de bir gezen var/Hezen seni kırarım/Gezdiğimi sezen var” /.../ “Sazın elinden aldım” (Yurtoğlu, 2000, s.34) dizelerinde erkek evin çatısında gösterilmiştir ve saz ile anılmış.

“Deniz Üstü Köpürür” türküsünde “Gemilere binsem götürür ah yârim ah /Benimde buraya geldiğim ah yârim ah /Bir güzelden ötürü” (Akçalı-Vural vd., 2020, s.53) dizelerinde erkeğin sevdiği için mekân değiştirdiğine vurgu yapılmıştır.

“Dut ağacı” türküsünün “Gurbete gidişimdir belki son görüşümdür” (Karkın, 2005, s.76) dizesinde erkeğin gurbete gideceğine değinilmiş.

“Karlı Dağı Aştım Geldim” türküsünün “Karlı dağı aştım geldim/Aşk yoluna düştüm geldim” (Ayarman ve Aksan, 2001, s.68) dizelerinde erkek sevdiği için karlı dağlarda yürüdüğünü belirtmiş.

“Maçka Yolları” türküsünün “İrmağın Gözündeyim” (Akkaş 2001, s.12) dizelerinde erkek ırmakta gösterilmiştir.

“Maçka Yolları” türküsünün “İrmağın gözündeyim” (Ayarman ve Aksan 2001, s.35) dizelerinde erkek ırmakta gösterilmiştir.

“Sarı Mendil” türküsünün “Güllerim bağda biter yar aman/Tütünüm dağda tüter yar aman” (Yurtoğlu, 2000, s.53) dizelerinde erkek, dağda gösterilmiş, tütün içmek ile anılmış.

Kadın. “Bebek” türküsünün “Bebek gelini deleyler /Yakar yüreğin kül eyler/Hem ırgat hem de kul eyler” (Gülenç, 2005, s.12) kadın tarlada çalışan kişi olarak anılmış.

“Cilveloy” türküsün “İndim dere ırmağa hoy nanay da/Zeytin dalı kırmaya hoy nanayda/Geldim seni almaya hoy nanayda” (Karkın, vd., 2006, s.14) dizesinde kadın ırmakta gösterilmiş.

“Dağlar” türküsünün “Dağlar oy dağlar ardında yar ağlar” (Ayarman ve Aksan 2001, s.52) dizesinde kadının dağın ardında olduğu belirtilmiştir.

“Entarisi Dım Dım Yar” türküsünün ““Entarisi Dım Dım Yar” türküsünün “Entarisi dım dım yar/Gelir diye umdum yar/Yatsıya kadar bekledim/gözlerimi yumdum yar / Entarisi Tire’den/Su doldurur dereden” (Yurtoğlu, 2000, s.21) dizelerinde kadın evde ve derede gösterilmiştir.

“Emine’m” türküsünün “Emine’m köyümün güzeli/Bağlara gel Emine’m” (Ayarman ve Aksan 2001, s.66) dizelerinde kadının köylü olduğuna vurgu yapılmış ve kadına bağlara gel diye seslenilmiştir.

“Kiremite Su Düştü” türküsünün “Emine evden uçtı” (Karkın, vd., 2006, s.47) dizesinde kadın evden giden olarak anılmış.

“Maçka Yolları” türküsünün “Yukarı gel yukarı ırmağın gözündeyim” (Akkaş, 2001, s.12) dizesinde kadın ırmağa çağırılmıştır.

“Maçka Yolları” türküsünün “Yukarı gel yukarı/ırmağın gözündeyim” (Ayarman ve Aksan 2001, s.35) dizelerinde kadın ırmağa çağırılmıştır.

“Mihriban” türküsünün “Bahçelere geldi bahar yeşil halı serdi bahar/Gel dedim gelmedi yar gelmedi yar” (Yurtoğlu, 2000, s.60) dizelerinde kadın bahçeye çağırılmıştır.

Cinsiyetlere Yüklenen Aile İçi Roller

Erkek. “Çemberimde Gül Oya” türküsünün “Karşı karşı dururken/Yüzüne hasret kaldım” (Baştürk vd., 2020 s.110) dizelerinde erkek yakında olduğu halde kadına ulaşamayan olarak anılmış.

“Kilim” türküsünün “Sevdiğine sözü olan bir kilim dokur” (Yurtoğlu, 2000, s.73) dizelerinde erkek kilim dokuma işi ile anılmış.

“Mihriban” türküsünün “Yar deyince kalem elden düşüyor” (Baştürk vd., 2020 s.116) dizelerinde erkek elinde kalem ile anılmış.

“Sarı Mendil” türküsünün “Sarı Mendil eldedir yar yar yar aman/Gürün şalı beldedir yar yar yar aman” (Yurtoğlu, 2000, s.53) dizelerinde kadın, elinde mendil belinde şal ile anılmış.

“Yörük Ali” türküsünde “Efelerin içinde Yörük Ali’yi seçtin mi” (Saydam, 2000-2001, s.58) dizesinde erkek efe rolünde anılmış ve “Yörük Ali” türküsünün “Efelerin efesi” dizesinde efelerin en iyisi olarak gösterilmiş.

Kadın. “Bahçemizde Gül Açar” türküsünde “Bahçemizde gül acar/Çardaklara sarılır/Koparsam rengi kaçır/Sonra annem darılır” (Saydam,2000-2001, s.35) dizesinde kadın anne olarak anılmış.

“Cilveloy” türküsünün “Geldim seni almaya/Başladın ağlamaya” (Karkın, vd., 2006, s.14) dizelerinde kadın ağlayan olarak anılmış.

“Dut ağacı” türküsünün “Dut ağacı boyunca /Dut yemedim doyunca /Ben sana gömlek aldım /Kendi boyum boyumca” (Karkın, 2005, s.76) dizelerinde kadın erkeğe hediye alma eyleminde bulunmuştur.

“Ekin” türküsünün “Aman deyim ne serin suyun yolları derin gördüm tohum ekerken de aslan yürekli gelin” (Yurtoğlu, 2000, s.64) dizelerinde kadın tohum ekerken gösterilmiş.

“Entarisi Dım Dım Yar” türküsünün “Entarisi Tire’den/Su doldurur dereden” (Yurtoğlu, 2000, s.21) dizelerinde kadın dereden su doldurma eyleminde gösterilmiştir.

“Habudi Yar” türküsünde “Sazı alır hep eline hemi çalar hemi oynar / Kalem alır hep eline hemi yazar hemi bozar /Kitap alır hep eline hemi okur hemi söyler”

(Karkın, vd., 2006, s.31) dizesinde erkek elinde saz, kitap, kalem ile anılmış. Oyun oynayan, kitap okuyan, yazan olarak anılmıştır.

“Kilim” türküsünün “Ayıptır günahtır diye/Kilit vurdular dilime/Aşkı dokudum kilime anlıyor musun” (Yurtoğlu, 2000, s.73) dizelerinde kadın, sevgisini dile getiremeyen baskı altında olan olarak anılmış.

“Kiremite Su Düştü” türküsünün “Zavallı annesininde etekleri tutuştu” (Karkın, vd., 2006, s.47) dizesinde kadın anne rolüyle anılmış.

“Saman Yolu” şarkısının “Sen ruhumun vazgeçilmez bir eşisin” (Saydam, 2000, s.22) dizesinde kadın vazgeçilemeyen eş olarak anılmış.

Cinsiyetlere Yüklenen Kişilik Özellikleri

Erkek. “Bak Yine Geçti Bahar” şarkısının “Gönlündeki arzuyu bitmeyen bu sızıyı/Tanrı yazmış yazıyı kul neylesin neylesin” (Baştürk vd., 2020 s.117) dizelerinde kabullenme teslimiyet duygusu erkekte gösterilmiş.

“Bebek” türküsünün “Bebek gelini deleyler/Yakar yüreğin kül eyler/Hem ırgat hem de kul eyler” / Su sızıyor yufka damdan /Kurtulur mu gelin gamdan” / “Su sızıyor yufka damdan /Kurtulur mu gelin gamdan” (Gülenç,2005-2006, s.12) dizelerinde, kadından zorlanınca boyun eğen kişi ve gelin olarak bahsedilmiş, kederli ve sürekli sıkıntı çeken olarak anılmış.

“Ben Çaya İndim” türküsünün “Ben çaya indim/Oy taş bulamadım/.../Altın yüzüğe oy kaş bulamadım” (Yurtoğlu, 2000, s.35) dizelerinde erkek, çayda, eş ararken gösterilmiştir.

“Çayır Çimen Geze Geze” türküsünün “Pencereden kuş uçtu of / Yandı yürek tutuştu/Yanma yüreğim yanma ayrılık /Ayrılık bize düştü” (Karkın, vd., 2006 s.13) dizelerinde erkek sevdiğinden ayrılan olarak anılmış.

“Çayır Çimen Geze Geze” türküsünün “Çayır çimen geze geze of/Oldum ben bir geveze” /.../ “Pencereden kuş uçtu of/ Yandı yürek tutuştu” (Karkın, vd., 2006 s.13) dizelerinde erkek çok konuşan ve çok seven olarak anılmış.

“Çemberimde Gül Oya” türküsünün “Pembe gül idim soldum/Ak güle ibret oldum” (Baştürk vd., 2020 s.110) dizelerinde üzülme davranışı erkeğe yüklenmiş.

Çorum Halayı” türküsünde “Çıkmasınlar yoluma” (Saydam,2000-2001, s.21) dizesinde erkek meydan okuyan kişi olarak gösterilmiştir.

“Dağlar” türküsünün “Dağlar oy dağlar ardında yar ağlar” (Ayarman ve Aksan, 2001 s.52) dizesinde ağlama duygusu kadında gösterilmiş.

“Delilo” türküsünün “Dam başında hezen var/Hezen de bir gezen var/Hezen seni kırarım/Gezdiğimi sezen var” (Yurtoğlu, 2000, s.34) dizelerinde öfkelenme duygusu erkekte gösterilmiştir.

“Deniz Üstü Köpürür” türküsünün “Daş üstüne daş koydum/Gül yastığa baş koydum/Seni gelecek diye/Sol yanıma boş koydum” (Akçalı-Vural vd., 2020, s.53) dizelerinde erkek sevdiğine bir yaşam alanı hazırlamış ve beraber uyuma isteğinde bulunmuş.

“Gül Ağacı” türküsünde “Elimde eli yârim /Olmuşum deli yârim” (Gülenç, 2005, s.65) dizelerinde kadın erkeğin el ele tutuştuğundan bahsedilmiş.

“Güzel Yurdum” şarkısının “Yiğitlerin halay çeker” (Saydam, 2000, s.51) dizesinde yiğit olarak anılmış.

“Habudi Yar” türküsünün “Kalem alır hep eline hemi yazar hemi bozar” (Karkın, vd., 2006, s.31) dizesinde erkek söz sahibi olarak gösterilmiş.

“Kaleden kaleye” türküsünün “Kaleden kaleye Şahin uçurdum/Ah ile vah ile ömrümü geçirdim” (Yurtoğlu, 2000, s.76) dizelerinde dert, sıkıntı çekme durumu erkekte gösterilmiş.

“Karlı Dağı Aştım Geldim” türküsünün “Karlı dağı aştım geldim aşk yoluna düştüm geldim” (Ayarman ve Aksan 2001, s.68) dizelerinde fedakârlık davranışı erkekte gösterilmiş.

“Kırlara Doğru” türküsünde “Bekler bizi arkadaşlar yolculuk var” (Akkaş, 2001-2002, s.54) dizesinde erkek beklenen olarak anılmış.

“Kilim” türküsünün “Sırlarımı verdim sana/Sevgimi verdim/Şu gönlümü kilim yaptım/ yoluna serdim” (Yurtoğlu, 2000, s.73) dizelerinde değer veren, seven davranışı erkekte anılmış.

“Maçka Yolları” türküsünün “Eller ne derse desin/Ben sözümde duracağım” (Akkaş 200, s.12) dizelerinde sözünde durma davranışı erkekte gösterilmiş.

“Maçka Yolları” türküsünün “Eller ne derse desin/ben yine sözümdeyim” (Ayarman ve Aksan 2001, s.35) dizelerinde erkek sözünde duran olarak anılmıştır.

“Mavi Yeleğin Oğlan” türküsünün “Ben seni sevdim/Sen bilmedin/Nedir dileğin oğlan/Yansın yüreğin oğlan” (Yurtoğlu, 2000, s.34) dizelerinde erkek, sevildiğini görmeyen, kıymet bilmeyen olarak anılmıştır.

“Mihriban” türküsünün “Tabiplerde ilaç yoktur yarama/Aşk deyince ötesini arama” (Baştürk vd., 2020 s.116) dizelerinde çaresizlik durumu erkekte gösterilmiş.

“Saman Yolu” şarkısının “Ruhum senin, kalbim senin, ömrüm senin/ Yıllar geçse bitmeyecek bende sevgin” (Saydam, 2000, s.22) dizelerinde erkek sevgisinde samimi ve sadık olarak anılmış.

“Toycular” türküsünün “Toycular yarcan kolunda mercan/Ben sana hayran oy aman aman” (Ayarman ve Aksan, 2001, s.77) dizelerinde erkeğin kadını çokça beğendiği belirtilmiştir.

“Yemeni Bağlamış” türküsünün “Gel seni köylü kız alıp kaçayım/Telli duvağına altın saçayım/Seni bu diyardan alıp kaçayım/Edalı işveli köylü güzeli” (Ayarman ve Aksan 2001, s.69) dizelerinde erkek kız kaçırma evlenme eylemi ile anılmış.

Kadın. “Ağrı dağından uçtum” türküsünün “ağrı dağından uçtum çayır çimene düştüm/Ne belalı başım var hayırsız yâre düştüm” (Karkın, 2001, s.47) dizelerinde kadına hayırsız özelliği yüklenmiş.

“Bak yine geçti bahar” türküsünün “gelmeyince nazlı yar/Yol neylesin neylesin” (Akkaş, 2001, s.71) dizelerinde kadın beklenen olarak gösterilmiştir.

“Bak Yine Geçti Bahar” şarkısının “Gelmeyince nazlı yar/Yol neylesin neylesin” (Baştürk vd., 2020 s.117) dizelerinde nazlı olma duygusu kadında gösterilmiş.

“Ben Çaya İndim” türküsünün “Ben çaya indim/Oy taş bulamadım/.../Altın yüzüğe oy kaş bulamadım” (Yurtoğlu, 2000, s.35) dizelerinde erkek altın ile anılmış.

“Bom Bili Bili Bom” türküsünün “Şu dereler şu düzler amman / Kem küm edilen sözler bom bili bili bom” /.../ “Yine mi sürmelenmiş amman /Ocak söndüren gözler bom bili bili bom” (Yurtoğlu, 2000, s.74) dizelerinde kadının doğru sözlü olmadığına vurgu yapılmış ve kadına ocakları söndürme davranışı yüklenmiş.

“Cilveloy” türküsünün “Başladın ağlamaya” (Karkın, vd., 2006, s.14) dizesinde kadın ağlayan olarak anılmış.

“Çayır Çimen Geze Geze” türküsünün “Kızına gönül verdim /Darılma hanım teyze” (Karkın, vd., 2006 s.13) dizelerinde kadın kırılgan özelliğiyle anılmış.

“Dut ağacı” türküsünün “Eğil bir öpeyim belki son öpüşümdür” (Karkın, 2005, s.76) dizesinde kadın öpülmek istenen olarak anılmıştır.

“Ekin” türküsünün “Ekin ekilen yere sapı dökülen yere/Canım kurbanda tohum dökülen yere” /.../ “Gördüm tohum ekerken de/Aslan yürekli gelin” (Yurtoğlu, 2000, s.64) dizelerinde erkek kadına canım kurban ifadesini kullanmış ve kadın cesaretli olarak gösterilmiştir.

“Entarisi Dım Dım Yar” türküsünün “Entarisi dım dım yar/Gelir diye umdum yar/Yatsıya kadar bekledim/gözlerimi yumdum yar” (Yurtoğlu, 2000, s.21) dizelerinde kadın gece gelmesi beklenen olarak gösterilmiştir.

“Emine’m” türküsünün “Çiçeklendi dallar beyazlar giy Emine’m/ Tepelerden çiçek topla/Saz çalalım sende hopla/Ne tatlısın Emine’m” (Ayarman ve Aksan 2001, s.66) dizelerinde kadın oynama eğlendirme davranışı ile anılmış.

“Gül Ağacı” türküsünde “Gül ağacı değilim /Her gelene eğilem/Çek elini elimden /Ben sevdiğin değilim” (Gülenç, 2005, s.65) dizelerinde kadın sevgiye zorlanan olarak anılmış.

“Kaleden Kaleye” türküsünün “Yâre şeker ezdim/şerbet içirdim/öyle olur böyle olur Türkmen güzeli edası hoş olur/Türkmen gelini” (Yurtoğlu, 2000, s.76) dizelerinde kadının Türkmen olduğuna ve güzel sesli olduğuna vurgu yapılmış.

“Kilim” türküsünün “Yetinmedim türkü yaktım/Gayrı bu canımdan bıktım/Hani benim olacaktın duyuyor musun” (Yurtoğlu, 2000, s.73) dizelerinde kadın, sözünde durmayan olarak nitelendirilmiş.

“Kiremite Su Düştü” türküsünün “Zavallı annesinin de etekleri tutuşti” (Karkın, vd., 2006, s.47) dizesinde kadın zavallı ve telaşlı olarak anılmış.

“Maçka Yolları” türküsünün “Ne oldu sana yârim böyle gözlerin yaşlı” (Akkaş, 2001s.12) dizelerinde ağlama davranışı kadında gösterilmiş.

“Maçka Yolları” türküsünün “Ne oldu sana yârim/Böyle gözlerin yaşlı” (Ayarman ve Aksan, 2001, s.35) dizelerinde ağlama davranışı kadında gösterilmiş.

“Mavi Yeleğin Oğlan” türküsünün “Ben seni sevdim/Sen bilmedin/Nedir dileğin oğlan/Yansın yüreğin oğlan” (Yurtoğlu, 2000, s.34) dizelerinde kadın, seven ve beddua eden olarak anılmıştır.

“Mihriban” türküsünün “Meni ya da sarsana yar/Şu gönlümü sorsana yar” /.../ ve “A ceylan sevdiğim Mihriban sevdiğim/Sırrımı bilmedin bilmedin yar” (Yurtoğlu, 2000, s.60) dizelerinde kadına vefasızlık yüklenmiş ve halden anlamayan olarak anılmış.

“Saman Yolu” şarkısının “Uzaklara kaç versek seninle biz” (Saydam, 2000, s.22) dizesinde kadın kaçırılma isteği ile anılmış.

Cinsiyetlere Yüklenen Fiziksel Özellikler

Erkek. “Maçka Yolları” türküsünün “Geliyor sarı saçlı” (Ayarman ve Aksan, 2001, s.35) dizelerinde kadın sarı saçlı olarak belirtilmiştir.

Kadın. “Bom Bili Bili Bom” türküsünün “Yine mi sürmelenmiş amman /Ocak söndüren gözler bom bili bili bom” (Yurtoğlu, 2000, s.74) dizelerinde kadının gözlerinin sürmeli olduğu belirtilmiştir.

“Emine’m” türküsünün “Annen baban okşar sever /Köy kızları seni över /Ne tatlısın Emine’m” (Ayarman ve Aksan 2001, s.66) dizelerinde kadın sevilen, övülen olarak anılmış, tatlı olma özelliği kadına yüklenmiş.

“Gül Ağacı” türküsünde “Gül ağacı değilim /Her gelene eğilem / Çek elini elimden/Men sevdiğin değilim” (Gülenç,2005, s.65) dizesinde kadın ahlaki değerlere dikkat eden olarak anılmıştır.

“Güzel Yurdum” şarkısının “İnce kızlar türkü yakar” (Saydam, 2000, s.51) dizesinde kadının bedenlen zayıf olduğuna değinilmiş.

“Kaleden Kaleye” türküsünün “Kaleden kaleye taş ben olaydım/Ela göz üstüne kaş ben olaydım” dizelerinde (Yurtoğlu, 2000, s.76) erkek, kadından bir parça olma olarak anılmıştır.

“Karlı Dağı Aştım Geldim” türküsünün “Bakın şu kaşları yaya cemalin benziyor aya” (Ayarman ve Aksan 2001, s.68) dizelerinde kadının kaşlarının yay şeklinde oluşundan, yüzünün ise beyazlığından söz edilmiş.

“Maçka Yolları” türküsünde “Maçka yolları taşlı/Geliyor sarı saçlı” (Akkaş, 2001, s.12) dizelerinde kadının saçlarının sarı olduğu vurgulanmıştır.

“Mavi yeğin oğlan” türküsünün “Ben sevdim sen bilmedin de /Yansın yüreğin oğlan” (Karkın, 2001, s.23) dizelerinde kadın erkeği çok seven, erkek kadının sevgisini hak etmeyen ve kadın beddua eden olarak gösterilmiştir.

“Mihriban” türküsünün “Sarı saçlarına deli gönlümü/Bağlamışım çözülüyor Mihriban” (Baştürk vd., 2020 s.116) dizelerinde kadın sarı saçlı olarak anılmış.

“Oy milli” türküsünün “Komşu köyünden geçtim de /Komşu köyünden geçtim /Güzel güzel kızlara da güzel güzel kızlara /Oy milli milli millide /Oy milli milli milli” (Karkın, 2005, s.14) dizelerinde kadının güzel olduğuna değinilmiş.

“Saman Yolu” şarkısının “Sen kalbimin mehtabısın güneşisin” (Saydam, 2000, s.22) dizesinde kadın ay ışığına ve güneşe benzetilmiş.

“Yemeni Bağlamış” türküsünün “Yemeni bağlamış telli başına/Zülüfleri düşmüş hilal kaşına/Yeni girmiş on üç on dört yaşına/Gözleri sürmeli köylü güzeli” (Ayarman ve Aksan, 2001, s.69) dizelerinde kadının başına yemen bağladığına, saçlarının uzun olduğuna, yaşının küçük olduğuna, gözlerinin sürmeli olduğuna ve köylü olduğuna vurgu yapılmış.

Bölüm 5 Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu bölümde, İlköğretim 5, 6, 7, 8. Sınıf 2000-2020 yılları arasında kullanılan 22 tane müzik ders kitabında yer alan eserlerin; toplumsal cinsiyet eşitliği açısından içerik analizi ile değerlendirilmesiyle elde edilen sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

İlköğretim 5. sınıf müzik ders kitaplarında yer alan eserlerin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından incelenmesiyle elde edilen sonuç ve tartışma

Erkek. Erkek; kapı eşiğinde, çayda, çatıda, harmanda, Çorum'a giderken, dağda, ırmakta gösterilmiş, tütün içmekle, sazla, kilim dokuyan, portakal soyan, avcı, çoban, tarla işleri, ev yapan, kadına kıyafet alan olarak anılmıştır.

Erkek; kavuşmak isteyen, kederli, bekleyen, öfkeli, sevildiğini görmeyen, kıymet bilmeyen, eş arayan, sarılmak isteyen, ağlayan, kıskanç, değer veren, seven, sözünde duran, azimli, aslan yürekli, cesur, okuyan kadın seven, koç, yiğit, pişman olan, özgüvenli olarak öne çıkarılmıştır.

Kadın. Kadın; evde, derede, çeşmeye giden, harmanda olarak gösterilmiş, su doldururken, elma suyu çıkarırken, oyun oynayan, bebek büyüten, yemek yapan, zil takan, başkalarını eğlendiren, çocuklarının geleceğini düşünen olarak anılmış, gümüş takılarla anılmıştır.

Kadın; sevdiği için canını veren, gece gelmesi beklenen, seven, beddua eden, küsen, ayrılan, vefasız, sözüne güvenilmeyen, ocak söndüren, bencil, ağlayan, çile çeken, dedikodusu yapılan, dertli, insafsız, çok konuşan, nazlı karakter özellikleri ile ön plana çıkarılmıştır.

Kadınlardan; elinde mendil, belinde şal, yanak, gerdan, kaş, göz, dil, diş ve dudağından söz edilen, güzel, ince belli, yeşil gözlü, gözleri sürmeli, sarı saçlı, boynunda inci, esmer güzeli, öpülmek istenen, geyiğe benzeyen, kaşları keman olarak söz edilmiştir.

Ders kitapları veya türküler üzerinde yapılan çalışmalara ilişkin literatür tarandığında cinsiyetlerin gösterildiği mekânlar, cinsiyetlere yüklenen aile içi roller, cinsiyetlere yüklenen kişilik özellikleri ve cinsiyetlere yüklenen fiziksel özellikler ile ilgili benzer bulguların elde edildiği tespit edilmiştir. Bu anlamda Odabaşı Koç (2017), evin geçimi, çocuk hizmeti ve ev işlerinin kadına

yüklenmesi; kamusal alanlarda da erkeğin egemen olduğu bir içeriğin mevcut olması yönündeki sonuçları ile bu çalışmadaki tespitler örtüşen özellikler göstermektedir. Aslan'ında (2019) benzer şekilde kadınların işveli olduğu yönündeki tespitleri ile bu bulguları desteklemiştir. Yine Odabaşı Koç (2017), kişisel özellikleri bağlamında erkeğin kadına nazarla daha güvenilir olduğu yönündeki tespiti ile dikkat çekicidir. Son olarak Erdal (2011)'in çalışmasında kadının güzelliği ile ön plana çıkması yönündeki bulgular, burada elde edilen veriler ile paralellik göstermektedir.

İlköğretim 6. sınıf müzik ders kitaplarında yer alan eserlerin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından incelenmesiyle elde edilen sonuç ve tartışma

Erkek. Erkek; Irmakta, limanda, bağda, Gaziantepi, dağda, gurbette, gurbete giden, Ağrı dağında olarak gösterilmiş.

İlgi duyulmak isteyen, sıkıntı çeken, öncülük eden, özleyen, kadından bir parça olmak isteyen, kadına can feda eden, dedesine benzeyen, sevdiğini arayan, sevinçli, fedakâr, yalnız, beğenen, sözünde duran, kendini beğenen, sevdiğine kavuşmak isteyen, kadını öpmek isteyen, aslan, seven özellikleri öne çıkmıştır. Şeker ezen, şerbet yapan, kadına ayva, nar gönderen, kız kaçıran, yük taşıyan, ev yapan olarak gösterilmiştir., Ağa, paşa, bakkal, Para ile anılmıştır. Bunun yanında seyrek sakallı, uzun boylu olarak anılmıştır.

Kadın. Kadın, yaylada, anne, suya giden, tohum eken, su taşıyan, dağın ardında, anne, çocuk uyutan, erkeğe gömlek alan, doğuran, un eleyen, erkeğe hizmet eden, saçlarını tarayan olarak öne çıkmıştır.

Saçları uzun, elleri kınalı, güzel, tatlı, ceylan, gül, güzel olunca ömrü iyi geçiren, kaşları yay, yüzü ay, sarı saçlı, güzel olursa sevilen, ak gerdanlı, başı Yemenli, gözleri sürmeli, yaşı küçük, renkli gözlü, fidan boylu, güzel sesli, dilber, edalı gibi özelliklerle zikredilmiştir.

Cesaretli, zor istekleri olan, ağlayan, beklenen, ağlayan, edalı, işveli, alınan, kaçırılan, eğlendiren, oynayan, ilgisiz, duyarsız, övülen, hayırsız, beddua eden, beceriksiz, övülen gibi karakter özelliklerinden söz edilmiştir.

6.Sınıf ders kitaplarında elde edilen veriler, literatürde yer alan diğer çalışmaların bulguları ile de örtüşen özelliklere sahiptir. Bu kapsamda cinsiyetlerin gösterildiği mekânlar açısından kadının erkeğe göre daha sınırlı bir

alanda zikredilmesi, Gümüšoğlu (1996) tarafından elde edilen bulgular da yer almaktadır. Yine aile içi roller açısından Çınar ve Yaylı (2014) tarafından yapılan çalışmada kadının anne rolü ile ön plana çıkması, bu ayrımı destekleyen başka bir bulgudur. Yanı sıra kişilik özellikleri bağlamında kadının ev hizmetlerine daha yatkın olmasına ilişkin Demirel (2010) tarafından yürütülen çalışma da dikkat çekmektedir. Fiziksel özelliklere ilişkin olarak da yine Odabaşı Koç (2017) tarafından ortaya konulan çalışmada kadının zarif bedensel özelliklere sahip olduğuna yönelik bulgular, burada elde edilen verileri desteklemektedir.

İlköğretim 7. sınıf müzik ders kitaplarında yer alan eserlerin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından incelenmesiyle elde edilen sonuç ve tartışma

Erkek. Erkek; kapı önünde, havuz başında, Çamlıca yolunda, Çorum'a giderken, dağa giden, yolda, dağda, dağları aşan olarak anılmıştır. Çoban, asker, ağa, paşa, baba, efe olarak gösterilmiş, kavalla, kemençe, kitap, kalem, saz, silahla, para ile anılmış, hediye alan, kadının eline su döken, akşam eve erken gelen, kitap okuyan, yazan, oyun oynayan, söz sahibi, beddua eden özellikler ile öne çıkarılmıştır.

Seven, sinirli, beklenen, meydan okuyan, kahraman, benzersiz, kıvanç veren, iyi, mert, namert, şiddet gösteren, büyük, nazlı, cesur, meydan okuyan, açılar çeken, üzüntülü, ayrılığa dayanamayan, savurgan, inatçı, pişman, paylaşan, dert etmeyen, deli, seçici, gür sesli olarak ifade edilmiştir.

Kadın. Kadın; tarlada çalışan, havuz başında, kırlarda, yaylada, ırmakta, pazarda, evden giden, börek, ekmek yapan, anne, bebek bakan, keten dokuyan, gelin, halay çeken, düğüne giden, kalemle, gümüşle zikredilmiştir.

Kibar, seven, kıskanç, kırılan, yardımına ihtiyaç duyulan ve dürüstlükte rol model, özlenen, terk edilen, alınan, kederli, sıkıntı çeken, edalı, yanlış yola giden, özgüvenli, sözüne güvenilmeyen, tatlı, sevimli, güler yüzlü, küsen, ağlayan, zavallı, ihanet eden, nazik, ocak söndüren, başa bela olarak anılmıştır.

Fidan boylu, ince kaşlı, saçı boynuna dökülen, genç, taze, öpücükleri derde şifa, ela gözlü, güzel elleri olan, güzel, güvercine benzeyen, ıslıl ıslıl gözleri, siyah saçlı, çiçek, kelebek, uzun saçlı, kirpikleri ok, kaşları güzel, kısa boylu gibi özellikleriyle öne çıkmıştır.

7.Sınıf ders kitaplarından elde edilen verileri destekleyen bulgular literatürde de yer almaktadır. Nitekim cinsiyetlerin anıldığı mekânlar bağlamında erkeğin daha çok dışarıda, kadının da ev içinde zikredilmesine yönelik tespitlerin Yıldız (2013) tarafından da elde edildiği görülmektedir. Yine aile içi roller bağlamında kadının kontrol altında tutulmaya dönük algı, Sarıtaş ve Şahin (2018) tarafından yapılan çalışmada kadının ev işleri ile sınırlandırılmasında da belirmektedir. Kişilik özellikleri bağlamında Mirzaoglu'nun (2010) çalışmasında kadının sadakatsiz, terk eden ve vefasız bir karakter yapısına sahip olduğuna dönük özellikle türkülerde yer alan ifadeler, bu çalışmada ulaşılan bulgularla da örtüşen bir yapı arz etmektedir. Fiziksel özellikler bağlamında İstanbullu ve Vural (2016) ve Yazıcı (2018)'de nazik, güzel ve cinsiyet objeleri ile öne çıkarılan ifadelerle ilişkin elde ettikleri tespitler, bulguları desteklemektedir.

İlköğretim 8. sınıf müzik ders kitaplarında yer alan eserlerin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından incelenmesiyle elde edilen sonuç ve tartışma

Erkek. Erkek; İstanbul'da, gurbette, Çaybaşı'nda, Eleşkirt'ten gelen, bağda, bağcı, derede, bahçede, yaylaya gitmek isteyen, yolda, Kars'ta, Yemen'e giden, ata binen, çiçek ve mendil alan, gül toplayan, Ağa, çavuş, paşa, avcı, tellal, hesap ödeyen, içki içen, halay çeken, çayır gezen fidan diken, balık tutan, kiraz alan, mektup gönderen olarak para, kalem, bağlama ile anılmıştır.

Beddua eden, yiğit, sadık, dertli, çok konuşkan, yalnız, ayrılan, üzülen, sevilme istenen, seven, güzel seven, evlenmek isteyen, sarılmak isteyen, âşık, divane, sevilen, duygularına söz geçiremeyen, talihsiz, çaresiz, hayal kuran, pişman, çile çeken, özleyen gibi karakter yapısıyla söz edilmiştir.

Kadın. Kadın; yaylada, sarayda, trende, Uşak'tan gelen, evde, yemek yapan, misafir ağırlayan, çocuk bakan, uyuyan, anne, gelin, gezen, beğenilmeyen, cilveli, vazgeçilemeyen, evlenilmek istenen, erkeği üzen, kaçırılmak istenen, çaresiz, ağlayan, seven, alınan, vefasız, nazlı, kırılğan, aç gözlü, tatlı sözlü, yakan, yıkan, inatçı, Allah'tan korkmaz, halden anlamayan, sinirli, akıllı, güvenilmeyen özellikleriyle öne çıkmıştır.

Öpücükleri şifa olan, güle benzeyen, bakışı etkili, ela gözlü, ay ışığı, güneşe benzetilen, ince belli, saç boyuna dökülen, beli kuşaklı, gümüş kemerli, selvi boylu, güzel gözlü, ceylan, kaşı gözü sürmeli, yaşı küçük, sarı saçlı, nar tanesi, bulut, fidan boylu, genç, taze, zeytin gözlü, dikenli gül olarak anılmıştır.

8.Sınıf ders kitaplarından elde edilen bu bulguların literatürdeki başka çalışmalar tarafından da desteklenen bulgulara sahip olduğu ifade edilebilir. Zira cinsiyetlerin gösterildiği mekânlar bağlamında kadının daha çok ev ile sınırlandırılmasına ilişkin genel algının Odabaşı Koç (2017), Sarıtaş ve Şahin (2018) ile Aslan (2019) tarafından yürütülen çalışmalarda ayrı ayrı mevcut olduğu görülmüştür. Aile içi roller bağlamında Erdir (2016) kadınların aile içi ve ev merkezli işlerde özel bir görev alanına sahip olmasına dönük bulgular dikkat çekicidir. Erdal (2011), kişisel özellikler bakımından kadının cilveli ve iradesiz karakter özelliklerine ilişkin elde ettiği bulguları, bu çalışmanın verileri ile örtüşmektedir. Fiziksel özellikler bağlamında da Odabaşı Koç (2017) ve Yazıcı (2018) kadının bedensel ve vücut özelliklerine dönük özelliklerini ve cinsel bir obje ya da kimlik olarak daha çok öne çıkmasına ilişkin bulguları, yine burada elde edilen verileri desteklemektedir.

Öneriler

Ortaokul 5,6,7 ve 8. Sınıf Müzik derslerinde okutulan ders kitapları üzerine cinsiyet rolleri açısından eser inceleme yapılan bu çalışmada, elde edilen sonuçlar bağlamında baskın karakteristik beklenti rollerinin özellikle cinsiyetlere yüklenen görevler açısından diğer çalışmalarla paralellik gösterdiği belirlenmiştir. Bu durumun, nedenleri ve çözüm önerileri açısından özel çalışmalara ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir.

Bu kapsamda sunulabilecek bazı öneriler şunlardır:

1.Müzik ders kitaplarında yer alan görsel, resim gibi materyalleri özellikle doğru seçmek, cinsiyet ile ilgili konuları ifade eden çalışmalarda kalıp düşünceler yerine, doğal hayatın akışı perspektifi ile vurgulamalar yapmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

2. Müzik dersini alan öğrencilerin bu derslerde öğrendikleri eserlerin sözlerinden cinsiyetçilik, cinsiyet eşitliği ve toplumsal cinsiyete ilişkin ne gibi çıkarımlar elde ettikleri konusunda öğretim ortamının düzenlenmesi ve vurgulamaların eğitim perspektifiyle öne çıkarılmasının yararlı olduğu düşünülmektedir.

3.Müzik öğretmenliği bölümünde okuyan üniversite öğrencileri üzerine yine cinsiyetçilik konulu saha çalışmaları yaparak geleceğin öğretmenlerinin bu konuya ilişkin tutum, görüş ve algılarını tespit edilmesi ve doğru yönlendirmelerin yapılması yararlı görülmektedir.

4.Müzik ders kitaplarında cinsiyet ayrımcılığını ortadan kaldırmak adına daha ideal eserleri tespit etmek veya geliştirmek ve bu eseri ders kitabı içeriğı olarak Millî Eğitim Bakanlığı'nın ilgili birimlerine öneri olarak sunmanın da konuya önemli katkılar sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Kaynaklar

- Akarsu, S. (2015). *İlkokul (1-4) ve ortaokul (5-8) müzik ders kitaplarında yer alan şarkıların değerler bakımından incelenmesi ve değerler eğitime ilişkin öğrenci algıları*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi; Doktora tezi.
- Akın, A ve Demirel S. (2003). Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkileri.. *C.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi*, Özel eki; 25(4):73-82.
- Akpınar, M. ve Karadaş, M. (2019). İlkokul müzik dersi öğrenci çalışma kitaplarının sınıf öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak incelenmesi ve değerlendirilmesi. *Zeitschrift Für Die Welt Der Türken / Journal Of World Of Turks*, Vol 11, No 2 (2019).
- Aktaş, Ş. (2008). *İlköğretim II. kademe okul şarkıların öğrencilere uygunluğunun incelenmesi*. Sakarya Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Alptekin, D. (2014). Çelişik duygularda toplumsal cinsiyet ayrımcılığı sorgusu: Üniversite gençliğinin cinsiyet algısına dair bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (32), 203-211.
- Arıcı, F. (2011). *Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılar ve psikolojik iyi oluş*. Hacettepe Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Asan, T. H. (2010). Ders kitaplarında cinsiyetçilik ve öğretmenlerin cinsiyetçilik algılarının saptanması. *Fe Dergi* 2, no. 2, 65-74.
- Aslan, R. ve Odabaşı Koç, Ö. (2019). Van türkülerinin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından incelenmesi. (ed. Suvat Parin). *Van Tarih, Toplum ve Şehir*, İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Aslantaş, H., Demirci, B. (2016). Müzik ders kitaplarındaki görsellere ilişkin öğretmen görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Volume 20 Issue 4.
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal bilimlerde içerik analizi teknikler ve örnek çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çiftçi, E. ve Köksal, S. (2020). Ortaokul müzik ders kitaplarında yer alan okul şarkılarının incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Dergisi*. Cilt 39 Sayı 2, 22-44.

- Çınar, K. E. ve Yaylı, D. (2014). Ortaokul türkçe ders kitapları görsellerinde toplumsal cinsiyet. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 9/5, p. 2075-2096.
- Çubukçu, H. ve Sivaslıgil, P. (2007). 7. Sınıf İngilizce ders kitaplarında cinsiyet kavramı. *Dil Dergisi*, Cilt:0 Sayı:137, ISSN:1300-3542, Sayfa Aralığı 7-17.
- Demirel, E. (2010). *Sosyal bilgiler ders kitaplarında cinsiyet ayrımcılığı*. Dokuz Eylül Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Ecevit, Y. ve Karkıner N. (2011). *Toplumsal cinsiyet sosyolojisi*. Eskişehir; Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Erdal, T. (2011). Erkek ağızlı türkülerde kadın imajı. *Folklor/Edebiyat Dergisi*, Sayı 65, s.37-52.
- Erdir, F. (2016). *Muğla türkülerinde kadın ve erkek temsillerinin ve rollerinin toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Esen, Y. ve Bağlı, T. (2002). İlköğretim ders kitaplarındaki kadın ve erkek resimlerine ilişkin bir inceleme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt:35, Sayı:1-2.
- Eyüp. B. ve Kılıç. K. L. (2011), İlköğretim Türkçe ders kitaplarında ortaya çıkan toplumsal cinsiyet roller üzerine bir inceleme. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 2 Sayı: 3.
- Demir, M. (2017). Toplumsal cinsiyet ekseninde kınalı kadın ve müziği. *Ekev Akademi Dergisi*, Sayı: 71, s.199-213.
- Güçlü, İ. (2021) *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri – teknik – yaklaşım – uygulama*. Ankara: Mika Yayınevi.
- Güler, N. (2008). *Müzikle çocuk eğitimi*. İstanbul: Hepsi Çocuk Yayınları.
- Gümüšoğlu, F. (1996). *Ders kitaplarında cinsiyetçilik (1928-1995)*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Güney, N. (2016). 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında toplumsal cinsiyet incelemesi. *Turkish Studies*, Cilt: 11, Sayı: 3 ISSN: 1308-2140.

- İlhan, S. Y. (2018). *Ortaokul müzik ders kitaplarında yer alan şarkıların dijital müzik yazılımları ile çok seslendirme analizi*. İnönü Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- İstanbullu, S. ve Vural, F.G. (2016). Cinsel çağrışımlı türkü sözlerinin bölgelere göre dağılımı. *Turkish Studies*, Volume 11/18 p. 79-94.
- Karaboğa, T. (2020). Sosyal bilgiler ders kitaplarında cinsiyet rolleri. *OPUS International Journal of Society Researches*, Vol: 15 - Issue: 10. Year Special Issue , 4847-4881.
- Karakoç, V. (2019). *Ortaokul müzik ders kitaplarında yer alan şarkıların müziksel özellikler ve değerler eğitimi açısından incelenmesi*. İnönü Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Köksal, S. ve Çiftçi, E. (2020). Ortaokul müzik ders kitaplarında yer alan okul şarkılarının incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Volume 39, Issue 2.
- Mirzaoğlu, F.G. (2010). Lirik türkülerde kadın tipleri. *Türkbilig Dergisi*, Sayı:20, s. 127-164.
- Odabaşı Koç, Ö. (2017). *Lise sosyoloji ders kitaplarında toplumsal cinsiyet eşitliği*. Erciyes Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Öğülmüş, S. (1991). İçerik çözümlemesi, *A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt:24 (1 -2), s. 213-228.
- Önal, G.F. (2013). Orta Anadolu türkülerinde kadınlarımız. *Aile ve Kadın Sempozyumu*, Kırıkkale, Türkiye.
- Özdemir, G. (2009). Popüler kadın dergilerinde toplumsal cinsiyet ayrımının temsili: Cosmopolitan ve Bizim Aile dergileri. Ege Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Özdemir, E. ve Balcı Karaboğa, A. (2019). Ortaokul matematik ders kitaplarında toplumsal cinsiyet. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (3), 760-781.
- Özkan Köse, P. ve Yüksel, A. L. (2019). 5. 6. 7. ve 8. sınıf müzik ders kitaplarının somut olmayan kültürel miras öğeleri bakımından incelenmesi. *Art-e Sanat Dergisi* Volume 12.
- Özkan, R. (2013). İlköğretim ders kitaplarında kadın figürü. *International Journal of Social Science*, Volume 6 Issue 5, p. 617-631.

- Özmeriç-Taştekin, G. (2019). *İlkokul ders kitaplarında toplumsal cinsiyet temsilleri: Nicel bir içerik çözümlenmesi*. İstanbul Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Sarıtaş, E. ve Şahin, Ü. (2018). Hayat bilgisi ders kitaplarında toplumsal cinsiyet rolleri üzerine bir inceleme. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (48), 463-477.
- Serin, Ç. ve Sonsel, Ö. B. (2020). 5. Ve 6. sınıf müzik ders kitaplarında yer alan okul şarkılarının eğitim müziği açısından incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. Cilt 18, Sayı 1.
- Sivaslıgil, P. (2006). *Türk Millî Eğitim Bakanlığı'nca yayınlanan 6., 7. ve 8. sınıf ders kitaplarında cinsiyet ideolojisi*. Çukurova Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı; Türkiye Ziraat Odaları Birliği arasında “Kadın Çiftçi Eğitimi” iş birliği protokolü kapsamında hazırlanmıştır). <http://www.tzob.org.tr/Yayinlar/Kitap-ve-Brosurler>, s.2
- T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2008), *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008–2013*, ISBN 978-975-19-4359-0 Ankara. Erişim: [502_1.pdf \(ceidizleme.org\)](#)
- Tozar, Z. (2003). Müzikle dans eden beyin. *Bilim Teknik Dergisi*. İstanbul.
- Turan, N., Öztürk, A., Kaya, H. ve Atabek-Aştı, T. (2011). Toplumsal cinsiyet ve hemşirelik. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi* 4(1), 167-173.
- Uluçay, T. (2012). İlköğretim 6-7-8. sınıf müzik ders kitaplarında yer alan şarkıların müziksel amaçlar bakımından incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 14, Sayı 2.
- Uluşen, M. (2010). *Sağlık çalışanlarının ve toplumun toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili duyarlılığı*. Ankara Üniversitesi; Doktora tezi.
- Üner, S. (2008), *Toplumsal cinsiyet eşitliği*. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Yazıcı, T. (2018). Adana türkülerinde kadın teması. *Artıbilim: Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 21-38.

- Yıldız, M. (2013). İlkokul ve ortaokul din kültürü ve ahlak bilgisi kitapları görsellerinin toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi. *Dini Araştırmalar*, Cilt: 16, Sayı: 42, 143- 165.
- Yılmaz, D. V., Zeyneloğlu, S., Kocaöz, S., Kısa, S., Taşkın, L. ve Eroğlu, K. (2009). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt:6, Sayı:1, 776-792.

EK-A: İNCELENEN DERS KİTAPLARI

- Akçalı-Vural, E., Topal, D., Yamaner, ve B., Çakar, Ö. (2020). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu müzik ders kitabı (6. Sınıf)*. İzmir: Çağlayan Matbaası.
- Akkaş, S. (2001). *İlköğretim müzik ders kitabı (5. Sınıf)*. Ankara: Pasifik Yayınları.
- Akkaş, S. (2001). *İlköğretim müzik ders kitabı (6. Sınıf)*. Ankara: Pasifik Yayınları.
- Akkaş, S. (2001). *İlköğretim müzik ders kitabı (7. Sınıf)*. Ankara: Pasifik Yayınları.
- Akkaş, S. (2001). *İlköğretim müzik ders kitabı (8. Sınıf)*. Ankara: Pasifik Yayınları.
- Ayarman, O. ve Aksan, B. (2001). *İlköğretim müzik ders kitabı (6. Sınıf)*. Ankara: Özgün Matbaacılık.
- Baştürk, Z., Candan, P., Gönül, M. A., Öztürk, Ö., M. ve Tezcan, H. (2020). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu müzik ders kitabı (8. Sınıf)*. İzmir: Çağlayan Matbaası.
- Baştürk, Z., Candan, P., Gönül, M. A., Öztürk, Ö., M. ve Tezcan, H. (2020). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu müzik ders kitabı (7. sınıf)*. Ankara: Tuna Matbaacılık.
- Çelik, M., Efendioğlu, Y., Özer, H. ve Özkan, İ. (2020). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu müzik ders kitabı (5. sınıf)*. İzmir: Çağlayan Matbaası.
- Çetinel, Z. (2002). *İlköğretim müzik ders kitabı (7. sınıf)*. Ankara: Küre Yayınları.
- Çetinel, Z. (2004). *İlköğretim müzik ders kitabı (8. sınıf)*. Ankara: Küre Yayınları.
- Gülenç, F. (2005). *İlköğretim müzik (7. sınıf)*. Ankara: Gizem Yayıncılık.
- Karkın, K. (2003). *İlköğretim müzik ders kitabı (8. sınıf)*. Ankara: Elit Yayıncılık.
- Karkın, K. (2005). *İlköğretim müzik ders kitabı (6. sınıf)*. Ankara: Elit Yayıncılık.
- Karkın, K., Yurtoğlu, Ö. F. ve Akkuş, Ü. (2006). *İlköğretim Müzik Ders Kitabı (7. Sınıf)*. Ankara: Doku Yayıncılık.
- Karkın, K., Yurtoğlu, Ö. F. ve Akkuş, Ü. (2006). *İlköğretim Müzik Ders Kitabı (8. Sınıf)*. Ankara: Doku Yayıncılık.
- Saydam, R. (2001). *İlköğretim müzik ders kitabı (7. sınıf)*. Ankara: Sevgi Yayınları.
- Saydam, R. (2001). *İlköğretim müzik ders kitabı (8. sınıf)*. Ankara: Sevgi Yayınları.
- Şahin, O., Melek, N. (2004). *İlköğretim müzik ders kitabı (5. sınıf)*. Ankara: Okyay Yayıncılık.

Yurtoğlu, Ö. F. (2000). *İlköğretim müzik ders kitabı (5. sınıf)*. İstanbul: Düzgün Yayıncılık.

Yurtoğlu, Ö. F. (2000). *İlköğretim müzik ders kitabı (6. sınıf)*. İstanbul: Düzgün Yayıncılık.

Yurtoğlu, Ö. F. (2000). *İlköğretim müzik ders kitabı (7. sınıf)*. İstanbul: Düzgün Yayıncılık.

EK-B: Etik Beyanı

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında,

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- Bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

05/07/2022

Sertan YAŞAR

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimler Enstitüsü

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimler Enstitüsü

05/07/2022

“2000- 2020 Yılları Arasında Kullanılan Müzik Ders Kitaplarının Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Açısından İncelenmesi” Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 92 sayfalık kısmına ilişkin, 17/06/2022 tarihinde tez danışmanım Prof. Dr. Serap Yükrük tarafından intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinalite raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 9’dur.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinalite Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

05/07/2022

Sertan YAŞAR

Adı Soyadı : Sertan YAŞAR

Anabilim Dalı : Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı

Bilim Dalı : Müzik Eğitimi Bilim Dalı

Statüsü : Y. Lisans ☐ Doktora ☐

DANIŞMAN

Prof. Dr. Serap YÜKRÜK

05/07/2022

ENSTİTÜ ONAYI

U Y G U N D U R

...../...../20....

Cesim ALADAĞ

Enstitü Sekreteri